



HCOOP!

GLASILO LOVAČKOGA SAVEZA HERCEG BOSNE I KINOLOŠKOGA SAVEZA HERCEG-BOSNE • STUDENI • PROSINAC 2025. • GOD. XXVIII.



PRVA ZAJEDNIČKA PROSLAVA SV. HUBERTA NA
RAZINI LOVAČKOG SAVEZA HERCEG BOSNE

Zajedništvom do nove tradicije sv. Huberta





*Mir Božića i godinu pred nama ispunjenu zdravljem,
zajedništvom i dobrim danima u prirodi,
želi vam
Lovački savez Herceg Bosne*

HOOP!

NAKLADNIK

Lovački savez Herceg Bosne

ZA NAKLADNIKA

Dragan Guberac

GLAVNI UREDNIK

Dragan Naletilić

IZVRŠNI UREDNIK

Ivica Lučić

UREDNIŠTVO

Mladen Bešlić, Vlado Bošnjak, Mate Buntić,
Ivica Drmić, Ivica Lučić, Tomislav Mihaljević,
Dragan Naletilić, Vlado Soldo

LEKTOR I KOREKTOR

Dragan Naletilić

TAJNIK UREDNIŠTVA

Vlado Bošnjak

PRIPREMA ZA TISAK

TIPOART, Široki Brijeg

TISAK

SUTON PRINT, Široki Brijeg

FOTOGRAFIJA

Shutterstock, autori i arhiva Saveza

ADRESA UREDNIŠTVA

Poslovni centar "Sivrić"

88000 Mostar, Kneza Branimira 12

TEL.

00 387 36 318 477

FAKS

00 387 36 318 478

E-MAIL

lshb@lshb.ba

WEB

www.lshb.ba

GODIŠNJA PRETPLATA

BiH 25 KM, inozemstvo 45 KM.

Plaćanjem članarine u svojoj udruzi, članici
Lovačkog saveza Herceg Bosne, automatski se
postaje pretplatnikom na list.

ŽIRORAČUN (KM)

338220220025742 Unicredit banka

DEVIZNI RAČUN

SWIFT UNCRBA22

IBAN BA393380604806373225

Poziv na broj 25020240101

CIJENA OGLASNOG PROSTORA

1/1 stranice – 400 KM; 1/2 stranice – 200 KM;

1/3 stranice – 150 KM; 1/4 stranice – 100 KM;

1/8 stranice – 50 KM;

1/1 unutarnja stranica korica – 500 KM;

1/1 zadnja stranica korica – 600 KM.

Uredništvo ne mora biti suglasno sa
stavovima autora tekstova.

ISSN 1840-0647



Između završetka i početka

PIŠE DRAGAN NALETILIĆ

Na kraju smo još jedne godine, a s njom i na svojevrsnoj prekretnici lovnih sezona. Iako lov u pojedinim oblicima i nadalje traje, a uspjesi su još uvijek moguć, ovo je vrijeme koje prirodno poziva na zastajanje, promišljanje i pogled unatrag. Vrijeme je to u kojemu se u lovačkom svijetu podvlače crte – ne samo ispod rezultata i brojki, nego ponajprije ispod odnosa, navika, odluka i vrijednosti koje nas kao lovce određuju.

Upravo u ovom razdoblju diljem naših krajeva održavaju se brojne lovačke večeri, druženja i susreti. Ta okupljanja, uz razgovor i zajednički stol, nisu tek prigodna veselja, nego potvrda zajedništva koje je jedno od temeljnih obilježja lovstva. Ona svjedoče da lov nije individualna pustolovina, nego zajedničko, uređeno i odgovorno djelovanje u prirodi, utemeljeno na međusobnom poštovanju i pripadnosti. Posebno mjesto u ovom vremenu zauzima i spomendan svetoga Huberta, nebeskoga zaštitnika lovaca. Brojne lovačke udruge obilježile su taj dan svetom misom i molitvom, podsjećajući se na duhovnu dimenziju lovstva koja se često zanemaruje. Na tim misama, pa i na druženju nakon njih, redovito se govori o stvarnoj ulozi lovaca u lovištu – o brizi za divljač, očuvanju staništa, održavanju prirodne ravnoteže i odgovornom gospodarenju.

Takve poruke stoje u jasnoj suprotnosti s pojednostavljenim i često nepravednim predodžbama koje o lovcima još uvijek postoje u nemalom dijelu javnosti. Lovce se nerijetko promatra kroz karikirane slike, a prešućuje se znanje, rad i odgovornost koji stoje iza svakog uređenog lovišta i svakog zakonitog i etičnog lova.

Upravo zato sve je izraženija svijest da se istina o lovstvu ne smije podrazumijevati, nego je treba jasno, strpljivo i argumentirano iznositi u javni prostor. Naglašavamo, argumentirano, jer bez argumenata svaka je priča nedovoljno uvjerljiva. Javnost ima pravo znati da lovstvo nije stihija, nego sustav; da nije destrukcija, nego upravljanje; i da nije suprotno očuvanju prirode, nego jedan od njezinih važnih stupova. *Hoop!* će, kao i dosad, nastojati biti glas upravo takvoga lovstva – odgovornog, svjesnog i dostojanstvenog.

U tom blagdanskom ozračju, uredništvo *Hoopa!* svim lovkinjama i lovcima, kao i njihovim obiteljima, upućuje iskrene božićne i novogodišnje čestitke. Neka vam Božić donese mir srca, radost obiteljskog zajedništva i zahvalnost za darove prirode koji su nam povjereni, a nova godina obilježava zdravlje, osobne sreće i uspjeha. Želimo vam sigurnost u lovištu, razboritost u svakoj odluci te ustrajnost u časnom, odgovornom i etičnom obavljanju lovačke zadaće, na dobrobit divljači, lovišta i lovačke zajednice u cjelini.

PRVA ZAJEDNIČKA PROSLAVA SV. HUBERTA
NA RAZINI LOVAČKOG SAVEZA HERCEG BOSNE
**Zajedništvom do nove
tradicije sv. Huberta**

SJEDNICA UPRAVNOG ODBORA SAVEZA
Savez brojniji za sedam novih članica

LOV SITNE DIVLJAČI

IZAZOVI OČUVANJA DIVOKOZE
U DINARSKIM PLANINAMA
Kraljica kamenjara u opasnosti

BIOLOGIJA I GOSPODARENJE DIVLJAČI
Dimorfizam srneće divljači

ČIME SU LOVILI NAŠI STARI
Legendarne sačmarice

TESTOVI ŠTENADI PASA
**Standardizirani pristup
odabiru šteneta**

VRAN-PLANINA
**Čuvarica predaja i
okamenjenih priča**

IZ SADRŽAJA



PRVA ZAJEDNIČKA PROSLAVA SV. HUBERTA NA RAZINI LOVAČKOG SAVEZA HERCEG BOSNE

Zajedništvom d tradicije sv. Hub



Lovci iz Posavine, Središnje Bosne, Hercegovine, Neuma i Ravnog po prvi su put, u povijesnoj godini obilježavanja 1100. obljetnice krunidbe kralja Tomislava, zajednički proslavili blagdan sv. Huberta u Tomislavgradu

Teret nošenja križa i rogovlja podnijeli su Jerko Šapina i Drago Perić, članovi Lovačkog društva "Uskoplje" iz Uskoplja



o nove berta



PIŠE **MATE BUNTIĆ**



Prvi put u 33 godine postojanja Lovačkog saveza Herceg Bosne, 15. studenoga 2025. u Tomislavgradu je održana zajednička proslava spomendana sv. Huberta – zaštitnika lova i lovaca. Time je ostvarena dugogodišnja želja mnogih lovačkih društava da se spomendan svoga nebeskog zaštitnika obilježi jedinstveno, svečano i zajednički, na razini cijeloga Saveza.

Proslava je održana u organizaciji Lovačkog saveza Herceg Bosne i njegovih članica, uz potporu Općine Tomislavgrad, koja je svojim angažmanom omogućila da manifestacija bude smještena u dostojanstveno i primjerno okruženje.

O mogućnosti zajedničke proslave spomendana sv. Huberta raspravljalo se duže vrijeme na sjednicama Upravnog odbora Saveza. Kako je riječ o zahtjev-

nom i opsežnom organizacijskom pothvatu, nije se odmah krenulo u realizaciju. Trebalo je usuglasiti termin, mjesto, protokol, liturgijski dio i prateći program, ali i uključiti sve članice Saveza, što je zahtijevalo široku koordinaciju.

Prijedlog za zajedničko obilježavanje sv. Huberta potekao je od dopredsjednika LSHB-a Mate Buntića, koji je u obrazlaganju istaknuo da su zajedničke



Duvanjska bazilika bila je dupkom ispunjena

proslave sv. Huberta u zapadnoeuropskim zemljama ustaljena i prepoznatljiva tradicija te da bi slična praksa trebala zaživjeti i u Lovačkom savezu Herceg Bosne.

Za mjesto održavanja zajedničke proslave predložen je Tomislavgrad, koji tijekom cijele 2025. godine nizom manifestacija obilježava 1100. obljetnicu krunidbe prvog hrvatskog kralja Tomislava na Duvanjskom polju. Odbirom upravo toga mjesta Savez je želio dati dodatni doprinos obilježavanju ove važne jubilejske godine.

Pri odabiru termina vodilo se računa o izbjegavanju preklapanja s tradicionalnim proslavama sv. Huberta koje

članice Saveza upriliče 3. studenoga, kao i s drugim značajnim obljetnicama i komemoracijama na Kupresu, u Vukovaru i u Škabrnji. Stoga je predložen i usuglašen nadnevak 15. studenoga. Nakon konstruktivnih rasprava o svim organizacijskim aspektima, na Izvještajnoj skupštini Lovačkog saveza Herceg Bosne održanoj 24. svibnja 2025. donesena je odluka da se zajednička proslava blagdana sv. Huberta na razini Saveza i njegovih članica održi 15. studenoga 2025. u Tomislavgradu.

ORGANIZACIJSKI IZAZOVI I PRIPREME

Kako nam iskustvo uvijek iznova svjedoči, odluku je lako donijeti, ali ju je mnogo teže provesti. Pred organizatorima su stajali brojni izazovi, nepoznanice i strepnje, katkada i sumnje – jer ipak je sve bilo prvi put. No, ništa od toga nije pokolebalo Savez u nakani da se zajednička proslava sv. Huberta doista održi na dostojanstven i primjeren način. Organizacijski teret najvećim su dijelom iznijeli tajnik Saveza – Ivica Lučić



Fa Bože Milić u trenutcima nadahnute propovijedi



Dio lovaca okupljenih na sv. misi u župnoj crkvi



Svečani mimohod do spomenika kralju Tomislavu

osiguran voditelj, svirači i pjevači, razglas i još mnogo drugih elemenata koji čine jednu ovako veliku i zahtjevnu proslavu. Prvi je put i ništa se nije smjelo prepustiti slučaju.

SVEČANI DAN U TOMISLAVGRADU

Napokon je stigao i taj, za Lovački savez Herceg Bosne, povijesni dan. Netipično za duvanjski kraj, subota 15. studenoga osvanula je u gustom maglenom ruhu, bez i daška



Polaganje vijenaca kod spomenika kralju Tomislavu

i dopredsjednik Saveza – Mate Buntić, koji su danima predano radili na svakom detalju. Unatoč povremenim poteškoćama, nekoliko dana prije same proslave sve je bilo posloženo: određeno je mjesto i vrijeme okupljanja, dogovorena i pripremljena svečana sv. misa, izrađene su pozivnice, utvrđen broj sudionika, pripremljeni barjaci, rogovlje jelena s križem, protokol svečanog mimohoda, angažirana limene glazba i mažoretkinje, dogovoren svečaniručak,

vjetra. Isprva se činilo da se magla neće raziti cijeloga dana. No kako su počeli pristizati lovci iz Posavine, Središnje Bosne, Hercegovine, Neuma i Ravnog, magla se polako dizala, a zubato se sunce probijalo kroz njezine slojeve. Proslava je započela okupljanjem sudionika ispred Spomen-bazilike sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu, gdje su pristizali lovci iz hrvatskih lovačkih udruga – članica Lovačkog saveza Herceg Bosne, od Save do Jadranskoga mora. Posebnu je pozornost privlačilo postolje s rogovljem jelena i križem smještenim između rogova – simbol sv. Huberta – uz koje su se brojni lovci neprestano fotografirali, pojedinačno i skupno, želeći ponijeti i trajno zabilježiti lijepe uspomene. Postolje s križem za rogovlje izradio je Marijan Zorić – Manje, član Lovačke udruge „Orlov kuk“ Tomislavgrad, a trofej rogovlja jelena dar je Stipe



Položen vijenac i zapaljene svijeće

Renića istoj udruzi. Nakon što su pristigli svi sudionici i zauzeli svoja mjesta u crkvi, u 11 sati započela je svečana procesija sa stjegovima Saveza i njegovih članica, te misno slavlje koje je predvodio župnik župe sv. Mihovila Arkandela u Tomislavgradu, fra Bože Milić. U nadahnutoj propovijedi fra Bože je osobito istaknuo važnost zajedništva, zajedničkih slavlja i truda u očuvanju prirode, u čemu lovci imaju posebnu ulogu, osobito u brizi za divljač. Sv.



Okupljeni su s poštovanjem promatrali polaganje vijenaca i paljenje svijeća



1



2

Nakon službenog dijela programa, druženje je nastavljeno u svadbenom salonu „Gospodar prstenova” – slika 1, 2, 3, 4, 5

Hubert, naglasio je fra Bože, svima može i treba biti primjer ispravnog odnosa prema Bogu, čovjeku i prirodi.

Nakon sv. mise organiziran je svečani mimohod od Spomen-bazilike do spomenika kralja Tomislava. U mimohodu su, uz lovce članove Saveza, sudjelovale i Duvanjske mažoretkinje, uz pratnju Gradske limene glazbe iz Livna. Izaslanstva Lovačkog saveza Herceg Bosne, Hrvatskog lovačkog saveza i Kinološkog saveza Herceg-Bosne položila su vijence i zapalila svijeće za sve poginule lovce branitelje te za sve preminule lovce. Nakon svečanog mimohoda druženje je, uz vokalno-instrumentalnu pratnju članova Hrvatske duvanjske baštine, nastavljeno u svadbe-

nom salonu *Gospodar prstenova*, gdje je za sve sudionike bio organiziran zajednički objed.

GOVORI, PORUKE I NASTAVAK DRUŽENJA

Nakon intoniranja himne *Lijepa naša* i minute tišine za sve poginule i preminule lovce, sve je prisutne u ime Općine Tomislavgrad pozdravio načelnik Općine Ivan Buntić. Istaknuo je da je Općina prepoznala vrijednost i rad lovaca te lovačkih udruga koje djeluju ne njezinu području, zbog čega ih podupire i nastaviti će podupirati sve koji rade na dobrobit zajednice te na zaštiti flore i faune.

U ime Vlade Hercegbosanske županije pozdrave je uputio Ante Tadić, ministar znanosti, prosvjete, kulture i športa HBŽ-a, a u ime Hrvatskog lovačkog saveza nazočne je pozdravio Matko Knežić, dopredsjednik HLS-a. Na kraju se okupljenima obratio Dragan Guberac, predsjednik Lovačkog saveza Herceg Bosne, istaknuvši da je ovo prva zajednička



proslava sv. Huberta na razini Saveza i njegovih članica te da lovci mogu biti primjer kako se gradi i njeguje zajedništvo hrvatskog nacionalnog korpusa – od Save na sjeveru, preko Središnje Bosne i Hercegovine, pa do Neuma na jugu. „Ovom proslavom želimo dati doprinos, ne samo obilježavanju 1100. obljetnice krunidbe prvoga hrvatskog kralja Tomislava na Duvanjskom polju, nego i hercegbosanskom lovstvu uopće, promičući jedinstvo i zajedništvo hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini od Save do Jadranskog mora“, istaknuo je predsjednik Guberac, dodavši kako je ovo početak jedne nove tradicije – tradicije zajedničkog obilježavanja spomendana sv. Huberta, koja se već iduće godine planira održati u Podmilačju kod Jajca. Nakon pozdravnih govora i zajedničke molitve, druženje je nastavljeno uz bogat stol i izvrsne vokalne izvedbe članova Hrvatske duvanjske baštine.

Organizacijski odbor I. zajedničke proslave spomendana sv. Huberta upućuje zahvalnost svim lovcima – članovima Lovačkog saveza Herceg Bosne, predstavnicima Hrvatskog lovačkog saveza



Ivan Buntić, načelnik Općine Tomislavgrad



Ante Tadić, ministar u Vladi HBŽ-a



Matko Knežić, dopredsjednik HLS-a



Dragan Guberac, predsjednik Saveza

i Saveza lovačkih organizacija u BiH, predstavnicima općinskih i županijskih vlasti – načelniku Ivanu Buntiću i ministru Anti Tadiću, župniku fra Boži Miliću, Duvanjskim mažoretkinjama, Limenoj glazbi iz Livna, Hrvatskoj duvanjskoj baštini, voditelju programa Anti Benderu, sponzorima, fotografima Ivanu Miliću, Petru Tokiću i Ivici Šarcu, djelatnicima Policijske postaje Tomislavgrad te osoblju svadbenog salona *Gospodar prstenova* koji su svi zajedno doprinijeli da proslava protekne dostojanstveno i svečano.

Savez brojniji za sedam novih članica

Upravni odbor Lovačkog saveza Herceg Bosne zaključio je godinu donoseći važne odluke za organizacijski i programski razvoj Saveza. Prihvaćena su izvješća, imenovano povjerenstvo i potvrđen prijam sedam novih članica. Time Savez ulazi u sljedeću godinu snažniji i organiziraniji

PIŠE **IVICA LUČIĆ**

U sklopu obilježavanja spomendana svetog Huberta, Upravni odbor Lovačkog saveza Herceg Bosne 14. studenoga 2025. u Tomislavgradu održao je svoju redovitu, ujedno i posljednju sjednicu u ovoj godini. Na početku sjednice, sukladno Statutu Saveza, izvršeno je imenovanje novih članova Upravnog odbora: Ante Perkovića iz Hercegbosanske županije (LU „Cincar“ Livno) i Marina Keže iz Županije Zapadno-hercegovačke (HUL „Kravica“ Ljubuški). Na dnevnome redu našla su se pitanja vezana uz rad i aktivnosti Saveza i županijskih vijeća za lovstvo u razdoblju između dviju sjednica, kao i razmatranje provedbe zaključaka s prethodne sjednice. Ti su se zaključci odnosili na obilježavanje izlaska 150. broja lovačkog glasila *Hoop!*, imenovanje Ad hoc CIC Povjerenstva za ocjenjivanje lovačkih trofeja, organiziranje središnje proslave svetog Huberta te prijam novih članica iz Hercegbosanske županije u članstvo Saveza.

Uz navedeno, raspravljalo se i o provedbi izobrazbe i polaganja lovačkog ispita na

razini Saveza i njegovih članica u 2025. godini, zatim o tiskanju lovačkog kalendara za 2026. godinu, kao i o sudjelovanju izaslanstva Saveza na obilježavanju 100. obljetnice Hrvatskog lovačkog saveza 10. prosinca 2025. u Zagrebu. Razmotreno je i financijsko stanje Saveza, uključujući uplatu članskih doprinosa i dugovanja članica.

IZVJEŠĆA I RASPRAVE

Nakon usvajanja dnevnog reda uslijedila su izvješća o radu i aktivnostima Saveza i županijskih vijeća za lovstvo u razdoblju između dviju sjednica. Izvješće o radu Saveza podnio je tajnik Ivica Lučić, posebno istaknuvši izradu lovačkog priručnika Saveza te organizaciju središnje proslave spomendana svetog Huberta u Tomislavgradu. Potom su izvješća o radu svojih vijeća podnijeli predsjednici i predstavnici županijskih vijeća za lovstvo.

Sljedeća točka odnosila se na program obilježavanja izlaska 150. broja *Hoop!* te na imenovanje Ad hoc CIC Povjerenstva za ocjenjivanje lovačkih trofeja. U kontekstu

obilježavanja jubileja predsjednik Guberac predložio je da se odustane od obilježavanja toga jubileja uz ovaj broj te da se jubilej obilježi uz 160. ili neki drugi broj lista ili se poveže s prigodnom svečanošću na razini Saveza. Prijedlog je jednoglasno prihvaćen. Upravni odbor potom je potvrdio predložene članove i imenovao Ad hoc CIC Povjerenstvo Saveza.

Potom se raspravljalo o organizaciji središnje proslave svetog Huberta na razini Saveza. Detaljna izvješća iznijeli su Mate Buntić i Ivica Lučić, istaknuvši da su sve organizacijske pripreme uspješno privedene kraju.

Vrlo sadržajna, ponekad i žustra rasprava vodila se o primanju lovačkih udruga iz Hercegbosanske županije u članstvo Saveza. Iznesena su različita mišljenja i primjedbe, no na kraju je postignuto suglasje te je u članstvo primljeno sedam novih udruga, čime je Savez znatno proširio svoje članstvo.

Ništa manje dinamična nije bila rasprava o financijskim pitanjima, osobito o uplatama članskog doprinosa, stanju dugovanja te obvezi usklađivanja poslovanja Saveza s novim zakonskim propisima. O svim točkama dnevnog reda doneseni su odgovarajući zaključci i odluke. Nakon radnog dijela sjednice, članovi Upravnog odbora nastavili su druženje uz zajedničku večeru u hotelu „Tomislav“ u Tomislavgradu.

Ad hoc CIC Povjerenstvo za ocjenjivanje lovačkih trofeja:

Mate Buntić, predsjednik
Zoran Lovrić, član
Anton Barać, član
Mladen Bešlić, član
Zoran Vidačković, član
Ljubo Marković, član
Ivica Lučić, član
Vlado Soldo, član

Nove članice Saveza:

LU „Ljubuški“ Kupres
LU „Hunting Boro“ Glamoč
LU „Vuk“ Glamoč
LU „Gnjat“ B. Grahovo
LD „Bos. Grahovo“ B. Grahovo
LU „Šljuka“ B. Grahovo
LU „Jelen“ B. Grahovo



Članovi Upravnog odbora Saveza na sastanku u Tomislavgradu



Dvorana Lisinski ispunjena lovcima

STO GODINA HRVATSKOG LOVAČKOG SAVEZA

PIŠE **IVICA LUČIĆ**

Svečana akademija u Lisinskom

Impozantno okupljanje lovaca i uzvanika u čast stotinu godina hrvatskog lovstva

Hrvatski lovački savez 10. prosinca 2025. u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog u Zagrebu svečanom je akademijom obilježio 100 godina neprekinutog rada – stoljeće izgradnje institucionalne tradicije, promicanja održivog upravljanja prirodnim bogatstvima te njegovanja zajedništva unutar velike hrvatske lovačke obitelji. Svečanoj akademiji nazočilo je više od 1500 lovaca iz cijele Hrvatske, ali i susjednih zemalja te Europske unije, kao i brojni uzvanici iz javnog, gospodarskog i političkog života Republike Hrvatske. Akademiji je nazočilo i izaslanstvo Lovačkog saveza Herceg Bosne, pred-

vođeno predsjednikom Draganom Gubercom, u čijem su sastavu bili i dopredsjednik Saveza dr. Mladen Čuturić, predsjednik Županijskog vijeća za lovstvo Hercegovačko-neretvanske županije dr. Ante Markešić te tajnik Ivica Lučić.

Uz počasne goste iz lovačkih saveza susjednih zemalja i Europske unije, akademiji su prisustvovali i visoki politički dužnosnici: izaslanici Hrvatskog sabora i Vlade RH, generali, ministri, državni tajnici, visoki predstavnici Hrvatske vojske i policije te brojni saborski zastupnici i uglednici javnog života. Kulturni program i svečane govore vo-



Mato Čičak, predsjednik HLS-a

dili su poznati hrvatski voditelji Marta Šimić-Mrzlečki i Mislav Togonal, ujedno i lovac. Akademija je bila oblikovana kao skladno ispreplitanje prigodnih obraćanja i kulturno-umjetničkog programa u kojem su nastupili: tamburaški septet „Milenij“ iz Slavonskog Broda, djeca iz zagrebačkog vrtića Tuškanac u narodnim nošnjama te šibenska lovačka klapa Sveti Hubert. Prikazan je i kratki dokumentarni film o stoljetnoj tradiciji hrvatskog lovstva.

BAŠTINA, IZAZOVI I BUDUĆNOST LOVSTVA

Na svečanoj akademiji govorili su: Mato Čičak, predsjednik Hrvatskog lovačkog saveza, Cy Griffin, visoki predstavnik FACE-a, Andrej Kovšca, predsjednik Slovenskog lovačkog saveza, David Vlajčić, potpredsjednik Vlade RH i ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te Goran Kaniški, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora i potpredsjednik HLS-a.

Mato Čičak u svome je govoru naglasio da novoizabrano vodstvo Saveza predano radi na tome da HLS bude transparentan i odgovoran, s jasnim odlukama dostupnim svakom članu. „Pred nama je zadaća snažnijeg zalaganja za zaštitu in-

teresa hrvatskog lovstva kroz pozitivne zakonske propise. Lovstvo nije samo tradicija i strast, nego važan dio identiteta naše zemlje“, istaknuo je Čičak.

Cy Griffin iz FACE-a naglasio je kako se HLS pridružuje brojnim nacionalnim lovačkim savezima koji obilježavaju stotu obljetnicu rada, te izrazio zadovoljstvo činjenicom da se Savez uspješno pomlađuje i razvija kroz nove projekte.

Posebnu čast domaćini su ukazali predsjedniku Slovenskog lovačkog saveza Andreju Kovšci, koji je u ime svih stranih izaslanstava pozdravio okupljene. U svom je govoru istaknuo suvremenu misiju lovstva koja nadilazi sam odstrel – brigu za okoliš, očuvanje staništa, zaštitu divljih i zaštićenih vrsta te važnost edukacije i lovaca i javnosti.

Resorni ministar David Vlajčić pohvalio je hrvatske lovce za uzorno izvršava-



Izaslanstvo Saveza i Say Griffin, visoki predstavnik FACE-a



Izaslanstvo Lovskog saveza Herceg Bosne na akademiji u Lisinskom

nje svih javnih zadaća, osobito u sprječavanju i iskorjenjivanju afričke svinjske kuge. Istaknuo je i velika financijska ulaganja države u lovstvo, među kojima je i više od 15 milijuna eura

isplaćenih samo za police osiguranja od šteta u prometu prouzročenih divljači. „U današnjem modernom svijetu pred lovce se postavljaju sve veći izazovi – od klimatskih promjena, širenja bolesti divljači, novih tehnologija do nerazumijevanja onih koji ne poznaju poziv lovca, najvećega zaštitnika prirode“, rekao je Goran Kaniški.

U sklopu akademije dodijeljene su zahvalnice zaslužnim institucijama i pojedincima za izniman doprinos razvoju hrvatskog lovstva.

Sama akademija bila je izvanredna prigoda za susrete, razgovore i jačanje suradnje. Izaslanstvo Lovskog saveza Herceg Bosne iskoristilo je priliku za sastanke s predstavnicima FACE-a te lovačkih saveza Hrvatske, Slovenije, Srbije, Kosova, Sjeverne Makedonije i Republike Srpske.

DOBITNICI ODLIČJA

Odličje prvoga reda dobili su: Miljan Galić iz HLU-a „Malič“ Grude; Veselko Miličević (posmrtno) iz HLU-a „Orao“ Čitluk; Drago Buntić, Zlatko Puljić, Ivan Herceg, Miro Čutuk, Ante Vujević, Mate Tolj, Mijo Bebek, svi iz HLU-a „Kravica“ Ljubuški; Mladen Bešlić iz LU-a „M. M. – Bikan“ Vir; Jure Begić (posmrtno), Nedjeljko Karamatić, Bože Čorić, svi iz LD-a „Radovanj“ Posušje.

Odličje drugoga reda dobili su: Ivan Dedić, Mladen Palac, Borislav Zadro, Igor Bošnjak, svi iz HLU-a „Malič“ Grude; Jozo Mikulić, Stanko Mikulić, Stanko Kvesić, Gojko Kraljević, Stipe Kožul, Vinko Grbeša, Jozo Galić, Vinko Kvesić, Ivan Martinović, Dragan Kolobarić, svi iz LD-a „Rujan“ Kočerin; Nikica Petrušić, Denis Čuvalo, Marko Planinić, Željko Miletić, Slađan Međugorac, Velimir Bošnjak, svi iz HLU-a „Kravica“ Ljubuški; Ivan Đerek, Nediljko Tolušić, Ante Galić, svi iz LU-a „M. M. – Bikan“ Vir; Vinko Knezović iz LD-a „Radovanj“ Posušje.

Odličje trećega reda dobili su: Marinko Musa, Jozo Miličević, Mate Dugandžić, Marijan Dugandžić, svi iz HLU-a „Orao“ Čitluk; Krešo Medić (posmrtno), Zdravko Matić, Ivan Boras, Franjo Jelavić, svi iz HLU-a „Kravica“ Ljubuški; Elvis Budimir, Mario Vukadin, Jerko Budimir, svi iz LU-a „M. M. – Bikan“ Vir; Boro Galić iz LD-a „Radovanj“ Posušje; Ante Radoš – Tončo i Grgo Martinović iz LU-a „Orlov kuk“ Tomislavgrad.



Lov sitne divljači

PIŠE TOMISLAV MIHALJEVIĆ



Zima donosi vrhunac lovne sezone i lov na sitnu divljač, koji je mnogim lovcima poseban izazov i uzbuđenje. Sitna divljač može se loviti skupnim ili pojedinačnim lovom, sa ili bez pomoći pasa. U okviru skupnog lova pogonom love se zec, fazan, kamenjarka, trčka, šljuka, divlja patka, lisica te, od krupne divljači, divlja svinja. Takav lov zahtijeva dobru organizaciju, obaviještenost i disciplinu svih sudionika, a njegovim tijekom rukovodi lovnik, čije upute valja dosljedno poštovati radi sigurnosti i uspješnosti lova. Skupni lov može biti obvezan za sve lovce radi izvršenja planova gospodarenja lovištem, poput sanitarnog, redukcijskog i uzgojnog odstrela ili suzbijanja bolesti

divljači. Tehnike skupnog lova obuhvaćaju lov prigoonom, lov pogonom i kružni lov. Ako je riječ o skupnom lovu na sitnu divljač koji zahtijeva upotrebu pasa, lov može započeti tek kada je osiguran najmanje jedan lovački pas na pet lovaca, a korisnik lovišta dužan je osigurati pse prema odredbama propisanoga pravilnika. Sigurnost je u skupnom lovu na prvo-mjestu. Stoga lovci i ostali sudionici moraju nositi fluorescentne prsluke, kape ili šešire te se pridržavati uputa lovnika o sigurnim smjerovima pucanja, očekivanju pogona i pravilima ponašanja. Važno je i ponijeti odgovarajuće oružje i streljivo u skladu s propisanim minimalnim kalibrom za divljač koja se lovi. Budući da se

u skupnom lovu puca brzo, na kratkim udaljenostima i u često nepredvidivim okolnostima, preporučljivo je imati dovoljno streljiva. Odabir vrste puške manje je važan od sigurnog i pravilnog rukovanja, premda se zbog potrebe za brzim ponavljanjem hitaca sve češće koriste poluautomatske puške. Mnogi se lovci odlučuju i za optička pomagala kako bi poboljšali preciznost.

U lovu na sitnu divljač lovačka etika nalaže da se puca samo kada je divljač jasno vidljiva, dobro nacičana i kada smo sigurni u pogodak. Takav pristup osigurava humano postupanje, smanjuje mogućnost ranjavanja i čuva vrijednosti lovačke tradicije.

Lov na zeca s goničima

Zec je zahtjevna i lukava divljač koja traži vrhunski rad psa i potpunu koncentraciju lovca. Upravo zato lov na zeca ostaje jedan od najcenjenijih oblika tradicionalnog skupnog lova. U našim krajevima lov na zeca počinje u jesen, nakon završetka poljskih radova, kada je teren čišći, a zec već promijenio zimsko krzno. Može se loviti prigoonom, pogonom ili kružnim lovom. Prema Zakonu o lovstvu i Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači, zec se lovi od 1. listopada do 31. prosinca, isključivo sačmaricama.

Najzanimljiviji i među lovcima najrašireniji oblik lova na zeca jest lov sa psima goničima. Traganje i pronalaženje zeca jedan je od najzahtjevnijih zadataka za psa, jer se zec vješto skriva i zamjenjuje tragove. Zato je dobar zečar vrhunac lovne kinologije. Lov je najučinkovitiji s dobro uigranim parom pasa koji se međusobno prate i nadopunjuju u radu. Dugonogi goniči posebno dolaze do izražaja u pretraživanju terena zahvaljujući svojoj građi, izdržljivosti i izraženom njuhu, a kratkonogi se u ovakvom lovu rjeđe koriste. Lov na zeca mirniji je i manje bučan od

lova na divlju svinju. Psi većinom rade samostalno, a lov se najčešće održava u jutarnjim satima, kada je trag svjež i lakše ga je pronaći. Iskusan pas razlikuje stariji trag od onoga koji vodi do divljači u blizini te svojim glasom podiže zeca s loge, nakon čega lovac mora biti spreman brzo reagirati. Iako se na prvi pogled čini manje dinamičnim, uporan i kvalitetan rad pasa pruža veliko zadovoljstvo i čini ovaj lov iznimno atraktivnim. Goniči se posebno cijene u planinskim i krškim krajevima, ali zbog svojih radnih kvaliteta ravnopravno sudjeluju i u nizinskim lovištima. U lovu sa psima goničima od psa se očekuje temeljito pretraživanje terena, podizanje zeca te glasno gonjenje po tragu prema lovcu. Takvo ponašanje goničima je

urođeno, a školovanjem se može dodatno usavršiti, dok se neželjene osobine uspješno umanjuju. Lov s goničem znatno se razlikuje od lova s drugim pasminama, a upornost i rad na terenu potvrđuju da ovaj oblik lova pruža mnogo zadovoljstva. Zeca najčešće lovimo u skupnim lovovima. U lovu prigonom dio lovaca stoji na određenim mjestima, vodeći računa o smjeru vjetra, a drugi dio s psima tjera divljač prema postavljenim lovcima. U pogonu su lovci raspoređeni u crti na razmaku 40 – 60 metara te laganim kretanjem potiču divljač na pomicanje; između njih mogu biti i hajkači. Ovaj je način primjeren za otvorene i ravne terene, a u gustim je brdskim šumama neučinkovit. Kružni lov primjenjiv je u bogatim nizinskim lovištima, gdje veći broj lovaca zatvara krug prema središtu, ali se danas rijetko koristi, jer se lovci češće odlučuju za prigon i pogon uz pomoć pasa. Za lov na zeca najčešće se koristi sačmarica kalibra 12, a preporučena sačma je promjera 3,0 do 4,0 mm.



Zec vješto skriva i zamjenjuje tragove

Lov na divlje patke

Brz let, nepredvidljivi smjerovi i jutarnji preleti čine lov divlje patke jednim od najzabudljivijih lovova. Potrebni su oprez, iskustvo i dobar pas koji će donijeti svaku odstrijeljenu pticu. Samo tako lov ostaje učinkovit i etičan

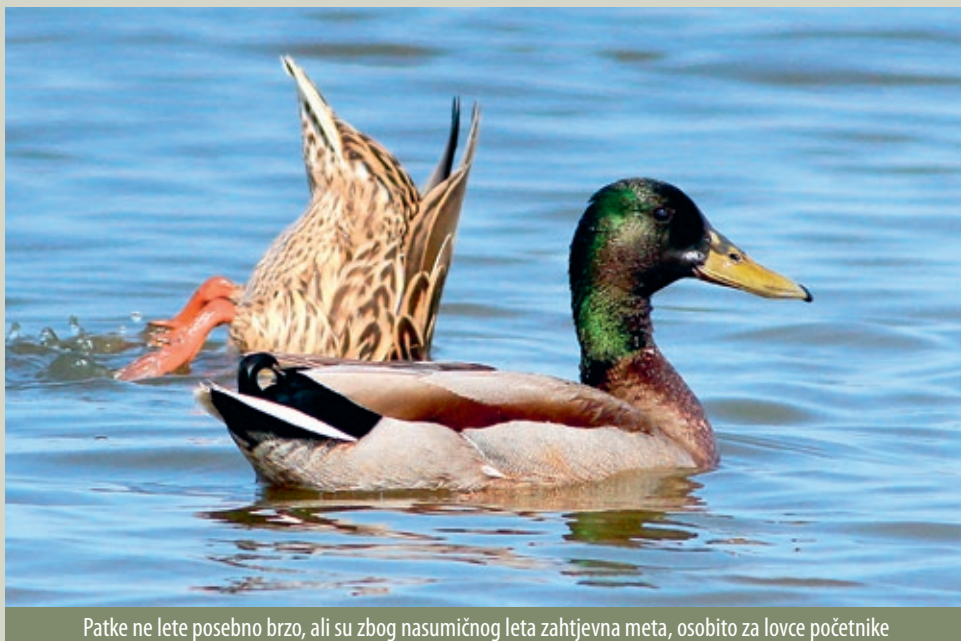
Divlje patke love se na više načina: čekanjem na preletu, pretraživanjem, prikradanjem, pogonom te uz pomoć mamaca. U svim tehnikama lova izuzetno je važna uloga psa ptičara, posebno aportera. Prema Zakonu o lovstvu i Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači, divlja patka lovi se od 1. rujna do 1. ožujka.

Patke se love šuljanjem uz vodotoke i jezera, gdje se hrane i odmaraju. Lov iz čamaca, osobito uz rubove tršćaka, vrlo je učinkovit, ali zahtijeva dobro uvježbanog psa koji će donositi odstrijeljenu divljač. Posebnu draž ima lov u preletu, u zoru ili u sumrak, kada patke lete brzo i nepredvidljivo. Rujanski lovovi tradicionalno označuju početak lovne sezone i tada se najčešće postižu dobri rezultati, jer ptice još nisu uznemirene.

Patke su iznimno nepredvidljive: jedan dan lete uz vjetar, drugi niz vjetar, treći u bočni vjetar. Iako nisu posebno brze, njihov nasumičan let čini ih zahtjevnom

metom. Zato lovac mora stalno držati pušku nadohvat ruke i biti potpuno koncentriran, jer se patke često pojavljuju u niskom letu i iznenada ulaze u vidokrug. Lov na preletu jedan je od najčešćih načina lova. Prije izlaska na teren lovac obično izgradi zaklon od priručnog materijala i zauzme položaj uz vodenu površinu. Najbolje vrijeme je svitanje i sumrak. Lovci se

trebaju rasporediti barem dvadeset minuta prije prvih zraka sunca. U zoru se najprije čuju karakteristični zvukovi krila, a zatim prelijeću prve ptice. Na visoke patke ne treba pucati jer ih se slabo vidi; pravi prelet počinje tek kada je dovoljno svjetla. Popodne je situacija drukčija – patke lete vrlo visoko, a lovci moraju biti dobro zaklonjeni. Mladi i nestrpljivi lovci često pogriješe pucajući na sve što se pojavi, čime samo rasplaše divljač. U sumrak intenzitet preleta ponovno raste, a koncentracija



Patke ne lete posebno brzo, ali su zbog nasumičnog leta zahtjevna meta, osobito za lovce početnike

mora biti maksimalna. Sigurnost je osnovno pravilo lova na preletu. Ne puca se na patke koje slijeću na vodu niti na one koje lete vrlo nisko, jer se time mogu ugroziti drugi sudionici. Kada patke dolaze u jatu, nišani se jedna ptica – najčešće posljednja ili bočna – nikada se ne puca nasumice u jato. U sačmeni snop ponekad „uleti“ još koja patka, ali nasumični hici najčešće rezultiraju ranjavanjem, što nije etično. Lov pretraživanjem najdinamičniji je i fizički najzahtjevniji oblik. Lovac često mora prijeći kilometre uz rijeku ili jezero, ponekad po dubokom snijegu i velikoj hladnoći. Pogon se provodi tako da lovci u tišini opkole baru ili manju vođenu površinu, a potom pješice ili čamcima istjeruju patke iz šaša i trske. Ovaj se način najčešće primjenjuje u jesenskim mjesecima. Treći čest način je zasjeda u kamufliranim skrovištima – na mjestima gdje patke ujutro slijeću na pašu ili se navečer vraćaju na noćenje. Za lov pataka koriste se sačmarice kalibra 12 i 16. Najčešće se rabe patroni sa sačmom promjera 4 mm i više, jer se puca na većim udaljenostima, a zimsko perje izvanredno amortizira udar. Patke lete u gustim jatima pa se ponekad jednim hitcem može pogoditi više ptica, ali takvo pucanje često dovodi do ranjavanja divljači. Zato se uvijek preporučuje ciljanje pojedinačne patke. Za uspješan i etičan lov presudan je dobro dresiran pas aporter. Najboljima su se pokazali njemački oštrodlaki ptičari, engleski špringer španijeli i bretoni. Ovakvi lovovi izvrsni su i za školovanje mladih pasa, jer brzo nauče mirnoću, poslušnost i pravilno donošenje divljači. Pas ne smije juriti uz obalu niti ometati druge lovce, nego mora čekati nalog lovca i raditi smireno i precizno. Patke su zahtjevna divljač i zato se moraju loviti odgovorno. Preporučuje se ciljati posljednju patku u jatu ili bočne jedinice koje su jasnije vidljive. Pucanje „u masu“ nikada nije etično, jer najčešće rezultira ranjavanjem.

Lov na fazana

Fazan je izazovna divljač koja provjerava i lovca i psa u svakom koraku. Brz uzlet i sklonost zaklonu čine ga teškim, ali iznimno zanimljivim plijenom. Tko želi dokazati svoje lovačko umijeće, ovdje ima pravi teren. Lov na fazana jedan je od najizazovnijih lovova, prožet strašću i posebnim zadovoljstvom. Prema Zakonu o lovstvu i Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači, fazan se lovi od 1. listopada do 15. siječnja. Svaki lovac prije izlaska u lov trebao bi poznavati osnove lova na fazane, vrste oružja i streljiva te izazove i opasnosti koje ovaj lov nosi. Brzi i nepredvidljivi fazani pružaju priliku za pokazivanje lovačkog umijeća.

Fazani se najčešće love na tri načina: pretraživanjem uz pomoć pasa, pogonom i prigonom. Svi ovi načini koriste se i kod druge sitne divljači. Lov pretraživanjem obično se provodi pojedinačno ili u manjim grupama, uz psa ptičara ili šunjkavca. Ptičari su prikladniji za terene s dobrom preglednošću, a šunjkavci se koriste ondje gdje je rad psa teže pratiti. Obje pasmine zahtijevaju dobru dresuru i disciplinu kako ne bi odlazili predaleko od lovca.

Fazan je divljač ustaljenih navika. U rano jutro traži se na pašnjacima, travnjacima i strništima gdje se hrani, a kasnije se povlači prema rubovima polja, šikarama, obraslim

kanalima i šumama, uvijek blizu zaklona. Tijekom dana, osobito u uznemirenijem lovištu, fazani se povlače dublje u zaklon, a nerijetko zbog lova mijenjaju uobičajene navike i izlaze na hranjenje kasnije. Pas kad pronade fazana zauzme karakterističnu marku, a fazan uzlijeće bučno, naglo i gotovo okomito. Mladi lovci često pucaju prerano, dok je fazan još u usponu, pa promašuju; iskusniji čekaju da se izravna i započne vodoravan let. U šumi se puca čim se ukaže prilika, jer fazana ne treba pustiti da dosegne krošnje.

U lovu pogonom lovci ili sami podižu i odstrjeljuju fazane ili to rade pogoniči, koji pomažu i u pronalaženju divljači. Kreću se dogovorenim dijelom lovišta, održavajući pravilan razmak i crtu kretanja. Preporučeni razmak između lovaca je 40 – 50 metara, ali ovisi o preglednosti terena. Pogoniči često udaraju štapovima po raslinju kako bi podigli fazane, no to može dekoncentrirati lovce. Ovaj je način najprikladniji u poljima gdje lovac ima više vremena za siguran hitac.

Prigon je sličan pogonu, ali je divljač usmjerena prema lovcima raspoređenima na čekama. Obično se formira glavna crta i dva bočna krila. Kao i u pogonu, nužno je držati ravnu crtu i pravilne razmake između lovaca i pogoniča. Psi ptičari mogu se koristiti u oba načina lova, ako to dopusti lovnik i ako konfiguracija terena to omogućuje. Nedorodno dresirani psi moraju biti na povod-



Bez dobro obučanih pasa teško je pronaći odstrjeljene fazane, a ranjeni se lako izgube

cima. Bez dobro obučanih pasa teško je pronaći odstrijeljene fazane, a ranjeni se lako izgube.

Fazani su vješti u izbjegavanju pogona i prigona, stoga se treba kretati uz vjetar i temeljito pretražiti teren. Ptičari se najčešće koriste u lovu na fazane jer su svestrani i učinkoviti kod gotovo svih vrsta niske divljači. Pasma je manje važna od kvalitetne

dresure i vremena uloženog u rad sa psom. Oružje i streljivo ovise o terenu i načinu lova. Na otvorenim područjima prednost imaju puške s jačim čokovima koje omogućuju gušći sačmeni posip na većoj udaljenosti. Ako fazan uzleti vrlo blizu, bolje je dati mu da se malo udalji kako ne bi došlo do razbijanja divljači. Na početku sezone, zbog zakorovljenosti terena, hitci

se najčešće ispaljuju na 20-ak metara. U šumskom lovu, gdje nema pucanja na veće udaljenosti, bolja je puška s vrlo širokim rasipom – primjerice posebni modeli izrađeni za lov na šljuku. Najčešće se koristi kalibar 12, ali manji kalibri dobro služe na početku sezone. Dopusšten promjer sačme je 3,0 – 3,5 mm, uz maksimalnu udaljenost pucanja do oko 40 metara.

Lov na predatore

Suzbijanje predatora traži dobro planiranje i vrsnu lovačku vještinu. Različite tehnike lova koriste se prema vrsti, terenu i godišnjem dobu. Pravilno izveden odstrel izravno pridonosi zaštiti sitne divljači i stabilnosti ekosustava

Smanjenje broja predatora jedna je od najvažnijih mjera uzgoja i zaštite divljači. Brojnost krupnih i sitnih zvijeri – vuka, čaglja, lisice, kuna i drugih predatora – u nekim lovištima znatno je povećana zahvaljujući njihovoj velikoj reproduktivnoj sposobnosti, pa mogu činiti značajne štete u lovištu. Zbog toga korisnici lovišta tijekom zime organiziraju hajke kao oblik skupnog lova.

Hajka je grupni lov u kojem lovci na stajalištima i čekama dočekuju divljač koju im pogoniči potjeraju. U ovu skupinu ubraja se i kružni lov, u kojem se lovci i hajkači polako zatvaraju prema središtu kruga te pucaju na divljač koja izlazi iz njega. Lisica se lovi u skupnom lovu, ali i pojedinačno – čekanjem, vabljenjem ili prikra-

danjem. Dopusšteni promjer sačme je 3,5 – 4,5 mm, uz najveću udaljenost pucanja do 50 metara. Lov na lisicu vrlo je zanimljiv jer dopušta primjenu više tehnika: lov prikradanjem, lov vabljenjem, lov čekanjem, lov prigonom ili hajkom. Najjednostavniji je pojedinačni lov s čeke, dopušten tijekom cijele godine. Skupni lovovi obično se organiziraju u siječnju i veljači, uz upotrebu lovačkih pasa – najčešće terijera i goniča, ovisno o vrsti terena. Koristi se karabin manjeg kalibra ili sačmarica. Čagalj se također najviše lovi pojedinačnim lovom s čeke, tijekom cijele godine. Dolaskom zime počinje pravo „nadmudrivanje“ s tim vrlo opreznim predatorom. Mnogi lovci smatraju da je vabljenje najuspješnije, pri čemu se najčešće koristi zvuk ranjenog zeca uz povremeno mijenjanje ritma i jačine vabljenja. Lov prigonom može se izvoditi sa psima ili bez njih. Lovci se rasporede u širokom luku prema smjeru vjetrova, a sudionici prigona kreću u tišini, ravnom crtom. Lovci na čekama

imaju najbolju mogućnost provjere vrste divljači i sigurnog odstrela. Pucanje je dopušteno tek kada predator prođe crtu čeka. Prednost prigona je i u tome što se mogu istjerati i drugi predatori te procijeniti stanje ostale divljači u lovištu.

Vuk se lovi na dva načina: pogonom i čekanjem. U vrijeme parenja vuka je moguće namamiti zavijanjem. Lovna sezona za vuka traje od 1. siječnja do 31. prosinca, a ženka i mladi mogu se loviti od 1. lipnja do 28. veljače. Lov na vuka izuzetno je zahtjevan i traži visoku razinu strpljenja, upornosti te mnoge dane i neprospavane noći na čekama. Za lov se koriste lovačke puške s užlijebljenim cijevima, a u skupnom lovu sa sačmaricama ili kombinirkama dopušten je kalibar 5,5 – 9,0 mm, uz najveću udaljenost gađanja do 50 metara. Lov na lisicu, čaglja i vuka zahtijeva poznavanje tehnika lova, odgovarajuće oružje i kalibar, kvalitetnu opremu, prikladnu odjeću te uređene čeke i prilazne putove. Kada se provodi stručno i odgovorno, lov predatora važan je i nužan dio uzgoja sitne i plemenite divljači, kao i održavanja biološke ravnoteže u lovištu.



Predatori, osobito vuk, čagalj, lisica i kuna, mogu pouzročiti značajne štete u lovištu



IZAZOVI OČUVANJA DIVOKOZE U DINARSKIM PLANINAMA

Kraljica kamenjara u opasnosti

PIŠE **ANTON BARAĆ**

Divokoza (*Rupicapra rupicapra* L.) još je jedna od vrsta koja obitava u planinskim područjima naših lovišta. Za razliku od drugih vrsta, ona nije široko rasprostranjena, a njezina su trenutačna staništa manji, izolirani tereni unutar naših planina. Budući da je ova ljepotica kraljica kamenjara, smjestila se u vršne dijelove kamenitih predjela, s oscilacijom terena ovisno o godišnjem dobu i visini snježnih padalina.

IZOLIRANE POPULACIJE I PRITISCI ČOVJEKA

Nekoliko naših planina čini stanište divokoze – prije svega Dinara s nekoliko odvojenih lokacija, zatim planina Šator i Vran-planina – a na ostalim je terenima nema ili se tek povremeno pojavi, bez naznaka stalnoga boravka. I na postojećim staništima divokoza nije pretjerano brojna. Budući da su to izolirane populacije, potreban je poseban oblik gospodarenja te niz mjera koje dosad nisu

bile sustavno provedene, ako želimo sačuvati ovu vrstu. Divokoza ne obitava na svim terenima jer ima vrlo specifičan životni prostor, pa je i gospodarenje ovom vrstom zaseban izazov. Na navedenim staništima prisutna je od davnina, ali se njezino brojno stanje mijenjalo, a područje na kojem je obitavala nažalost se smanjivalo. Razlozi su brojni: lov, loše gospodarenje, sve češće i masovnije planinarenje te uznemirivanje divokoze

upravo u srcu njezina staništa, budući da su ta područja privlačna planinarima i rekreativcima.

Divokoza ima i prirodne neprijatelje koji s njom dijele isti prostor – sva tri naša velika predatora, od kojih su značajnija prijetnja vuk i ris. Oni ulove određeni dio populacije, ali zbog divokozine vještine penjanja i opreza nisu presudan čimbenik ugroze, kao što su to čovjek, uznemirivanje staništa i krivolov.

Izolirane populacije, gubitak staništa i rastući pritisci čovjeka ugrožavaju budućnost divokoze u našim planinama



Ako želimo sačuvati ovu vrstu, potrebno je provesti niz mjera koje dosad nisu bile sustavno provedene

Dinara, kao najznačajnije stanište divokoze, ima nekoliko prirodno odvojenih lokacija koje vrsta nastanjuje. No velik je problem za očuvanje populacije činjenica da upravo preko vršnih dijelova cijele planine prolazi državna granica između Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Sama granica stvara niz poteškoća u gospodarenju, a to se posebno odnosi na divokozu. Najveći dio godine obitava na vršnim dijelovima planine – upravo ondje gdje prolazi granica.

Dok je kod nas divokoza zaštićena vrsta za koju – kao i za medvjeda – treba izraditi zaseban plan zahvata u populaciji, u Hrvatskoj je ona lovna vrsta. Osim toga, naše su planine veći dio zime prekrivene dubokim snijegom; pripada nam sjeverna strana Dinare, zaklonjena od sunca, koja snijeg dulje zadržava i znatno je hladnija te siromašnija hranom.

Upravo se zbog toga u zimskom razdoblju divokoza spušta na južne padine Dinare, na hrvatsku stranu, znatno niže nego što je njezino uobičajeno područje boravka – i time postaje laka meta krivolova. Na ovaj način iz godine u godinu strada određeni dio populacije

dinarske divokoze.

Stoga je nužno uspostaviti mnogo bolju suradnju s lovačkim udrugama iz susjedne Hrvatske, s lovačkim savezom te države, kao i s graničnom policijom i lovočuvarskim službama, ako želimo očuvati populaciju divokoze na Dinari i uspostaviti učinkovitije i uspješnije modele gospodarenja.

PROBLEMI PREKOGRANIČNOG GOSPODARENJA NA DINARI

Sve dok se to bitno ne promijeni, naša kraljica kamenjara ostaje prepuštena sama sebi i lutriji hoće li preživjeti zimu ili ne. Slična je situacija i u drugim lovištima koja imaju divokozu, s tom razlikom da ondje nema problema državne granice. No ponovno – krivolov i loše gospodarenje ne ostavljaju prostor napretku i razvoju populacije. Specifična staništa divokoze, koliko god su za nju sigurna, toliko su problematična za istraživanje vrste, ali i za obavljanje lovočuvarskih poslova i zaštitu divokoze – i od krivolova i od predatora. Planinarenje, koje je oduvijek bilo popularno, a naše planine

svojom ljepotom stalno privlače ljubitelje prirode, još je jedan čimbenik koji negativno utječe na divokozu. Razlog je jednostavan: divokoza obitava (ili je obitala) u planinskim kamenjarima najviših predjela naših planina, a upravo tim terenima prolaze planinarske staze koje vode prema vrhovima privlačnima planinarima. Planinari su aktivni gotovo cijele godine, osim u vrijeme velikoga snijega kada planina nije dostupna. Njihov broj svakodnevno raste, a planinarske ture održavaju se dobar dio godine gotovo svakodnevno, a ne samo vikendom. Sve je to dovelo do uznemirivanja divokoze u njezinu izvornom staništu, a rezultat dugotrajnoga uznemirivanja jest sezonsko ili čak trajno izmještanje divokoze iz pojedinih dijelova staništa u kojima je oduvijek boravila i gdje se redovito mogla susresti. Tako su staništa divokoze ponovno smanjena pod izravnim utjecajem čovjeka.

UGROŽENA GENETSKA RAZNOLIKOST I NUŽNOST „OSVJEŽAVANJA KRVI“

Dodatni je problem populacije naših divokoza taj što su izolirane mikrolokacije međusobno odvojene te populacije nisu u fizičkom kontaktu; ne može doći do migracije i miješanja krvi između jedinki. Tako nastaju ograničena područja koja s vremenom postaju sve ograničenija i genetski siromašnija, a vrste se postupno pare u srodstvu. Ovo se može riješiti „osvježavanjem krvi“, odnosno unosom zdravih jedinki iz drugih lovišta, čime bi se poboljšala genetska raznolikost, ali i brojno stanje te trofejna vrijednost populacije. No, pretvaranje toga u djelo nije jednostavan proces: hvatanje i premještanje divokoza zahtijeva sudjelovanje puno šire zajednice od same lovačke – uključuju se stručnjaci, ve-

terinari i nadležne institucije. Prvi je korak izraditi kvalitetno istraživanje divokoze na njezinim trenutačnim staništima, što točnije procijeniti brojno stanje i rasprostranjenost. Zatim je potrebno isplanirati smjer daljnjega djelovanja uz suradnju više lovačkih udruga koje upravljaju prostorom na kojem divokoza obitava te jačati prekograničnu suradnju – bez nje je svaki posao na očuvanju dinarske divokoze unaprijed osuđen na neuspjeh. Ova vrsta, osim što je važan pokazatelj biološke raznolikosti i fenomen specifičnih terena, ima i gospodarsku vrijednost: tražena je

”
Zimsko
spuštanje
divokoze preko
državne granice
čini je posebno
ranjivom i
izloženom
krivolovu iz
godine u
godinu
”

u svijetu lovaca, cijenjena je i dobro plaćena kao trofej, a takvi prihodi nužni su za pravilno gospodarenje i nova ulaganja u lovište. Nadamo se da će gospodarenje divokozom doživjeti potreban preokret i krenuti u boljem smjeru – smjeru očuvanja i povećanja brojnosti – te da će uskoro biti pokrenuti projekti koji će omogućiti navedene i hitno potrebne korake za očuvanje ove vrste i njezina staništa.

Simbol tihe divljine ponovno među nama

Prirodni povratak risa u lovište LD-a „Vepar“ događaj je od velike ekološke važnosti. On pokazuje da su na terenu stvoreni uvjeti u kojima priroda nesmetano funkcionira i obnavlja se. Ovaj trenutak donosi i novu obvezu – zajednički rad na očuvanju vrste i njezinih staništa

Pojava euroazijskog risa (*Lynx lynx*) u lovištu LD-a „Vepar“ Prozor-Rama izuzetan je događaj i važan trenutak za lovačku zajednicu te za cijelo područje Rame. Ova strogo zaštićena i rijetka vrsta vratila se u naše krajeve isključivo prirodnim putem, bez ikakve ljudske intervencije ili projekta naseljavanja. Takav povratak jasno potvrđuje da lovište raspolaže zdravim, stabilnim i bogatim staništima u kojima prirodni procesi nesmetano djeluju.

POVRATAK KOJI POTVRĐUJE ZDRAV EKOSUSTAV

Euroazijski ris jedan je od najvažnijih predatora u europskim šumskim ekosustavima. Njegova prisutnost odražava stvarno stanje prirode, jer ris može opstati samo u

opsežnim, mirnim i dobro očuvanim šumama. Pojava risa u lovištu LD-a „Vepar“ Prozor-Rama znači da postoji dovoljno hrane, osobito srneće divljači, da su staništa bogata i raznolika, da u lovištu vlada prirodni sklad između predatora i plijena te da je ljudski utjecaj nizak i ne narušava prirodnu ravnotežu. Sve to čini područje Prozora-Rame jednim od najvrjednijih i najprirodnijih lovišnih prostora.

Posebna je vrijednost ovog događaja u činjenici da se ris vratio samostalno, slijedeći prirodne migracijske putove. Takvi se povratci događaju samo u lovištima koja imaju dovoljno velike i međusobno povezane šumske površine, mirno okruženje bez pretjeranog uznemiravanja, obilje divljači te očuvanu prirodu s minimalnom fragmentacijom staništa. Kao izrazito teritorijalna vrsta, ris bira samo one prostore u kojima može dugoročno opstati.

IZAZOVI ZAŠTITE I ULOGA LOVACA

Premda je povratak risa bio isključivo prirodan, ovakav događaj ne bi bio moguć bez odgovornog odnosa lovaca prema prostoru. Redovito održavanje staništa, kontrola brojnosti divljači, skrb o hranilištima i stalna ophodnja terena ključni su za stabilnosti lovišta. Lovci, kao svakodnevni čuvari prirode, imaju važnu ulogu u zaštiti ove vrste: njihov rad na terenu i dobro poznavanje terena omogućuju pravodobno uočavanje svih promjena i mogućih prijetnji.

Unatoč ohrabrujućem povratku, opstanak risa i dalje je vrlo

ranjiv. Najveća prijetnja u regiji ostaje krivolov, koji je povijesno bio glavni razlog nestanka ove vrste u mnogim dijelovima Europe. Populacija risa malobrojna je, svaki gubitak jedinke velik je udarac, a ris se kreće na velikim udaljenostima i živi skriveno, što otežava otkrivanje nezakonitih odstrela. Iako ris rijetko uzrokuje štetu, pogrešna uvjerenja o njemu i dalje su prisutna. U prošlosti je s naših prostora gotovo nestao zbog nereguliranog lova, straha i neznanja, uvjerenja da šteti divljači te zbog nedostatka nadzora. Unatoč današnjoj strogoj zaštiti, povremeni slučajevi krivolova još se uvijek bilježe. Jedan ilegalni odstrel može narušiti populaciju risa na vrlo širokom području.

Lovačke udruge, osobito one koje aktivno djeluju na terenu, prva su crta obrane od krivolova. One svakodnevno nadziru teren, prepoznaju tragove i druge znakove prisutnosti velikih zvijeri, dojavljuju sumnjive radnje ovlaštenim službama te svojim primjerom promiču zakonit i odgovoran odnos prema prirodi.

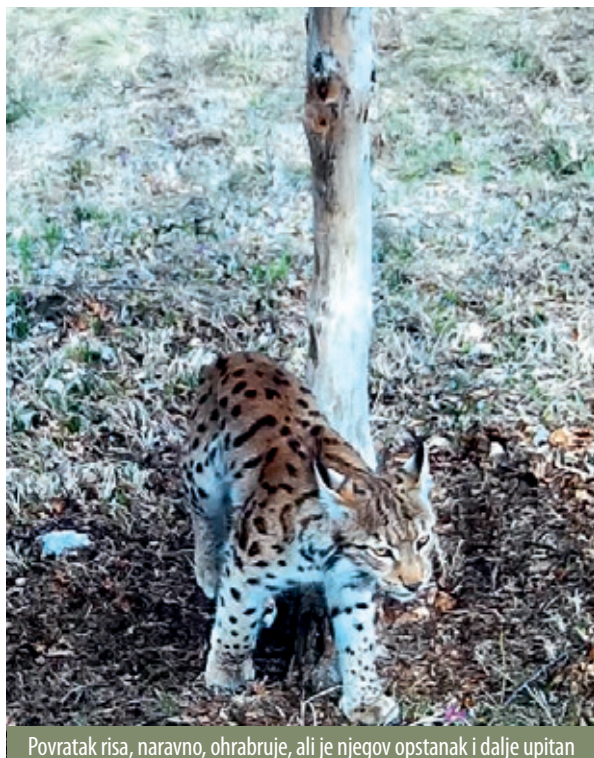
Povratak risa u naše lovište izniman je i ohrabrujući događaj koji potvrđuje zdravlje i bogatstvo našega ekosustava. Na temelju tragova, snimljenih lokacija i opažanja možemo s velikom sigurnošću ustvrditi da su u lovištu prisutne dvije jedinke. Prema analizi fotografija i videozapisa, jedna od njih vrlo je vjerojatno odrasla ženka koja vodi mlade, što ovaj događaj čini još značajnijim. Sva opažanja evidentirana su i unesena u međunarodnu bazu podataka LIFE Lynx.

ZAJEDNIČKA ODGOVORNOST

Prisustvo risa u našim šumama velika je prirodna vrijednost, ali i ozbiljna obveza. Zaštita ove vrste zahtijeva očuvanje staništa te odlučnu borbu protiv krivolova, koji i dalje ostaje problem, ponajprije zbog nedostatne podrške nadležnih institucija. Suradnja lovačkih društava, lokalne zajednice i stručnih službi ključna je kako bi ris mogao sigurno živjeti u svom prirodnom okruženju.

Ris je simbol tihe divljine, ravnoteže i neukrotive prirode. Njegov povratak obvezuje nas da čuvamo šumske resurse i sačuvamo ljepotu prirode za buduće naraštaje. Ovaj događaj još jednom podsjeća na važnost odgovornog odnosa prema prirodi i bogatstvu koje nas okružuje.

Ivica Markešić



Povratak risa, naravno, ohrabruje, ali je njegov opstanak i dalje upitan



POSTUPAK S ODSTRIJELJENOM DIVLJAČI

Od odstrela do stola

Smjernice za sigurno, higijenski ispravno i stručno postupanje s divljači u različitim vremenskim uvjetima – od otvaranja i hlađenja do prijevoza i pregleda



PIŠE **IVICA DRMIĆ**

Kratak pogled na godišnji kalendar lova, odnosno lovostaja na pojedine vrste divljači, dovodi nas do važnih zaključaka o dinamici lovnih aktivnosti tijekom godine. U praksi lov nikada u potpunosti ne prestaje, jer je u svakom razdoblju otvoren lov na barem jednu ili nekoliko vrsta divljači. To znači da se odstrel provodi u svim godišnjim dobima – zimi, u proljeće, ljeti i u jesen – pri čemu se znatno razlikuju uvjeti okoliša, osobi-

to temperatura, koja izravno utječe na brzinu promjena u tkivu divljači odmah nakon odstrela. Najvažnije je razumjeti da se uvjeti okoliša mijenjaju brže nego lovne navike, pa upravo zato lovac mora poznavati prilagođene postupke za svako godišnje doba. Iz kalendara lova prikazanog na slici vidljivo je da se tijekom ljeta love srnjak, vepar i nazime te divlji golubovi, grlice, prepelice, guske, patke

i liska. U jesen se ponovno otvara lov na najširi spektar vrsta, uključujući jelensku divljač, muflona, divokozu, vepara, krmaču, nazime i prase, kao i zeca, fazana, trčku, grlice, prepelice, guske i patke. Zima i rano proljeće u pravilu ne predstavljaju posebne poteškoće. Sve ovo pokazuje da se odstrel provodi u izrazito promjenjivim temperaturama, a upravo je temperatura najkritičniji čimbenik u oču-

vanju mesa. Zato lovac mora poznavati pravilne postupke u svim uvjetima – jer odstrel divljači pri ljetnim vrućinama nosi potpuno drukčije rizike od onoga u zimskim uvjetima.

TEMPERATURA – KLJUČNI ČIMBENIK

U svim fazama obrade divljači presudna je brzina kojom se odstrijeljena životinja hladi. Visoka unutarnja temperatura pogoduje razvoju bakteri-

ja koje uzrokuju kvarenje mesa, a sama veličina divljači određuje koliko se brzo toplina može izgubiti iz tkiva. Najosjetljivija je krupna divljač, osobito tijekom toplijih mjeseci.

Najkritičniji trenutak nakon odstrela jest onaj u kojem divljač još uvijek zadržava tjelesnu toplinu – upravo tada odlučuje se buduća kakvoća mesa.

Temperatura je ključni čimbenik koji određuje brzinu kvarenja, pa je pravodobno otvaranje i hlađenje divljači na zraku najvažniji korak u cijelom postupku. Kod krupne

Najkritičniji trenutak nakon odstrela jest onaj u kojem divljač još uvijek zadržava tjelesnu toplinu – upravo tada odlučuje se buduća kakvoća mesa

divljači svako kašnjenje znatno povećava rizik od kvarenja, a kod sitne divljači nepravodobno otvaranje i nepravilno prenošenje pogoršavaju higijensku ispravnost mesa. Pravilna obrada već na mjestu

Kategorija divljači	Mjesec	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Tip lovišta	
	Godišnje doba	Zima			Proljeće		Ljeto			Jesen			Z		
	Vrsta divljači														
Krupna divljač	Jelen	1.1.-31.1.									1.9.-31.12.				
	Košuta i tele jelena	1.1.-28.2.										1.10.-31.12.			
	Jelen lopatar, košuta i tele	1.1.-31.1.										16.9.-31.12.			
	Srnjak							1.5.-30.9.						Nizinska i brdska Planinska	
								1.6.-30.10.							
	Srna i lane	1.1.-31.1.										1.10.-31.12.			
	Divokoza											1.9.-31.12.			
	Muflon											1.9.-31.12.			
	Muflonka i janje				1.1.-31.12.										
	Vepar i nazime				1.1.-31.12.										
	Krmača i prase											1.8.-31.12.			
	Medvjed					1.3.-15.5.						1.10.-31.12.			
	Vuk				1.1.-31.12.										
	Vučica i mladi	1.1.-28.2.										1.8.-31.12.			
Veliki tetrijeb					15.3.-31.5.										
Sitna divljač	Kuna bjelica	1.1.-29.2.										1.10.-31.12.			
	Kuna zlatica	1.1.-29.2.										1.11.-31.12.			
	Zec											1.10.-31.12.			
	Lještarka - mužjak								16.8.-31.10.						
	Fazan		1.1.-15.1.									1.10.-31.12.			
	Jarebica kamenjarka											15.9.-31.12.			
	Trčka											15.9.-31.12.			
	Prepelica								1.8.-31.12.						
	Šljuka šumska	1.1.-1.3.										1.10.-31.12.			
	Bekasina	1.1.-1.3.										1.10.-31.12.			
	Golubovi									1.8.-31.12.					
	Grlica									1.8.-31.12.					
	Guske divlje	1.1.-31.1.										1.9.-31.12.			
Patke divlje	1.1.-1.3.										1.9.-31.12.				
Crna liska	1.1.-31.1.										1.9.-31.12.				

Kalendar lova lovostajem zaštićene divljači. Izvor: obrada autora prema Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači i Popisu sisavaca i ptica koje se smatraju korisnim za poljoprivredu i šumarstvo

odstrela izravno određuje konačnu kvalitetu divljačine. Ovaj naglasak osobito dolazi do izražaja pri lovu u toplim mjesecima i tijekom lova na krupnu divljač. Proces kvarenja nikada se ne može potpuno zaustaviti, ali se može znatno usporiti pravilnim i pravodobnim otvaranjem.¹

OTVARANJE SITNE DIVLJAČI

Sitna divljač, bilo dlakava ili pernata, manje je veličine i brže se hladi od krupne divljači. Unatoč tome, i sitna divljač zahtijeva pravilno i pravodobno postupanje kako bi se očuvala zdravstvena ispravnost mesa. Iako se veličina i građa razlikuju, kod obje skupine presudni su brzina otvaranja i dobro provjetranje trupa. Ključ uspješne obrade sitne divljači jest brzina – svako nepotrebno odgađanje vidljivo narušava kakvoću mesa.

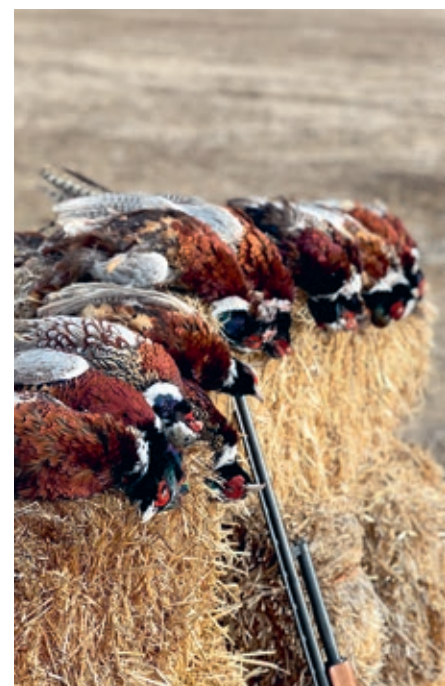
Sitna dlakava divljač. Najčešće se koristi meso zeca i

jazavca, pri čemu je za jazavca obavezan pregled na trihinelu. Za kraće čuvanje najvažnije je izmokravanje, jer mokraća izrazito pogoršava miris i okus mesa. Za duže čuvanje potrebno je odstraniti crijeva, a za najdulje i sve unutarnje organe. Kod jazavca je nužno odmah ukloniti mirisne žlijezde pod repom.² Najvažniji rizik kod sitne dlakave divljači

jest kontaminacija trbušne šupljine, najčešće zbog nepažljivog ili grubog rukovanja pri otvaranju.

Sitna pernata divljač. Otvaranje pernatih divljači obavlja se odmah nakon prikupljanja ptica. Kod većih se ptica rez radi ispod repa, a kod manjih se za otvaranje koriste kukice ili grančice. Šljuke su iznimka zbog tradicije čuvanja

Pernata divljač najbrže propada kada se odmah nakon odstrela spremi u plastične vrećice ili zatvorene torbe



¹ Grupa autora, urednik P. Dragišić, *Lovački priručnik*, Lovačka knjiga, Zagreb, 1967.

² I. Čević, *Lovstvo*, Lovačka knjiga, Zagreb, 1953.



Kрупnu divljač, posebice za topla vremena, potrebno je što prije otvoriti, izvaditi utrobu i ostaviti da se hladi

crijeva. Nakon otvaranja obvezno je hlađenje na zraku; treba izbjegavati torbe, naprtnjače i PVC vrećice jer zadržavaju toplinu i vlagu te ubrzavaju kvarenje. Pernata divljač najbrže propada kada se odmah nakon odstrela spremi u plastične vrećice ili zatvorene torbe.³

OTVARANJE KRUPNE DIVLJAČI

Kрупna divljač sporije se hladi od sitne i zato je osjetljivija na kvarenje, pa ju je potrebno otvoriti odmah nakon odstrela. Ovdje je zgodno napomenuti da je Hercegobosanska županija donijela novi Zakon o lovstvu te pripadajuće podzakonske akte, a prema jednom od njih sva крупna odstrijeljena divljač mora biti označena neposredno nakon odstrela, odnosno prije premještanja divljači.

Označavanje se vrši provlačenjem markice kroz kožu na području podlaktice, potkoljenice ili trbušne stijenke, pri čemu se uži dio markice provuče kroz otvor na baznom dijelu markice.⁴

Kod крупne divljači svaka izgubljena minuta prije otvaranja ubrzava proces kvarenja. Nakon označavanja divljač se polaže na leđa te se otvara od prsne kosti prema zdjelici. Jednjak i završni dio crijeva podvezuju se, a utroba se vadi u jednom komadu. Tijekom sezone parenja važno je odmah ukloniti spolne organe, jer žlijezde mogu snažno utjecati na miris i okus mesa. Nakon otvaranja trup se vješa o

prednje noge radi boljšeg hlađenja. Nečistoće se uklanjaju suhim, čistim krpama – voda se ne koristi, jer potiče kvarenje.

Mokraća i sadržaj probavnog sustava najveći su neprijatelji higijenski ispravne divljačine i moraju se spriječiti od ulaska u trbušnu šupljinu.⁵

OSTALI POSTUPCI

Prvi pregled. Lovac je prvi koji može prepoznati bolesnu jedinku. Bolesna divljač ima lošu kondiciju, neprirodno ponašanje i odstupa od krda. Sanitarni odstrel mora potvr-



diti ovlaštena osoba; neopravdani odstrel donosi stegovne posljedice. Lovac mora znati prepoznati sumnjiva ponašanja i izbjegavati rukovanje bolesnom divljači bez odgovarajuće zaštite.

Prijevoz i zaštita od onečišćenja. Sitna divljač prenosi se na visku, крупna vozilima. Ne preporučuje se transport na poklopcu motora. U prikolici se trupovi polažu na bok, bez slaganja u slojeve. Tijekom prijevoza trup se ne prekriva nepropusnim materijalima. Muhe se odvrćaju mrežicama ili biljem koje ima svojstva repelenta.⁶ Najvažnije pravilo prijevoza je omogućiti protok zraka i spriječiti zagrijavanje trupa.

Veterinarski pregled. Ovlaštenik prava lova mora u roku od 12 sati obavijestiti veterinarsku stanicu. Pregled se obavlja unutar 24 sata.⁷ Medvjed, divlja svinja i jazavac moraju na trihineloskopski pregled. Organe treba čuvati u hladu, odvojeno od trupa. Nijedan komad mesa ne smije u promet bez veterinarskog uvida i negativnih nalaza.

Odvajanje trofeja i skidanje kože. Trofeji se odvajaju pažljivo prema vrsti preparata koji se želi dobiti. Kože jelena, divokoze, muflona, medvjeda i dr. gule se, a lisice, kune, lasice i zec svlače se.⁸ Trofejna vrijednost određuje se detaljima, pa je pravilno skidanje kože presudno.

Lovac mora znati prepoznati sumnjiva ponašanja i izbjegavati rukovanje bolesnom divljači bez odgovarajuće zaštite

3 Grupa autora, *Velika ilustrovana enciklopedija lovstva*, Građevinska knjiga, Beograd, 1987.

4 Pravilnik o potvrdi o podrijetlu divljači i njezinih dijelova i načinu označavanja divljači, Narodne novine HBŽ, broj 4/25.

5 Grupa autora, urednik Z. Mustapić, *Lovstvo*, HLS, Zagreb, 2004.

6 Grupa autora, urednik M. Lekić, *Osnove lovstva*, Hrvatski lovački savez, Zagreb, 2012.

7 Zakon o veterinarstvu F BiH, „Službene novine F BiH“, broj 46/00.

8 Z. Bayer, Skidanje i ocjenjivanje koža divljači, SLD NR Hrvatske, Zagreb, 1948.

Rasijecanje divljači. Sitna divljač najčešće se koristi bez većeg rasijecanja, a krupna se rasijeca po pravilima sličnim industrijskoj obradi mesa u mesnoj industriji. Način rasijecanja ovisi o namjeni mesa – pripremi, prodaji ili raspodjeli.

ZAKLJUČNI OSVRT

Pravilno rukovanje odstrijeljenom divljači – od prvih minuta nakon odstrela, preko hlađenja, otvaranja, prijevoza i veterinarskog pregleda – temelj je očuvanja kakvoće divljačine i zdravlja ljudi. Pogreške u bilo kojoj fazi postupka neminovno vode do kvarenja divljači, što je izravan gubitak za lovište i lovce, ali i potencijalna prijetnja zdravlju onih koji bi je konzumirali.

U zemljama gdje je divljačina tradicionalno važan izvor hrane, pravilno postupanje s odstrijeljenom divljači podignuto je na vrlo visoku razinu odgovornosti. Primjerice, na Aljasci je propisano da lovac mora iskoristiti meso prije trofeja, a zapuštanje ili kvarenje mesa smatra se teškim prekršajem koji se kažnjava visokim novčanim kaznama, pa čak i zatvorskim sankcijama. Takva praksa pokazuje koliko je važno cijeniti divljač kao dragocjeni prirodni resurs i odnositi se prema njoj s poštovanjem.

Divljač koja nije higijenski ispravna ne smije se puštati u promet niti dijeliti među lovcima.

Dobro obučan lovac, koji se pridržava propisa i provjerenih postupaka, čuva tradiciju, prirodu i ugled lovačke struke, ali i osigurava da meso divljači kao izuzetno vrijedan resurs bude iskorišteno na odgovoran i siguran način.

LD „Zec“ Busovača SVETI HUBERT

Busovački lovci u molitvi i zajedništvu



Lovci sa župnikom u crkvi sv. Ante u Busovači

Povodom blagdana svetog Huberta, zaštitnika lova i lovaca, a u skladu s dugogodišnjom tradicijom, članovi LD-a „Zec“ Busovača okupili su se u crkvi svetoga Ante Padovanskog u Busovači na svečanom misnom slavlju koje je predvodio župnik fra Josip Matijanić. U zajedničkoj molitvi i zahvalnosti za sve darove prirode lovci su se prisjetili svojih umrlih i poginulih kolega te još jednom potvrdili važnost očuvanja lovačke tradicije, poštovanja prirode i odgovornog odnosa prema divljači. Na kraju svete mise župnik Josip, i sam lovac, istaknuo je važnost očuvanja lovnih i moralnih vrijednosti. Uputio je nazočnima iskrene čestitke povodom blagdana svetog Huberta i zaželio uspjeh u njihovim lovačkim pothvatima. Obratio se lovcima porukom da

ne zaborave kako su dio duge europske tradicije upravljanja i očuvanja prirode, važna poveznica između čovjeka i okoliša, te da dostojno predstavljaju lovačko ime. Pozvao ih je da lov provode u skladu s lovačkom etikom, da budu primjer mladim generacijama i svjedoče istinske vrijednosti lovca. Naglasio je i potrebu da se ne obaziru na predrasude i glasine koje ponekad prate lovce, nego da strpljivo i dostojanstveno pokazuju pravo lice lovstva te da se za bolje sutra treba strpljivo moliti.

Nakon završetka misnog slavlja okupljeni su se uputili prema lovačkom domu, gdje je druženje nastavljeno u vedrom i prijateljskom ozračju, uz ugodan razgovor, piće i galebac. Ova proslava, kao i zajednička proslava članica Lovackog save-

za Herceg Bosne u Tomislavgradu, kojoj su svojim sudjelovanjem pridonijeli i članovi našega društva, još je jednom pokazala da su lovci važan dio lokalne zajednice – ljudi koji svojim djelovanjem pridonose očuvanju prirodne ravnoteže, brinu o divljači i okolišu te njeguju vrijednosti koje povezuju generacije. U tom duhu blagdan svetog Huberta u Busovači ostat će simbol tradicije, vjere i zajedništva koje povezuje sve istinske ljubitelje prirode.

Miroslav Vujica



Fešta u lovačkom domu



Robert i Miroslav Vujica - barjaktari LD-a „Zec“ na proslavi u Tomislavgradu

Vuk i vučica umjesto zeca

Neočekivani susreti s vukovima obilježili početak sezone i donijeli dva uspješna odstrela

Iako je ove godine sijelo povodom otvorenja lova na zeca u HLD-u „Vepar“ Fojnica bilo organizirano nešto kasnije u sezoni, sam lov počeo je na vrijeme – i pokazao se iznimno zanimljivim. Naime, posljednjih godina stanje sa zecom u našem lovištu nije najbolje, a ostale divljači ima u zavidnom broju, ponajprije vukova. Prije dvadesetak godina vuk je bio prilična rijetkost te se u pojedinim dijelovima fojničkog lovišta pojavljivao tek povremeno, što posljednjih godina više nije slučaj.

Prethodne dvije sezone samo je u jednom manjem dijelu lovišta, u rajonu Jasikovice, stradalo više od trideset lovačkih pasa, što nas je navelo da se ozbiljnije organiziramo u lov na ovog predatora. Iako smo i ranije imali visoke čeke raspoređene po lovištu, većinom se nisu koristile. Uvidjevši, međutim, potrebu, prošle sezone u rajonu Dugog brda, ispod Zec-planine, postavili smo novu visoku čeku. Na nju se redovito iznosio animalni otpad, što je rezultiralo pravom navalom vučje populacije, a redovito je posjećuju i medvjedi. Čeka se ponajprije koristi u komercijalne svrhe, jer za odstrel ove tajanstvene divljači nimalo ne manjka interesa. Prvi uspjeh zabilježio je naš član Lario Lovrić, odstrijelivši vuka na noćnoj čeki. Samo je čekanje bilo tim zanimljivije jer se prve noći pojavilo čak pet vukova, ali bez odstrela, a druge su noći došla dva vuka, pri čemu je odstrijeljena jedna muška jedinka.



Ispred lovačke kuće u Oslanom dolu

Još jednu ženku odstrijelio je autor ovih redaka, ali ovoga puta danju, u redovnom lovu. Našao se, srećom, u blizini lovačkih pasa koji su mu doslovno pobjegli pod noge i tako izvukli živu glavu, jer su ih u tom trenutku progonila dva vuka. Iako to nije prvi put da je susreo vuka i pucao na njega, susreti s ovom zvijeri uvijek su puni adrenalina, pa mu je ruka ipak malo zadrhtala i jedan od dvaju vukova uspio je pobjeći.

Zanimljivo je da se sve dogodilo baš na dan lova i sijela povodom otvorenja sezone lova na zeca, što je bio dodatni razlog za slavlje – jer nije mali broj lovaca kojima

je vuk udavio, a često i pojeo njihova ljubimca.

Lovci HLD-a „Vepar“ Fojnica već dugu niz godina intenzivno ulažu u svoje lovište: izgrađeno je nekoliko lovačkih kuća, više visokih čeka, postavljene su automatske hranilice za divlju svinju diljem lovišta i provedeni brojni drugi radovi. O svemu tome pisat ćemo u sljedećim brojevima Hoopa!, uz nadu da će – osim fotografija radova – biti i fotografija ulova, koji sudeći po trenutnom stanju populacije razne divljači u lovištu, zasigurno neće izostati.

Dragan Perica



Lario Lovrić s vukom



Dragan Perica s vučicom



Visoka čeka u rajonu Dugog brda

LD „JAREBICA“ MOSTAR SVETI HUBERT

Zajednički susret u Ilićima

Tradicionalno, i ove godine lovci sekcije Cim-Ilići-Vihovići Lovačkog društva „Jarebica“ Mostar organizirali su prigodnu svečanost povodom blagdana svetog Huberta. U crkvi svetoga Franje u Ilićima misno slavlje predvodio je fra Luka Marić. Na početku je okupljenim lovcima i njihovim prijateljima čestitao blagdan te u misu uključio dvije posebne nakane: prvu za sve lovce, da ih u životu prati zagovor svetoga Huberta, a drugu za pokojne članove nekadašnjeg ogranka sekcije Ilići-Vrelo, čija je imena, njih pedeset, izgovorio poimence. U svojoj je propovijedi, govoreći o životopisu svetog Huberta, fra Luka naglasio važnost



Članovi sekcije Cim-Ilići-Vihovići slavili su misu u crkvi sv. Franje u Ilićima



Grah nije izostao ni ove godine

i vrijednost lovaca koji se u svome radu pridržavaju načela povezanosti čovjeka s prirodom, slijedeći primjer i zagovor svoga nebeskog zaštitnika. Istaknuo je kako je lov svojevrсно zvanje koje zahtijeva odgovornost, poštovanje života i brigu za stvorenje, te zahvalio lovcima što te vrijednosti nastoje živjeti i prenositi dalje. Nakon svete mise druženje je nastavljeno

u crkvenoj dvorani, u vedroj i prijateljskoj atmosferi. Vrijedni lovci-kuhari i ove su godine pripremili ukusan lovački grah, a uz čašu domaćeg iličkog „bijelog“ i uz ugodne lovačke razgovore, druženje se nastavilo u dobro poznatom lovačkom duhu – jednostavno, srdačno i iskreno, kako to lovci znaju.

Vlado Bošnjak

LD „SOKOL“ NOVA BILA SVETI HUBERT

Tradicionalni godišnji susret



Lovci sa župnikom fra Krešimirom u župnoj crkvi u Grahovičićima

Ovogodišnji spomendan sv. Huberta lovci LD-a „Sokol“ Nova Bila proslavili su na već dobro poznat način. U župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Grahovičićima, u nazočnosti pedesetak članova Društva, slavljena je sv. misa koju je predvodio fra Krešimir Vukadin. Tom je prigodom tajnik Društva pročitao imena svih poginulih i preminulih članova „Sokola“. Nakon misnoga slavlja upriličeno je druženje uz večeru u obiteljskoj konobi Drage i Vlatka Kafadara, članova sekcije Gorčevica. Naravno, zapjevalo se i zasviralo – kako i priliči lovcima, u ozračju zajedništva i prijateljstva.

Boris Bralić



LD „GOLUB“ ČITLUK **SVETI HUBERT**

Mala sekcija, velika organizacija

Svečani dan zahvalnosti, zajedništva i ponosa broćanskih lovaca

Po nepisanom pravilu, uloga organizatora proslave spomendana sv. Huberta svake se godine dodjeljuje sekciji koja do tada nije imala tu čast. Ove je godine red došao na sekciju Donja Blatnica. Iako je riječ o jednoj od manjih sekcija prema broju članova, domaćinsku su ulogu rado prihvatili.

Velik dio organizacijskih poslova preuzeo je naš stalni donator Ante Lesko – Talanga, koji se profesionalno bavi iznajmljivanjem šatora i organiziranjem različitih proslava. Sama organizacija zahtijevala je znatan financijski i radni angažman užeg vodstva sekcije. Prema ustaljenoj praksi, dio troškova snosilo je Društvo,

dio članovi sekcije, prijatelji lovaca te Općina Čitluk. Obilježavanje spomendana sv. Huberta započelo je svetom misom zažadnicom za sve umrle lovce općine Čitluk. Misno je slavlje održano u župi Čerin, u crkvi sv. Stjepana. Posebno je vrijedno istaknuti da je ove godine misa prvi put organizirana zajedno za oba lovačka društva iz Čitluka – „Golub“ i „Orao“, što je lijepa praksa koju bi, nadamo se, trebalo nastaviti i u budućnosti, uključujući i zajedničku proslavu nakon mise. Crkva je bila gotovo popunjena, a slavlju je nazočio velik broj lovaca iz oba društva, prijatelja lovaca te vjernika iz



Fra Velimir Bagavac, župnik u Čerinu

okolnih župa. Misno je slavlje predvodio fra Velimir Bagavac, župnik župe sv. Stjepana u Čerinu. U propovijedi se kratko osvrnuo na životni put

sv. Huberta, naglasivši njegovo obraćenje i kasnije proglašenje svetim. Istaknuo je važnost zajedništva i druženja lovaca, odgovornog lova, očuvanja





prirode i poštovanja prema Božjem stvorenju, kao i bogate lovačke tradicije Brotnja, koja se ponosno prenosi s generacije na generaciju.

Na kraju je pozvao sve nazočne na kratko druženje uz čašicu rakije u svojim prostorijama, našalivši se kako njegova rakija „nije od šećera kao neke druge“.

Nakon mise organizator je pozvao sve prisutne na nastavak druženja u prostorijama mjesne zajednice Donja Blatnica, koje su nedavno uređene upravo za ovakve prigode. U ugodnoj atmosferi, uz bogatu ponudu domaćih specijaliteta i pića, lovci su proveli još jednu ugodnu večer te dostojanstveno proslavili dan svojega zaštitnika.

Posebno je oduševio zajednički angažman svih članova sekcije Donja Blatnica te mještana koji nisu lovci ili pripadaju drugim društvima. Svaki je sudionik imao svoj zadatak i cijelu je večer bio na usluzi gostima, što je ostavilo izvrstan dojam. Događaju su dodatno pridonijela i dva mlada harmonikaša, koji su svojim sviranjem i pjesmom podigli raspoloženje svih nazočnih.

U ime LD-a „Golub“ zahvaljujemo članovima sekcije Donja Blatnica, osobito članovima organizacijskog odbora na čelu sa Žarkom Leskom te Anti Leski – Talangi, na uloženoj trudu i izvršnoj organizaciji proslave spomendana sv. Huberta.

Gojko Prskalo



LD „TETRIJEB“ KUPRES SVETI HUBERT

Večer molitve i druženja



Članovi LD-a „Tetrijež“ Kupres svečano su obilježili blagdan svetog Huberta svetim misnim slavljem u crkvi Svete Obitelji u Kupresu. Misno slavlje predvodio je vlč. Jadranko Kurt, koji je uputio prigodne riječi o važnosti lovačke tradicije, odgovornosti u lovu i zahvalnosti za darove prirode.

Nakon mise uslijedilo je druženje u hotelu „Maestral“ u Kupresu, gdje su lovci i njihovi gosti proveli ugodnu večer uz večeru, pjesmu i vedru atmosferu, onako kako to kupreški lovci znaju – jednostavno, srdačno i u duhu lovačkog zajedništva. Neka nas i dalje prati zagovor našega zaštitnika, svetog Huberta, te nadahne da i ubuduće s ljubavlju i odgovornošću čuvamo prirodu i lovačku tradiciju.

Zrinko Svalina

Slavljenička večer kočerinskih lovaca

Lovci, gosti i prijatelji obilježili su značajan jubilej svečanom večeri uz prigodan program

Uozračju zajedništva Lovačko društvo „Rujan“ Kočerin svečano je obilježilo 25 godina djelovanja. Svečanost je upriličena prigodnom lovačkom večeri održanom u subotu, 25. listopada 2025., u svadbenom salonu „La Viva“ u Širokom Brijegu.

Događaj je okupio brojne članove Društva, lovačke prijatelje, predstavnike Grada Širokog Brijega, Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstva gospodarstva ŽZH i drugih institucija, kao i predstavnike Lovačkog saveza Herceg Bosne te susjednih lovačkih društava. Svečanost je započela odavanjem počasti minutom šutnje svim preminulim članovima Društva, kao i poginulim hrvatskim braniteljima, čime je dodatno naglašeno poštovanje prema tradiciji i zajedništvu koje LD „Rujan“ njeguje od svojih početaka. Nazočne goste srdačno su pozdravili



Organizatori lovačke večeri

Josip Kolobarić, predsjednik LD-a „Rujan“ Kočerin, te Mate Buntić, dopredsjednik Lovačkog saveza Herceg Bosne. U svojim obraćanjima istaknuli su važnost lovstva – ne samo kao tradicije, nego i kao načina života koji njeguje odgovoran odnos prema prirodi i okolišu. Gospodin Buntić posebno je naglasio ulogu „malih društava“ koja, kako je rekao, često rade velike i važne stvari za lovstvo. Svečanost je bila prigoda i za dodjelu posebnih priznanja zaslužnim pojedincima. Društvo je dodijelilo deset odličja 2. reda, zatim zahvalnicu najstarijem članu Društva te status počasnog člana bivšem predsjedniku, za dugogodišnji doprinos razvoju lovstva i očuvanju prirode. Ta su priznanja simbol časti, ustrajnosti i nesebičnog rada članova koji su obilježili četvrt stoljeća

postojanja LD-a „Rujan“. Večer je protekla u pravom lovačkom ozračju – uz lovačke priče, razgovore, delicije i dobro vino, veselje i uzbudljivu tombolu s čak 67 vrijednih nagrada. Najviše pozornosti izazvale su tri glavne nagrade: lovačka puška Benelli Argo (glavna nagrada, istaknuta i na promotivnim plakatima), lovačka puška s optikom te lovačka puška u narančasto-crnoj kamuflaži.

Od ostalih atraktivnih nagrada isticali su se: pištolj HS XD-9, uređaj Garmin Alpha 200 s ogrlicom, brojne lovačke puške, ogrlice, odijela i razna lovačka oprema. Cijena ulaznice iznosila je 70 KM te je uključivala bogatu večeru, sudjelovanje u tomboli i glazbeni program uz popularne *Mokarske tamburaše*, koji su do kasno u noć održavali izvrsno raspoloženje. Lovačko društvo „Rujan“



Jozo Mikulić i Josip Kolobarić



Mokarski tamburaši

Kočerin u proteklih je 25 godina izraslo u prepoznatljivo i organizirano društvo koje s ponosom njeguje lovnu tradiciju, prijateljstvo među lovcima i odgovoran odnos prema prirodi. Svojim radom i zalaganjem dokazalo je da je lovstvo puno više od samog lova – ono je čuvanje zajedništva, identiteta i prirodnih ljepota Hercegovine. Na kraju svečanosti predsjednik i članovi Društva zahvalili su svim sponzorima, institucijama, prijateljima i članovima koji su pridobili uspješnoj organizaciji ovoga jubileja.

Ivan Mikulić



Dobitnici najvrjednijih nagrada na atomboli

LU „KUNA“ JAJCE SVETI HUBERT

Podmilačje ugostilo jajačke lovce

Članovi Lovačke udruge „Kuna“ iz Jajca ove su godine organizirali zajedničku proslavu nebeskoga zaštitnika lovaca, svetog Huberta. Proslava je započela misnim slavljem u svetištu i župnoj crkvi sv. Ive u Podmilačju, koje je predvodio župnik fra Filip Karadža.

U propovijedi je fra Filip govorio o svetom Hubertu, ali i o važnosti lovaca u današnjem vremenu. Istaknuo je da su lovci, osim što štiju svoga zaštitnika, ujedno i čuvari divljači i lovišta, te važan čimbenik u očuvanju ravnoteže između prirode i urbanih prostora. Naglasio je kako je upravo čovjek jedino biće obdareno razumom i sposobnošću odgovornog djelovanja, dok se ostala stvorenja vode isključivo instinktom.

Nakon sv. mise upriličena je kratka zakuška u prostoru svetišta sv. Ive. Predsjednik „Kune“, Marko Bilandžija, zahvalio je



svim lovcima i drugim vjernicima koji su svojom nazočnošću uveličali ovo tradicionalno misno slavlje. Među lovcima je vladala vedra i srdačna atmosfera te su, uz pjesmu i prijateljsko druženje, izrazili

želju da ova proslava ubuduće preraste u još veće okupljanje lovaca na dan njihova zaštitnika, sv. Huberta.

Dragan Samardžić



Okusi Posavine osvojili Orašje

U sklopu obilježavanja Dana Grada Orašja održan je još jedan uspješan Gastro fest, na kojemu su lovci, ribolovci, motoristi i brojni posjetitelji uživali u čobancu, fišu i jedinstvenim posavskim okusima, potvrđujući da ova manifestacija ima tradiciju, ali i lijepu perspektivu

Orašje je ponovno postalo centar gastronomije zahvaljujući uspješnom Gastro festu, koji je okupio brojne građane i posjetitelje zaljubljene u bogatu tradiciju i autohtone okuse Posavine. Manifestaciju su zajedničkim snagama organizirale Lovačka udruga „Sava“ Orašje i Udruga ribolovaca „Šaran“ Orašje, pretvorivši je u pravu feštu okusa, mirisa i druženja. Slavlje zajedništva, tradicije i ljubavi prema posavskim delicijama još je jednom učinilo Gastro fest u Orašju nezaboravnim događajem koji promiče kulturu i gastronomsko nasljeđe Posavine. Ponovno se pokazalo da je hrana mnogo više od puke potrebe – ona je povod za okupljanje, razmjenu iskustava i stvaranje lijepih uspomena. Lovačke ekipe posebno su se iskazale u pripremi čobanca, gurmanskog klasika koji je oduševio bogatstvom okusa i savršenom ravnotežom



Velika gastronomska fešta na stadionu Goal u Orašju

začina. S druge strane, ribiči su briljirali u pripremi fiša na posavski način, u tzv. tanjuračama. Brojni su gosti uoči početka pristigli na prostor ispred Nogometnog centra Goal u Orašju, gdje se sve odvijalo, željno iščekujući delicije koje su s puno truda i ljubavi pripremali vrsni kuhari, lovci i ribolovci.

Gastro fest u Orašju održan je kao dio programa obilježavanja Dana Grada Orašja. Na ovo-

godišnjem izdanju sudjelovale su 14 ekipa lovačkih sekcija LU-a „Sava“ Orašje te 11 ekipa Udruge ribolovaca „Šaran“. Svaki je kotlić bio pravi spektakl za nepce, a koliko su jela bila ukusna najbolje svjedoči činjenica da su svi kotlići ostali potpuno prazni. Time su lovci i ribiči još jednom potvrdili svoju vještinu u pripremi poznatih posavskih delicija, koje su oduševile brojne posjetitelje – među njima i gradonačelnika

Orašja Marijana Oršolića. Grad Orašje svake godine osigurava nabavku materijala za čobanac i fiš, a ove je godine utrošeno oko 70 kilograma mesa i više od 100 kilograma ribe. A kakav bi to bio izvještaj s događaja kada ne bismo popričali i sa sudionicima? Među njima je bio i lovac Ivo Benković iz lovačke sekcije Ugljara. „Svake smo godine tu kako bismo uveličali Dan Grada Orašja i družili se.



U kotlićima je kuhalo ukupno dvadeset i pet ekipa



MK "Posavac" na Gastro festu



Benković - lovac i vrsni kuhar čobanca



Druženje uz posavske delicije



Said Nišlić, najmlađi kuhar

Pripremamo čobanac koji ima svoje specifičnosti, ali recepturu zadržavamo za sebe. Mogu samo reći da je potrebno 3 do 3,5 sata kuhanja, uz puno biranih domaćih začina. Kotlić uvijek ostane prazan, što je najbolji dokaz koliko je dobar“, kaže Benković.

Nadir Nišlić, predsjednik Upravnog odbora LU-a „Sava“ Orašje, također izražava veliko zadovoljstvo ovogodišnjim Gastro festom. „Odziv je jako dobar, ispunili smo naša očekivanja“, kaže Nišlić. „Pripremili smo oko 70 kg mesa. Naša udruga broji 520 članova i obuhvaća deset lovačkih sekcija. Otvorili smo sezonu lova na sitnu divljač i sve teče kako treba.“

Nišlić pritom ističe da je LU

„Sava“ Orašje jedna od većih udruga na posavskom području, gdje djeluju tri udruge: „Fazan“ Odžak, „Kuna“ Domaljevac i „Sava“ Orašje. „Kod nad dominiraju fazan, zec, prepelica i srneća divljač. Trenutačno je na području zabilježena i divlja svinja, ali ona je ovdje u prolazu i nije autohtona divljač“, pojašnjava. Najveći izazov, dodaje on, i dalje su čagljevi. „Udruge iz Orašja i Odžaka samo su prošle godine odstrijelile oko 200 čagljeva, a ove godine nešto manje.“

MK „Posavac“ Orašje tradicionalno svake godine sudjeluje na ovoj manifestaciji. Josip Dominković, dopredsjednik toga moto-kluba, kaže kako je više nego zadovoljan Gastro festom i njegovom tradicijom, u kojoj

svoj prepoznatljivi pečat daju i motoristi.

Među mirisima mesa širio se i miris tijesta – posebnog tijesta koje već desetak godina priprema 85-godišnji Stjepan Živković. Sa svojim prijateljima Iljom Bojanovićem i Jožom Živkovićem priredio je domaće uštipke, a više od 3000 komada pojelo se uslast.

Udruga ribolovaca „Šaran“ Orašje također tradicionalno sudjeluje u ovoj gastronomskoj manifestaciji, rame uz rame s lovcima. Njezin predsjednik Mario Živković ističe kako već dugi niz godina, povodom Dana Grada, pripremaju posavske riblje specijalitete.

„Pripremamo fiš i ribu na tanjurače, tradicionalno, onako kako se u Posavini oduvijek ra-

dilo. Ja bih volio da se ovakva manifestacija organizira makar dva-tri puta godišnje, vjerujem da bi se ljudi odazvali“, kaže Živković.

Među sudionicima manifestacije bila je i ekipa iz Tolise. „Danas sam ovdje s toliškom sekcijom LU-a 'Sava' Orašje. Lijepo je, došli smo napraviti čobanac. Organizacijski je sve odlično. Cijenim našega gradonačelnika što podržava ovaj događaj. Okupimo se svi koji volimo gastronomske delicije, lov i ribolov“, kaže Mato Oršolić – Mačun. Na pitanje zašto u ekipama nema žena odgovara: „Teško mi je reći... Žene previše rade, osobito vikendom, uvijek imaju posla po kući. One su naše kraljice. Što se mene tiče, ja kod kuće sve radim – što god mi moja Dragica kaže, ja uradim“, kaže Mačun uz širok osmijeh.

Najmlađi sudionik manifestacije bio je 12-godišnji Said Nišlić, koji je također sudjelovao u pripremi čobanca. U ekipama je i ove godine bilo dosta mladih članova, što samo potvrđuje da manifestacija ne samo da ima tradiciju, nego i obećavajuću budućnost.

U svakom slučaju, ljubitelji posavskih delicija s nestrpljenjem će iščekivati i sljedeće izdanje Gastro festa.



Stjepan Živković sa svojim prijateljima ispekao više od 3000 uštipaka



Tko je god kušao, nije ostao ravnodušan

Nada Koturić

Vrhunac jedne uspješne sezone

U predjelu Prljeva ostvaren je jedan od najvrjednijih odstrela posljednjih godina – lovac Franjo Milovac odstrijelio je visokomedaljnog mrkog medvjeda. Uspjeh je rezultat predanog rada lovaca sekcije Rika, stručnog vođenja i zahtjevne potrage koja je završila humanim okončanjem lova

U lovištu Prljevac, unutar sekcije Rika koja djeluje u sklopu Lovačkog udruženja „Kuna“ Jajce, lovac Franjo Milovac ostvario je jedan od najznačajnijih odstrela posljednjih godina – odstrijelio je kapitalnog mrkog medvjeda, procijenjenog kao visokomedaljna jedinka. Uspjeh je rezultat dugotrajnih priprema, timskog rada i stručne koordinacije lovaca ove sekcije. Dani i tjedni redovitog mečenja na hranilištu, koje su predano održavali lovci Pejo Jukanović i Mijo Rimac, stvorili su preduvjet za ovako zahtjevan lov. Zahvaljujući njihovoj trudi, medvjed je hranilište

posjećivao kontinuirano, što je omogućilo da se lov isplanira odgovorno i u skladu s pravilima lovnoga gospodarenja.

Te večeri lovac Franjo Milovac i iskusni vodič Niko Svalina zauzeli su svoje mjesto na čeki još prije pada noći. U tišini i potpunosti disciplinirani čekali su razvoj događaja, svjesni da se na području nalazi iznimno vrijedna jedinka.

Oko 20 sati iz gustog šumskog ruba pojavila se impresivna silueta medvjeda koji je oprezno kretao prema hranilištu. Kada se životinja jasno vidjela, Niko je kroz optiku procijenio trofejnu vrijednost i bez dvojbe



Franjo Milovac sa svojim imponantnim ulovom

zaključio da je riječ o vrlo visokom trofeju. „Bio je to medvjed imponantnih dimenzija – divljač kakva se rijetko viđa. Procjena je

LD „ZEC“ BUSOVAČA PRVI ODSREL PREMA NOVOM PLANU

Ostvarenje dječaćkog sna

Kada je prvi put doneseno rješenje Kresnog županijskog ministarstva kojim se odobrava godišnji plan upravljanja smeđim medvjedom za uzgojno područje LD-a „Zec“ Busovača, lovac Nenad Šimić iz sekcije Bare-Hrasno, koji potječe iz tradici-

onalne lovačke obitelji, odmah je prepoznao priliku da ostvari svoj dječaćki san – odstrijeliti smeđeg medvjeda o kojem je maštao još dok je s ocem i drugim lovcima odlazio u lov. Stoga se bez mnogo razmišljanja prijavio na listu zainteresiranih lovaca.

Budući da u proljeće 2025. nije mogao sudjelovati u lovu jer je nestrpljivo čekao rođenje sina, njegov je termin prebačen na jesenski dio sezone. Stručna služba društva pravodobno je obavila sve pripreme, a na lokalitetu Čalakuša uređena je visoka zatvorena čeka. Kada je sve bilo spremno, Nenad je pozvan – i odmah se odazvao. Dana 29. listopada 2025., u pratnji glavnog lovnika Ljube Markovića i lovočuvara Nihada Neslanovića, Nenad je u sumrak izašao na čeku. Iščekivanje je bilo napeto, ali uzbudljivo.

Tijekom promatranja imali su priliku vidjeti ženku medvjeda s dva mladunčeta kako se bezbrižno hrane na hranilištu. No oko 21 sat, pojavom velikog medvjeda, povukli su se – i tada je započela prava „igra mačke i miša“.

Iako je Nenad bio potpuno opremljen za lov – karabinom *Browning Maral* 9,3×62 mm, streljivom Sako 18,5 g i noćnom optikom – medvjed se kretao iznimno oprezno i nije dopuštao priliku za siguran hitac. Napetost je rasla iz minute u minutu, i za Nenada i za njegovu pratnju, sve dok se nakon više od dvadeset minuta čekanja medvjed napokon nije pomaknuo i otvorio mogućnost za precizan hitac. Tada je Nenad ostvario svoj dječaćki san.

Sljedećeg dana, uz druženje s prijateljima, piće i bogat stol, Nenad nije skrivao zadovoljstvo i ponos. Sa širokim osmijehom prepričavao je događaj koji će pamtili cijeloga života i srdačno zahvalio svima koji su došli podijeliti njegovu radost. Posebnu zahvalnost uputio je stručnoj službi društva na vrhunskoj organizaciji i profesionalnom vođenju lova, provedenom u skladu s lovnim propisima i pravilima lovačke etike.

Miroslav Vujica



Nenad sa svojim vjernim prijateljima

bila jasna: Franjo je imao priliku života“, kazao je Svalina.

Na njegov znak Franjo je smireno namjestio pušku i ispalio siguran hitac. No, kao što se često događa kod snažnih i otpornih zvijeri, medvjed nije pao na mjestu, nego se udaljio niz strmu kosu prema predjelu Zelenkovac, ostavljajući jasan trag. Budući da je noć već dobrano pala, Franjo i Niko pozvali su u pomoć Miju Rimca i Peju Jukanovića. Nakon zajedničke procjene zaključili su da je nastavak potrage u mraku preopasan te su je odgodili za jutro.

POTRAGA U SVITANJE

Sljedećeg dana, oko 9 sati, formirana je ekipa za potragu u proširenom sastavu. Pridružio im se i autor ovih redaka, poznat po radu sa psima specijaliziranim za pronalazak ranjene divljači. Sa sobom je poveo psa Bobija, koji je odmah dobio zadatak da nastavi po gotovo 13 sati starom krvnom tragu.

Već nakon nekoliko minuta Bobi je sigurno uhvatio trag i vodio ekipu kroz brdski teren gotovo pet kilometara od mjesta

pucnja. U gustoj šikari iznenada je zalajao, jasno dajući znak da je pronašao ranjenog medvjeda. Bobi je odradio posao besprijekorno – njegov lavež bio je ključan jer je označio točnu lokaciju u vrlo nepristupačnom terenu. Probili se do mjesta gdje se medvjed sklonio bilo je izuzetno zahtjevno; lovci su se strmim i zaraslim terenom probijali gotovo dva sata. Nakon pažljivog i odgovornog prilaska, lov je okončan milosnim hitcem, čime je osiguran human završetak potrage. Odstrel je potvrdio da je riječ o izvanrednom primjerku – jednom od najtrofejnijih medvjeda u tom dijelu Bosne i Hercegovine. Vidno emotivan, lovac Franjo Milovac zahvalio je svim sudionicima akcije: „Presretan sam što sam imao priliku sudjelovati u ovako zahtjevnom, ali uspješnom



Franjini prijatelji podijelili su sreću s njim zbog ovoga odstrela

lovu. Najveće zasluge idu mojim kolegama iz Lovačkog udruženja 'Kuna' Jajce. Bez njihova znanja, truda i zajedništva ovaj rezultat ne bi bio moguć.“

U lovištu sekcije Rika ovaj se događaj već smatra jednim od najznačajnijih u posljednjem desetljeću, a Franjin trofej ulazi među kapitalne ulove ovoga kraja.

Dragan Samardžić

HUL „KRAVICA“ LJUBUŠKI LOVAČKI ISPIT

Temeljita priprema – ključ uspjeha

U prostorijama Gimnazije Ljubuški 10. listopada 2025. održan je lovački ispit na kojem je svih 49 pripravnika – među njima i dvije pripravnice – pokazalo iznimno znanje. Stopostotna prolaznost potvrđuje predanost kandidata, ali i visoku razinu obuke koju provodi Udruga. Ovakvom uspjehu umnogome je pridonijelo četverodnevno predavanje koje je Udruga organizirala za sve pripravnike. Intenzivna

priprema obuhvatila je najvažnija područja: lovnu etiku i tradiciju, poznavanje divljači, lovno zakonodavstvo, rukovanje lovačkim oružjem te zaštitu prirode i okoliša. Znanje i spremnost kandidata ocjenjivala je stručna i iskusna komisija sastavljena od uglednih članova lovačke zajednice: predsjednika Alojza Dunđera, dopredsjednika Vlade Solde, člana Zorana Lovrića i tajnika Ivica Lučića.

Komisija je pohvalila pokazano znanje i etički pristup kandidata, istaknuvši da je nova generacija lovaca spremna preuzeti odgovornu ulogu u očuvanju lovišta i upravljanju njime. Položenim ispitom ovi su pripravnici ne samo stekli pravo na lov, nego su i preuzeli obvezu aktivnog sudjelovanja u brizi za divljač i njezino stanište.

Čestitamo 49 novih lovaca!

Zvonimir Čutuk



U iščekivanju rezultata ispita



LD „SOKOL“ NOVA BILA KOMERCIJALNI LOV NA MEDVJEDA

Danski lovci uspješni na Vlašiću

Uspješan komercijalni lov na medvjeda potvrdio je veliki potencijal Središnje Bosne. Ovaj događaj označio je važan korak za razvoj međunarodnog lovnog turizma u regiji

U listopadu 2025. godine dvojica danskih lovaca, Allan Elbæk i Michael Christiansen, uz polu-domaćina, slovenskog lovca Gregora Vodlana, boravili su u Središnjoj Bosni na komercijalnom lovu na medvjeda. Lov je organiziran u okolici Viteza, a gosti su ondje boravili od 16. do 21. listopada.

Nakon nekoliko dana čekanja i praćenja u viteškom kraju, situacija na terenu nije omogućila susret s divljači – medvjed se povukao i izbjegao kontakt, pa je odlučeno da se lov pokuša na Vlašiću, u lovnim područjima sekcija Ponir i Koričani. Dana 19. listopada 2025. lovac Allan Elbæk, uz pratnju iskusnog stručnog pratitelja Ante Peše, ostvario je uspješan odstrel medvjeda. Ovo je jedan od prvih komercijalnih odstrela na području LD-a „Sokol“ Nova Bila, što je važan i simboličan trenutak za društvo i lokalnu lovačku zajednicu.

Organizacija lova, sigurnosni standardi, praćenje divljači i profesionalna pratnja ostavili su snažan dojam na goste, koji su posebno istaknuli prirodnu ljepotu Središnje Bosne, bogatstvo divljači i gostoljubivost domaćina.

Ovaj događaj potvrđuje veliki potencijal regije za razvoj međunarodnog lovnog turizma. Komercijalni lovovi značajan su izvor prihoda koji omogućuje ulaganje u lovište, infrastrukturu, tehničku opremu, zaštitu staništa te funkcioniranje lovačkih udruga na visokoj razini. Istodobno, ovakvi projekti grade prepoznatljiv imidž i otvaraju vrata daljnjim posjetima stranih lovaca, čime se dodatno jača pozicija našega kraja na europskoj lovačkoj karti. Ovaj komercijalni lov poslužio je i kao praktičan test sustava – na njegovom primjeru identificirane su određene slabosti, ali i jasno uočene prilike. Takva iskustva ključna su jer omogućuju unapređenje



organizacije, logistike, komunikacije i praćenja divljači te dodatno podizanje standarda ponude. Predsjednik LD „Sokol“ Nova Bila,

LD „TETRIJEB“ KREŠEVO SVETI HUBERT

Očuvanje lovačkih vrijednosti

Dana 3. studenoga 2025., s posebnim ponosom i zahvalnošću, Lovačko društvo „Tetrijeb“ Kreševo obilježilo je blagdan svetog Huberta, zaštitnika lovaca, šumara i svih ljubitelja prirode. Ovaj dan nije tek običaj koji se ponavlja iz godine u godinu, nego dragocjena prilika da se ponovno prisjetimo vrijednosti koje nas povezuju – poštovanja prema prirodi, odgovornog i etičnog lova,



Nikola Biljaka, izjavio je: „Ako želimo razvijati društva, odgovorno upravljati divljači i pravilno održavati lovišta, komercijalni lov nema alternativu. On je temelj financijske održivosti, edukacije i modernizacije lovstva, a istodobno čuva tradiciju, prirodu i lovačku etiku. Obećavamo sebi da će svaki sljedeći gost biti sve zadovoljniji. S ovim primjerom potvrđujemo da je Središnja Bosna na pravom putu da postane prepoznatljiva lovno-turistička destinacija, u kojoj se tradicija, lovna kultura i odgovorno gospodarenje prirodnim resursima skladno isprepliću. Posebno zahvaljujemo Anti Peši, Mladenu Meljančiću, Miri Mariću, Mariju Franjiću i svima koji su dali svoj doprinos realizaciji lova i uspjehu ove značajne aktivnosti.“

Ovaj trenutak važan je korak prema daljnjem razvoju lovnog turizma i afirmaciji naše regije na međunarodnoj sceni, uz jasno opredjeljenje prema očuvanju prirode i unapređenju lovačke tradicije.

Boris Bralić

međusobnog zajedništva te brige za divljač i okoliš. Primjer svetoga Huberta, čiji je životni put od strastvenog lovca do Božjeg čovjeka bio obilježen dubokim obraćenjem, poziva lovce da svaki izlazak u prirodu dožive s poniznošću i zahvalnošću, da love časno, s punim poštovanjem prema divljači, staništima i svim stvorenjima u prirodi, te da se uvijek vode načelima lovačke etike i odgovornog gospodarenja. U ozračju molitve, zahvalnosti i zajedništva, blagdan svetog Huberta i ove je godine bio podsjetnik da lov nije samo tradicija ili sport, nego način života u kojem se prepliću ljubav prema prirodi, briga za njezin sklad i ponos pripadanja lovačkoj zajednici.

Nihad Agić

LD „SOKOL“ NOVA BILA IZVJEŠTAJNO-IZBORNA SKUPŠTINA

Potvrđeno vodstvo i prihvaćena sva izvješća

Ovogodišnja izvještajno-izborna skupština LD-a „Sokol“ Nova Bila održana je 23. listopada u prostorijama Osnovne škole. Na sjednici je sudjelovalo 44 zastupnika, od ukupno pozvanih 45. Sjednicu je otvorio predsjednik Skupštine Dario Sučić, koji je predložio dnevni red. Prijedlog je jednoglasno prihvaćen. Skupština je bila zamišljena u dva dijela – izvještajnom i izbornom. Izvještajni dio započeo je izlaganjem predsjednika društva Nikole Biljake o radu Društva u 2023. i 2024. godini. Slijedila su izvješća: o radu Nadzornog odbora, koje je pročitao predsjednik odbora Damir Bajo, glavnog lovnik Mladena Meljančića te predsjednika svih sekcija društva. Nakon kraće rasprave sva su izvješća jednoglasno prihvaćena. Izborni dio vodio je, na temelju ovlasti zastupnika, Žarko Andrić. Predsjedništvo je predložilo kandidate za sva tijela Društva, a isto su učinile i sekcije. Kako su svi prijedlozi bili identični, izbor novih tijela Društva protekao je jednostavno. Jedina iznimka pojavila se kod kandidature za predsjednika Društva, budući da je uz Nikolu Biljaku bio predložen i Dario Perić iz sekcije Jelinak. Kako nije bio nazočan sjednici, njegova se kandidatura nije razmatrala. Zaključkom izbornog dijela potvrđeno je:

- Dario Sučić ostaje predsjednikom Skupštine.
- Nikola Biljaka ostaje predsjednikom Društva.
- Damir Bajo ostaje predsjednikom Nadzornog odbora, a članovi su Dejan Taraba i Valentin Matošević.
- Stanko Jurčević izabran je za stegovnog tužitelja.
- Ilija Nevjestić, Anto Bajo i Srećko Strugar izabrani su u Stegovni sud.

U Predsjedništvo Društva po automatizmu ulaze glavni lovnik i tajnik, koje će Predsjedništvo izabrati na svojoj sljedećoj sjednici.

Boris Bralić



Godina izazova i uspjeha u lovištu „Odžak“

EKSPANZIJA ČAGLJA

Čagalj do Domovinskog rata nije bio prisutan na prostoru lovišta „Odžak“. Tijekom posljednjih desetljeća bilježi se snažna ekspanzija ove vrste, što je potvrdilo predviđanja lovnih stručnjaka. Brzo se širi zahvaljujući visokom preživljavanju mladunaca, izostanku prirodnih konkurenata i dobroj prilagodbi na različita staništa. Najugroženija je srneća divljač, koja se povijesno nije susretala s čagljivima, pa nije razvila prirodne obrambene obrasce. Štete bilježimo i na pomlatku divljih svinja, sitnoj divljači te domaćim životinjama. LD „Fazan“ posljednjih sedam lovnih godina provodi sustavne akcije kontrole predatora – organizirane pogone vikendom, večernja čekanja od 1. prosinca do 1. ožujka te novčanu stimulaciju lovcima (30 KM). Obveza je da se rep preda odmah nakon odstrela.

Broj odstrijeljenih čagljeva po lovnim godinama:

2017./2018. – 25
2018./2019. – 40
2019./2020. – 107
2020./2021. – 175
2021./2022. – 170
2022./2023. – 190
2023./2024. – 203
2024./2025. – 184

Ukupno: 1.094 čaglja



Repovi odstrijeljenih čagljeva

Najuspješniji lovci: Josip Marić – 135, Grga Grgić – 100, Ilija Lubina – 76 i Dragan Guberac – 68. Prvoga čaglja na ovome području odstrijelio je Dragan Guberac 2010. godine.

Odžački lovci u zimskim mjesecima najradije love predatore – čekanjem ili sudjelovanjem u akcijama vikendom. Donedavno je u središtu bio lov na lisicu, no kako je čagalj potpuno potisnuo lisicu u hranidbenom lancu, njegov odstrel iz godine u godinu raste.

Lovci su dobro upoznali ponašanje čaglja i njegove slabosti. Najčešće ga susreću dok prati traktor tijekom oranja, potpuno usmjeren na skupljanje voluharica, te u vrijeme lova srnjaka i divljih svinja, kada neoprezno izlazi na domet puške misleći da ga visoka trava štiti.

Statistika jasno pokazuje razmjere ekspanzije čaglja, a lovačka društva koja ne budu poduzimala potrebne mjere za njegovo suzbijanje ne mogu očekivati povoljan razvoj stanja u lovištu.

OCJENA TROFEJA DIVLJAČI

Komisija za ocjenjivanje trofeja divljači, u sastavu Kemal Osmanović, Božo Grgić i Mersed Kosovac, provela je 31. listopada 2025. redovitu godišnju ocjenu trofeja. Ocijenjeno je ukupno 27 rogova srnjaka, dva jelena lopatara i dva vepra, uz izdavanje odgovarajućih trofejnih listova.

Jeleni lopatari odstrijeljeni u komercijalnom lovištu Mera ocijenjeni su srebrnom medaljom. Veprovi nisu ocijenjeni jer su bili mlađi od pet godina. U kategoriji medalja istaknuta su četiri trofeja srnjaka: Mario Tomić – srebro, Marijan Čukić – srebro, Zvonko Jurkić – srebro i Grga Grgić – bronca. Prema bodovnim razredima, odstrijeljeno je:

- od 90 do 105 točaka: 9 srnjaka
- od 80 do 90 točaka: 10 srnjaka
- od 70 do 80 točaka: 3 srnjaka

Jedan srnjak nije ocijenjen zbog oštećene lubanje i odvojenih rogova.



Ocijenjeni trofeji divljači

Prosječna trofejna vrijednost srnjaka u ovoj lovnj godini iznosi 92,74 boda, što predstavlja izvrsnu kvalitetu i potvrđuje dobro gospodarenje lovištem. Prosječna starost ocijenjenih srnjaka je pet godina, a prosječna tjelesna masa oko 25 kilograma bez utrobe.

Komisija svake godine izrađuje analizu odstrela srnjaka u lovištu, a ocjenjivanje se provodi tri mjeseca nakon odstrela. Dugoročna usporedba ovih podataka omogućuje realnu procjenu trenda – raste li, stagnira ili opada trofejna i tjelesna kvaliteta srneće divljači u određenom lovištu.

LOVNO-KINOLOŠKI KUP SVETI HUBERT 2025.

Dana 8. studenoga 2025. održan je IV. lovno-kinološki kup Sveti Hubert u organizaciji Kinološkog društva „Odžak“, uz potporu LD-a „Fazan“ Odžak i donatora. Unatoč otežanim vremenskim prilikama i zahtjevnom terenu, natjecanje je provedeno korektno, a svi natjecatelji ostvarili su barem jedan odstrel. Sudac je bio Ivica Bošković, delegat u ime Lovačkog saveza Herceg Bosne Julijan Glavočević, a voditelj natjecanja Marko Vidović.

Lovište „Odžak“ ponovno se pokazalo idealnim staništem za fazansku divljač, a korišteni fazani iz Fazanerije „Posavina“



Na završetku IV. lovno-kinološkog kupa sv. Huberta



Ilija Grgić - Kenda s odstrijeljenim kapitalcem

bili su iznimno kvalitetni.

Plasman najbolje rangiranih natjecatelja:

1. Filip Ličanin
2. Miroslav Smiljić
3. Ivan Alilović

Od 4. do 11. mjesta poredak je sljedeći:

Dragan Markuš, Antonijo Šuvak, Danko Pavlina, Elvir Velić, Miroslav Vučenović, Zoran Kitić, Nenad Mirosavljević i Marko Perišić.

Manifestacija je privukla ljubitelje kinologije unatoč lošem vremenu i poprima karakter tradicionalnog događaja koji može poslužiti kao primjer drugim društvima.

LOVNA SEZONA 2025./26. – PRVE PROCJENE I ZAKONSKI OKVIR

Zaštita usjeva od divljih svinja bila je uspješna; odstrel na čekama dobar, a nije bilo zahtjeva za naknadu štete.

Lov srnjaka prošao je vrlo dobro, uz prosječnu ocjenu trofeja od 92,74 boda, što je iznad standarda za izvršno gospodarenje.

Lov prepelica protekao je uredno, s nešto boljim odstrelom nego prethodnih godina, ponajprije zahvaljujući povoljnim vremenskim uvjetima i velikom broju pšeničnih površina.

Lov fazana i zeca također je bio uspješniji u odnosu na ranije sezone.

Lov divljih svinja pogonom, međutim, slabiji je od očekivanog; uzroci se dijelom nalaze u organizaciji, a dijelom u brojnosti samih svinja, jer se one love i čekom i pogonom. Zakonski okviri lova u ovoj sezoni ostaju jasni. Nedjeljom je lov dopušten od 1. rujna 2025. do 1. ožujka 2026. Divlje patke love se do 1. ožujka, a divlje guske do 31. siječnja. Od 1. prosinca do 1. ožujka dopušten je lov svakim danom poslijepodne, do dva sata nakon zalaska sunca. Dnevni

limit za močvarice iznosi pet komada.

Lov u graničnom pojasu, bilo čekanjem bilo iz plovila, mora se najaviti DGS-u 24 sata ranije. Lov predatora dopušten je od 1. prosinca do 1. ožujka, u grupama od najmanje tri lovca.

Nedžad Garić



Lovna grupa sekcije "Sava"



Lovna grupa sekcije "Kadar"



Rezultati lova pogonom i hajkom 23. studenoga 2025.

Lovačke priče – spoj prirode, tradicije i zajedništva

Na gradskom trgu u Vitezu oživjela je atmosfera pravoga lovačkog druženja: edukacija, gastronomija i snaga mladih lovaca pretvorili su „Lovačke priče“ u događaj koji je ujedinio cijelu zajednicu

Gradski trg u Vitezu 11. listopada 2025. bio je ispunjen mirisima gulaša, zvukovima smijeha i prizorima koji su podsjećali na ono najbolje što lovstvo nosi sa sobom – prijateljstvo, prirodu i zajedništvo. Događaj „Lovačke priče“, u organizaciji Lovačke organizacije „Vitez“, okupio je brojne lovce, građane i goste iz cijele Županije Središnja Bosna, a pokazao se kao pun pogodak i po atmosferi i po rezultatu.

LOV, GASTRONOMIJA I EDUKACIJA – TROJSTVO USPJEHA

Cilj manifestacije bio je približiti lovstvo široj javnosti, istaknuti njegovu edukativnu i ekološku dimenziju te prikupiti sredstva za daljnji rad društva. Posjetitelji su mogli razgledati impresivnu izložbu preparata divljači s edukativ-

nim natpisima o staništima i ulozi svake vrste u ekosustavu, što je posebno oduševilo djecu i obitelji.

Poseban doprinos dao je Leonardo Garić, koji je svojim živopisnim pričama o vrstama divljači i njihovim staništima najmlađim sudionicima približio ljepotu lova i prirode. Njegov nastup značajno je obogatio edukativni dio događaja.

Veliku pozornost privukla je i gastronomska ponuda. Glavni kuhar Brane Mlakić, uz pomoć brojnih volontera, pripremio je izvrstan lovački gulaš od mesa koje su donirali članovi društva, a na roštilju su se pekli čevapi koje su neumorno pripremali Ivica Jukić i Vitomir Rajić. Donacije mesa i povrća te podrška Općine Vitez omogućile su da sav prihod ostane društvu – s

iznimno pozitivnim financijskim rezultatom.

SNAGA ZAJEDNIŠTVA I ULOGA MLADIH LOVACA

Događaj su podržali brojni sponzori – Općina Vitez, Voće i povrće Boro Ramljak te trgovina K16, koja je osigurala 10 poklon-bonova od po 50 KM za nagradnu igru. Uz građane i lovce, manifestaciju su posjetili i ugledni gosti: Marinko Čavara, Advan Akeljić, Tomo Kolenda i Boris Marjanović, što je dodatno povećalo njezinu vidljivost. Posebne pohvale zaslužuju volonteri iz svih lovnih jedinica – Liskovina, Hum, Kuber, Jelovac i Drževo – njih više od dvadeset, koji su nesebično dali svoje vrijeme i trud. Najveći dio posla odradili su: Ivan Kafadar, Željko Bevanda, Slavko Mlakić, Ivica Blaž, Milan

Križanović, Tomo Livančić i Kažimir Volić.

Ipak, najizraženiji pečat manifestaciji dala je mlada generacija lovaca. Predvođeni Ivanom Kafadarom, čovjekom izuzetne energije i organizacijskih sposobnosti, mladi su lovci osmislili događaj koji je spojio edukaciju, gastronomiju i promociju lovstva na moderan, ali tradiciji vjeran način. Zahvaljujući njihovom angažmanu, Vitez je dobio manifestaciju usporedivu s onima u mnogo većim sredinama.

Lovci ističu kako podmladak nema alternativu – upravo mladi svojim pristupom osiguravaju kontinuitet, modernizaciju i budućnost lovstva. Zato postaje nužna i aktivna komunikacija s javnošću: lovačka uloga nije „golo ubijanje“, već odgo-





vorno upravljanje prirodom, očuvanje ravnoteže ekosustava i poštovanje tradicije. Veća i sustavna interakcija sa školama, građanima i lokalnom zajednicom dugoročno je ključna za razumijevanje lovstva kao brige o prirodi.

PORUKA ZA BUDUĆNOST

Manifestacija je protekla bez ijednog incidenta, a jedini

„problem“ bio je to što se gulaš nije uspio pojesti do kraja – više od pola količine zamrznuto je i poslužit će za proslavu svetog Huberta, zaštitnika lovaca. Unatoč manjim tehničkim i organizacijskim propustima, „Lovačke priče“ ocijenjene su kao iznimno uspješan događaj i snažan temelj za tradiciju kakvu Vitez želi negovati.

„Naš cilj nije bio samo okupiti građane, nego i pokazati koliko lovci doprinose očuvanju prirode i zajednici. Ovo je tek početak – želimo da 'Lovačke priče' postanu tradicionalni viteški događaj koji spaja sve generacije“, poručili su organizatori iz LO-a „Vitez“.

Matija Marjanović

LD „GOLUB“ ČITLUK LOVAČKI ISPIT

Nove lovačke diplome u Čitluku

Lovačko društvo „Golub“ Čitluk u 2025. godini imalo je 26 prijavljenih lovaca pripravnika. Dana 25. listopada 2025. u prostorijama Osnovne škole fra Didaka Buntića u Čitluku

održan je lovački ispit, kojem su pristupili svi pripravnici, dvojica starijih članova Društva koji ranije nisu imali položeni ispit te desetak kandidata iz susjednih udruga.

Pripravnici su tijekom godine uredno odradili pripravnčki staž u svojim sekcijama, a dodatnu izobrazbu organiziralo je Društvo 22. i 23. listopada. Predavanja su održali Ivica Lučić, tajnik Lovač-

kog saveza Herceg Bosne i Marijan Čilić, kinološki sudac. U uvodnom dijelu ispita predsjednik Društva Tomislav Filipović pozdravio je članove povjerenstva Lovačkog saveza Herceg Bosne i kandidate, poželjevši im uspjeh na ispitu. Ohrabrujuće riječi kandidatima uputio je i predsjednik povjerenstva Alojz Dunder, podsjećajući ih na važnost pravilnog ponašanja u lovištu.

Većina pripravnika pokazala je vrlo dobro znanje te je položila ispit, a nekoliko kandidata ostvarilo je maksimalan broj bodova. Pet kandidata, međutim, nije zadovoljilo propisani prag.

Čestitamo svima koji su položili lovački ispit i stekli zvanje lovca, uz želju da svoje znanje savjesno primjenjuju u lovištu i budu primjer odgovornog lovačkog ponašanja.

Gojko Prskalo



Povjerenstvo i lovci pripravnici na ispitu u Čitluku

Novi predsjednik – nova energija



Akteri potpisanog sporazuma o lovištu

Izborom Marija Franića za predsjednika LD-a „Pavlovica“ u travnju 2025. godine u društvo je unesena nova, snažna i pozitivna energija. Od tada do danas vidljiv je napre-

đak u gotovo svim segmentima rada. Društvo je postalo znatno transparentnije – svaki član ima uvid u rad, odluke i financijsko poslovanje, a sve aktivnosti redovito se objavljuju putem društvenih mreža. Povećava se i broj novih članova koji pristupaju društvu, što potvrđuje povjerenje u novi smjer razvoja.

U proteklom razdoblju LD „Pavlovica“ pokrenulo je opsežne radove na obnovi i uređenju svojih objekata:

- Izgrađena je i potpuno uređena nova lovačka kuća na Rudoj-Sudolji (sekcija Mravinjac).
- Renoviraju se prostorije društva u gradu – uredi i caffè prostor.
- U tijeku je renoviranje i utopljanje lovačkog doma na Bučičkoj Ravni (sekcija Bučići).

- Društvo je vratilo u svoj posjed lovački dom na Pavlovici, koji je godinama nelegalno koristila Lovačka udruga „Srndać“ Novi Travnik.
- Nakon osam godina čekanja i pregovora, predsjednik Franić

uspio je 13. studenoga 2025. postići i potpisati sporazum o lovištu s LD-om „Srndać“ Novi Travnik. Time je ostvareno ono o čemu su lovci LD-a „Pavlovica“ dugo sanjali – ponovno legalno korištenje vlastitoga lovišta.



Prostorije LD-a "Pavlovica" Novi Travnik

PREGLED AKTIVNOSTI: RUJAN – PROSINAC 2025.

U protekla tri mjeseca u LD-u „Pavlovica“ Novi Travnik zabilježen je velik broj događaja, susreta i aktivnosti. U nastavku donosimo sažet pregled najvažnijih.

Rujan 2025.

- Održane su lovačke igre na Bučičkoj Ravni, uz vrlo dobar odziv članova.
- U sekciji Bučići zabilježen je jedan slučaj afričke svinjske kuge. Srećom, riječ je o jednom registriranom slučaju u području LD-a „Pavlovica“.

Listopad 2025.

- Svečano je otvoren lov, a članovi društva imali su prigodu loviti zajedno s prijateljskim društvima iz Travnika, Bugojna i Viteza.



Proslava spomendana sv. Huberta

- Organizirani su lovovi kod prijatelja na Kupresu te na Humcu (Uskoplje).
- Završeno je uređenje i

renoviranje prostorija i ureda LD-a „Pavlovica“, što je obilježeno prigodnom proslavom.

Studeni 2025.

- Proslavljen je sv. Hubert, zaštitnik lovaca: paljenje svijeća za sve pokojne članove





Lovačka kuća sekcije Mravinjac

Pred članovima društva sada je razdoblje odgovornog rada: pravilno gospodarenje lovištem, zaštita divljači, prehrana i briga o staništima te poštovanje lovnih propisa. To su zadaće u kojima se treba dokazati svaka sekcija društva. Pred nama su, istaknuto je, dani radosti, ali i dani pojačanog truda i odricanja. U razdoblju bez legalnog lova znatan je broj slučajeva krivolova i nezakonitih ulazaka u lovište. Sada je ključno uspostaviti učinkovite oblike nadzora i zaštite te svesti nele-

galne radnje na minimum. Lovačko društvo mora dodatno raditi, graditi, uređivati i ulagati u lovište kako bi nadoknadilo izgubljene godine i pokazalo koliko lovcima znači boravak u prirodi, rad u staništima i briga za divljač. Velika količina energije, vremena i predanosti uložena je da bi društvo dobilo ono što mu pripada. Zato na kraju ostaje samo poručiti: Samo naprijed i hrabro, Mario!

Zdravko Lešić



društva, sveta misa u župi Bučići te druženje u novoobnovljenim prostorijama LD-a.

- LD „Pavlovica“ sudjelovalo je na Gastro festu 2025.
- Nakon sedam godina bez mogućnosti legalnog lova, potpisan je sporazum s LD-om „Srndač“, čime je otvoren put za povratak na vlastito lovište.
- Održan je prvi legalni lov, organiziran po sekcijama kako bi se lovci upoznali sa stanjem na terenu. Odziv je bio izvrstan.

Prosinac 2025.

- Planiran je zajednički lov LD-a „Pavlovica“ na Sebešiću.
- Planiran je i zajednički lov s prijateljima iz Bugojna (sekcija Grgići).
- Društvo planira sudjelovati na Adventu 2025. u Novom Travniku.

NA RAZMEĐU PLANINA I OTVORENIH POLJA

Livanjsko polje – kolijevka kapitalnih trofeja

Od otvaranja sezone pogonskih lovova do studenih dana parenja, Livanjsko polje ponovno potvrđuje svoj glas vrhunskog lovišta u kojem se, uz dobar rad pasa i pravilno gospodarenje, nižu kapitalni odstrel i trofeji visoke vrijednosti

Dio Livanjskog polja koji se nalazi unutar lovišta „Golija – Troglav“ oduvijek je bio vrhunski teren, poznat po bogatstvu divljači i iznimnim trofejima svih vrsta. Smješteno između dviju snažnih i osebujnih planina – Dinare na južnoj te Staretine i Golije na sjevernoj strani – ovo je lovište pravi beskrajni prostor divljine u kojem obitavaju gotovo sve autohtone vrste divljači, od zeca do medvjeda. Jelen je na ovim prostorima prisutan već desetljećima kao stalna vrsta, što zahtijeva i prilagodbu dosadašnjeg načina gospodarenja.

Ovo je područje od davnina poznato kao „bazen“ kapitalnih primjeraka, posebno veprova i srnjaka. U ovim terenima odstrijeljeni su brojni trofejni primjerci visoke vrijednosti, među kojima mnogi i zlatni. Ni danas nije drukčije: genetika ovdašnje divljači iznimno je kvalitetna, a uz pravilno gospodarenje, uzgoj, čuvanje i zaštitu, kapitalni trofeji i dalje ne izostaju.

Nakon što je sezona lova sa psima goničima otvorena 15. rujna, počeli su odlični i dinamični pogonski lovovi. Ipak, u ranoj fazi sezone bilo je teško doći do kapitalnog veptra, jer su se najjači primjerci mudro povlačili u mirnije dijelove terena. Strpljenje je, međutim, kao i mnogo puta do sada,

donijelo rezultate – s približavanjem sezone parenja i prvim zahlađenjima veprovi su postali aktivniji te su se pridruživali krdima krmača.

Dolaskom studenoga pogonski lovovi donijeli su i prve ovogodišnje kapitalce, po kojima je ovo lovište nadaleko poznato. Uz odličan rad lovačkih pasa, na dlaku su položeni impresivni veprovi, a jednako uspješni bili su i lovovi s čeke, gdje su odstrijeljeni kapitalni primjerci čiji se trofeji već pripremaju za redovitu godišnju ocjenu trofeja u lovačkoj udruzi.

Sigurni smo da su prve medalje već osigurane, a sezona uspješnog lova se nastavlja.

Anton Barać



Šepavi vepar – priča koja je obilježila sezonu

Prvi pogoni donijeli su puno adrenalina, zahtjevnih situacija i odličan rad pasa. Lov je obilježila priča o iznimno izdržljivom „šepavom vepu“, koji je na kraju pao kao trofejni primjerak



Nova lovna sezona sa psima glasnoga gona u Lovačkoj udruzi „Orlov kuk“ Tomislavgrad otvorena je 28. rujna ove godine. Iako smo već duboko u lovnoj godini, ovaj način lova iz godine u godinu postaje sve atraktivniji, ne samo zbog većeg broja sudionika nego i zbog divljači koja se tako lovi – osobito divlje svinje. Većina lovaca s radošću iščekuje ovaj dan, a neki, zbog uzbuđenja, često ne mogu ni zaspati noć prije otvora ove vrste lova.

Okupljanje članova Udruge započelo je u ranim jutarnjim satima u lovačkoj kući u Lipskome gaju. Nakon ispijanja jutarnje kave i ugodnih razgovora – jer se mnogi nisu vidjeli dulje vrijeme – lovnik Ante Gabrić dao je kratke upute za lov, s naglaskom na sigurnost, te rasporedio lovce po mjestima. Nakon što su lovci zauzeli svoje šandove, pogoniči su pustili pse. U kratkom vremenu psi Ante Gabrića i Marija Šteke

podigli su divlje svinje u reviru Lipski gaj te ih potjerali prema postavljenim čekama koje su zauzeli Slavkan, Marković, Z. Gabrić i Čavorović. Većina lovaca u reviru vidjela je divlje svinje, a neki su imali i priliku pucati. Rezultat pogona u tom reviru bio je odstrel dviju svinja. Paralelno s prvim pogonom, drugi se odvijao na području Gustih dolaca i Mekotica. Psi Kristijana Zorića odmah po puštanju podigli su vepa, a u gonu im se pridružila Buntićeva Luna. Zajedno su vepa satjerali u gustiš, gdje su ga držali „u mjestu“. Izmjenjivali su se laveži i cika pasa te roktanje uznemirenog vepa. Na oblažavanje su pristigli Kristijan Zorić, Buntić i Mirkić. Zbog gustog raslinja i još neopalog lišća bilo je nemoguće sigurno prići vepu i uputiti precizan pogodak, pa je preostalo čekati da psi ponovno pokrenu vepa. U jednom trenutku iskusni vepar odbacio je pse i silovito se zatrcao

prema Kristijanu, koji nije imao vremena ciljati nego je pucao u „samoobrani“ kako bi spasio živu glavu. Nesreća je izbjegnuta za „milimetar“ – vepar je protrčao pokraj Kiće i nastavio prema Rasatovcu. Najuporniji psi nastavili su goniti, no kako nije bilo tragova da je vepar ranjen, a dodatno je prešao u susjedno lovište, lov je obustavljen. Lovci su se potom okupili na zbornome mjestu te nastavili druženje uz zajednički ručak, šale i pošalice.

NOVI IZLAZAK – STARI TRAGOVI

Nekoliko nedjelja kasnije, 26. listopada, po ustaljenom običaju – lovna je nedjelja za članove LU-a „Orlov kuk“ – okupljanje je ponovno započelo u lovačkoj kući u Lipskome gaju. Lovnik Gabrić prije rasporeda za lov izvijestio je sudionike da su nadzorne kamere na hranilištu zabilježile vepa koji šepa na prednju lijevu nogu. Veličina vepa i stanje noge upućivali su na

to da bi mogla biti riječ o istom vepu koji je nekoliko tjedana ranije napao Kristijana Zorića, a na kojega je Kristijan bio primoran pucati u samoobrani. Zamolio je lovce za dodatni oprez, jer sigurnost uvijek mora biti na prvome mjestu.

Nakon rasporeda, krenulo se u lov – jedni na čeke, drugi u pogon. Kiša je nemilice padala i nakon višesatne potrage nije bilo uspjeha. Pred kraj lova, pri pretraživanju područja Gustih dolaca i Okruglih grma, kuja Luna Mate Buntića pronašla je vepa i držala ga u mjestu. Nakon nekoliko minuta pokrenula ga je, Buntić je opalio hitac, ali je promašio. Imao je priliku za drugi hitac, ali ga, zbog položaja Kristijana Zorića koji se nalazio nasuprot, nije smio uputiti te je propustio vepa i dojavio ostalima da se pokrenuo – i to upravo „šepavi vepar“.

Buntićevoj kuji ubrzo su se pridružili psi Kristijana Zorića te su ga zajedno tjerali prema Šušnjima. U gon su se uključili i psi lovnika Ante Gabrića. Svi su bili uvjereni da vepar neće daleko, no pokazalo se suprotno: unatoč ozljedi, na tri noge prešao je gotovo deset kilometara – još jedna potvrda snage i izdržljivosti ove vrste divljači.

Kada je napokon izmoren stao, psi su ga zadržali u mjestu, a na lajanje je stigao lovnik Gabrić te mu, sa sigurne udaljenosti, zadao smrtonosni hitac. Vepar je pao u vatri – i to ne bilo kakav, nego kapitalni primjerak za čije se kljove već na prvu moglo zaključiti da su u medalji. Po povratku u lovačku kuću zavladao je veliko veselje: vepar je konačno svladan, psi su odradili odličan posao, a najvažnije – svi sudionici vratili su se živi i zdravi. Nakon obrade trofeja, ocjena je pokazala 119 CIC točaka, što trofej svrstava visoko u srebrnu medalju.

Tekst i photo: Mate Buntić i Tomislav Mićo Gabrić

Počast tradiciji i početak nove sezone



MEMORIJALNI TURNIR „MARKO MELJANČIĆ“

U Ovčarevu je 14. rujna 2025. održan 15. Memorijalni turnir „Marko Meljančić“, posvećen sjećanju na lovca Marka Meljančića te očuvanju tradicije i zajedništva lovaca u Središnjoj Bosni.

Natjecanje se odvijalo u tri atraktivne discipline – gađanju mete srnjaka na 100 metara, gađanju glinenih golubova i šicari – a sudjelovala su sljedeća lovačka društva: LD „Zec“ Busovača, LO „Vitez“ Vitez, LD „Tetrijeb“ Kreševo, LD „Divo-koza“ Fojnica, LD „Zvijezda“ Vareš, LD „Lještarka“ Kiseljak, LD „Pavlovica“ Novi Travnik te

domaćin, LD „Sokol“ Nova Bila – sekcija Ovčarevo.

U gađanju mete srnjaka pobjednik je bio Rejsudin Kevrić s impresivnih 47 bodova. Drugo mjesto osvojio je Paškal Vukoja s 46 bodova, a treći je bio Mateo Tolo s 42 boda.

U disciplini gađanja glinenih golubova najbolji je bio Slaviša Čavara, ispred Nikice Kraljevića i Luke Relote.

U šicari je najmirniju ruku imao Filip Meljančić, koji je za prvo mjesto osvojio pečeno prase.

U ekipnoj konkurenciji gađanja glinenih golubova prvo je mjesto zaslužio SK „Galatasnajper“, drugo mjesto pripalo je LD-u „Tetrijeb“ Kreševo, a treće je za-

uzela iskusna „Ekipa gurmana“. Cijeli je događaj protekao u sportskom i prijateljskom ozračju, bez i najmanjeg incidenta, uz odličnu organizaciju po kojoj je Ovčarevo već nada- leko poznato. Turnir „Marko Meljančić“ još je jednom potvrdio da lov nije samo sport i briga o prirodi, nego i druženje, tradicija i čuvanje prijateljstava.

OTVORENA SEZONA LOVA NA SITNU DIVLJAČ

Lovačko društvo „Sokol“ Nova Bila ovogodišnju je sezonu lova na sitnu divljač otvorilo 5. listopada. Domaćin otvorenja bila je sekcija Gorčevica, u čijem lovištu

već dugi niz godina započinje ova lovna sezona. Kao i prethodnih godina, vrijedni domaćini pobrinuli su se da svi lovci i njihovi gosti budu lijepo ugošćeni – na stolovima je bila svega, po starim lovačkim običajima.

Lov se odvijao u nekoliko grupa, s obzirom na to da je riječ o velikom lovištu bogatom raznovrsnom divljači. Kiša i vjetar nisu nadjačali želju za lovom – lovilo se od 8 do 11 sati, a sudjelovalo je četrdesetak lovaca. Odstrijeljene su dvije lisice.

Nakon završetka lova održano je natjecanje u gađanju glinenih golubova, u kojem je pobijedio glavni lovnik Mladen Meljančić. Potom je upriličen zajednički ručak u prelijepoj lovačkoj kući, obnovljenoj ponajprije radom i sredstvima članova „Sokola“. Ta je kuća prije nekoliko godina bila spaljena, u pokušaju da se uruši moral i zaustavi obnova. No lovci nisu posustali – zajedništvom, inatom i voljom podigli su je ponovno, ovaj put veću i ljepšu nego prije.

Boris Bralić



Zimska radost za djecu



U ponedjeljak 8. prosinca 2025., u prijedodnevima satima u holu Osnovne škole „Grahovo“ u Bosanskom Grahovu vladala je atmosfera dječje radosti.

Razlog tomu bio je lijep i nesebičan čin – ugodno iznenađenje koje je učenicima, nastavnicima i svim nazočnima priredila Agencija za lov „Podgora“ iz Bosanskog Grahova, zajedno s lovcima iz Italije koji

u ovome kraju love posredstvom spomenute agencije. Ideja vlasnika agencije, gospodina Saše Ivankovića, bila je darovati svoj djeci škole prikladnu zimsku obuču. U dogovoru s ravnateljicom škole, gospođom Obrenkom Novak, učenici su unaprijed mogli iznijeti svoje želje i navesti kakvu bi obuču najradije odabrali. Na temelju njihovih želja svaki

je učenik Osnovne škole „Grahovo“ dobio na dar tenisice po vlastitom izboru, birane među modelima renomiranih proizvođača iz trgovine *Juventa Sport*. Uz tenisice, djeca su primila i prigodne novogodišnje paketiće sa slasticama. Ovaj lijep i plemenit čin izmamio je osmijehe na licima svih učenika, a mnogi su izrazili nadu da će se takva praksa nastaviti i ubuduće.

Važno je istaknuti da ovo nije prvi put da Agencija „Podgo-

ra“, u suradnji s talijanskim lovcima, daruje grahovsku djecu. Po ozarenim licima lovaca i zadovoljstvu gospodina Ivankovića, koji je iz prikrajka pratio podjelu darova prepustajući lovcima da se druže s djecom, može se zaključiti da će ovo novogodišnje darivanje vrlo vjerojatno postati lijepa tradicija.

Ovaj čin još jednom potvrđuje da Agencija „Podgora“ surađuje s ljudima kojima lov nije samo odstrel divljači, nego put povezivanja, razumijevanja i zajedništva s lokalnom zajednicom – ljudima koji imaju veliko srce i osjećaj za suživot.

Dragomir-Gagi Lončar



Lovci kao čuvari duvanjske prirode

Članovi Lovačke udruge „Orlov kuk“ Tomislavgrad već tradicionalno obilježavaju

svoga nebeskog zaštitnika, sv. Huberta. Spomendan sv. Huberta obilježen je 3. studenoga u

crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Seonici. Misno slavlje predvodio je župnik fra

Sretan Ćurčić, koji se u svojoj propovijedi osvrnuo na ulogu lovaca u zaštiti životinja i brizi za opće dobro. Istaknuo je i zabrinutost zbog onoga što se događa na duvanjskim planinama, posebice u vezi s izgradnjom postrojenja za obnovljive izvore energije koja narušavaju prirodu i prirodne ljepote duvanjskog kraja. Pozvao je lovce da budu svojevrsna brana mogućoj daljnjoj devastaciji tih krajolika. Nakon misnog slavlja druženje je, uz jelo i piće, nastavljeno u prostorijama Udruge u Seonici-sali.

Mate Buntić



Slogom do prvog kapitalca

Grupa Poklon, iako malobrojna, ostvarila je uspjeh koji će se dugo pamti – uz potporu iskusnih kolega, mladi lovac Marko Marjanović upisao je svoj prvi ulov



Članovi lovačke grupe Poklon iz sekcije Jajce LU-a „Kuna“ proveli su 1. studenoga 2025. redoviti lov u lovištu Gola planina – podrevir Poklon. Iako grupa broji više od trideset aktivnih članova, zbog raseljenosti i obveza u inozemstvu ovoga se puta okupio tek manji sastav – svega šest do sedam članova. No manji broj sudionika nije nimalo umanjio lovački duh, organizaciju ni želju za uspjehom.

OKUPLJANJE U BLAŽEVIĆIMA

Kao i mnogo puta ranije, lovci su se okupili u napuštenom selu Blaževići – tradicionalnom zbornome mjestu ove ekipe, gdje je od prvog trenutka vladala dobra i vedra atmosfera. Uz čašicu domaće rakije starijeg lovca i logističara Ivice Bojanića ispunjena je potrebna dokumentacija, podijeljene su iskaznice te definiran plan lovnog dana.

Grupovođa Dragan Samardžić dao je jasne smjernice o tijeku lova, vrsti divljači koja je toga dana bila u planu te posebno naglasio važnost discipline i sigurnosti. Određen je dio lovišta koji će se pretraživati, a svaki je lovac dobio točno određenu ulogu.

„Nema boljeg početka lovnog dana nego dobra riječ, osmijeh i kapljica rakije da čo-

vjeka zagrije. Kod nas je drugarstvo prvo, pa tek onda lov“, naglasio je Ivica. „Kad nas je malo, moramo biti još uigraniji. Svaki mora znati svoje mjesto i odgovornost. Sigurnost je uvijek na prvome mjestu“, dodao je Dragan.

Raspored lovaca na šandovima preuzeo je Josip Samardžić, a lovci sa psima uputili su se u pogon. Teren je bio zahtjevan, ali psi su brzo pronašli svježe tragove divljih svinja. Mirno jutro pretvorilo se u dinamičnu potjeru: psi su u gustom šumi podigli grupu svinja, izazvavši val adrenalina u cijeloj ekipi.

Iako je disciplina na šandovima bila izvanredna, zbog malog broja lovaca postojala je opasnost da se dio divljači izvuče iz pogona. Jedno se krdo doista izmigoljilo prema susjednom reviru, ali drugi su psi nastavili pratiti trag u gustom raslinju.

TRENUTAK USPJEHA

Nakon nekog vremena začuo se brzi, karakteristični štek pasa koji je nagovijestio približavanje divljači. Nedugo potom odjeknuo je hitac – potom tišina. Uskoro je stigla i potvrda pozivom grupovođe: mladi lovac Marko Marjanović ostvario je svoj prvi ulov divlje svinje – i to kapitalnog vepra. Emocije nisu izostale.

„Trema je bila velika, ali nisam htio napustiti čeku ni pedlja. Stariji lovac Josip postavio me na mjesto i rekao da ne mrdam. Držao sam se toga. Sretan sam i ponosan zbog ovog ulova, a najviše zahvalan svojim kolegama – bez njih ne bih uspio“, rekao je Marko.

Uz zajednički napor lovina je izvučena iz šume, nakon čega se ekipa uputila prema lovačkoj kući, gdje je druženje potrajalo do kasnih sati. Uspjeh u lovu samo je dio onoga što obilježava grupu Poklon – mnogo su važniji njihova složenost, međusobno poštovanje i prepoznatljiva, topla atmosfera koja ih prati u svakom susretu.

„Najljepše je vidjeti mladog lovca kako uspije – to je najbolji dokaz da se rad, disciplina i sloga uvijek isplate. U lovu smo složni, ali u druženju još bolji. Upravo je to snaga naše grupe Poklon“, zaključio je grupovođa Samardžić.

Dragan Samardžić



Lovci slavili u punoj dvorani



lovaca, lokalne samouprave i gospodarstvenika pokazuje ključnom za razvoj lovstva i očuvanje prirode. Prisutnima su se obratili i Marin Radišić, načelnik Općine Čitluk, te Krešo Čavar, predsjednik Skupštine Lovачkog saveza Herceg Bosne. U svojim istupima posebno su naglasili važnost lovačkih udruga u društvenom životu, njihov doprinos zaštiti okoliša, brizi za divljač i očuvanju



U hotelu Brotnjo u Čitluku 14. studenoga 2025. održana je tradicionalna lovačka večer u organizaciji HLU-a „Orao“ Čitluk. Riječ je o događaju koji iz godine u godinu potvrđuje svoju vrijednost kao jedno od prepoznatljivih okupljanja broćanskih lovaca i njihovih prijatelja. Ove je godine večer okupila oko 200 članova Udruge te približno 200 gostiju i uzvanika iz svih krajeva Hercegovine, kao i brojne visoke dužnosnike različitih razina vlasti. Takav odaziv govori ne samo o slozi unutar lovačke zajednice nego i o ugledu koji „Orao“ uživa u široj javnosti.

Predsjednik Udruge Ante Pehar pozdravio je nazočne te zahvalio svim sponzorima koji su omogućili bogatu tombolu i pružili snažnu potporu radu Udruge. Posebnu je zahvalu uputio glavnim sponzorima – tvrtki MM Trade d.o.o. Široki Brijeg i Općini Čitluk – istaknuvši da se uspješna suradnja





tradicije. Lovačka večer tako je još jednom potvrđena kao mjesto na kojem se, osim druženja, njeguje i svijest o odgovornoj ulozi lovaca u zajednici.

Nakon intoniranja himne i minute tišine za sve poginule branitelje i lovce Brotnja, uslijedila je svečana večera. U ugodnom ozračju zajedništva i prijateljstva dodijeljene su zahvalnice i odličja zaslužnim članovima, a zatim je uslijedilo i izvlačenje tombole – ukupno 85 nagrada, što je izazvalo veliko uzbuđenje među sudionicima. Organizacijski i zabavni dio večeri dodatno su obogatili voditelj Albert Pehar, glazbena skupina Škorpioni te Damir Vasilj – Šula, koji su svojim nastupom i vedrim duhom pridonijeli odličnoj atmosferi. Brojne pjesme, smijeh i srdačni



razgovori još su jednom pokazali da je lovačka večer „Orla“ više od običnog druženja – to je događaj koji gradi zajed-

ništvo, potvrđuje identitet i predstavlja trajnu vrijednost Brotnja.

Mario Milićević

LD „BOS. GRAHOVO“ BOSANSKO GRAHOVO PRVI TROFEJ U PODGORI

Odstrijeljen vepar na otvaranju lova

Lovci Bosanskog Grahova već na otvaranju potvrđuju trud uložen u novo lovište Podgora

Lovci Lovačkoga društva „Bos. Grahovo“ otvorili su lov sa psima 12. listopada 2025. te su već na samom otvaranju uspjeli „krstiti“ novoosnovano lovište, koje su dobili u desetogodišnji zakup na posljednjem natječaju, odstrijelivši vepa teškog oko 130 kg. Oštro oko i sigurna ruka ovoga je puta bio Leo Bartulica. Naravno, sve bi bilo puno teže da mu nisu pomogli ostali sudionici lova: Matej Bartulica, Jozo Popović i Damir Kristo (gornji red) te Jako Brnić, Leo Bartulica i Ante Galić (donji red), sa svojim trobojcima, kopovima i posavcima. Zadovoljstvo je bilo veliko jer su lovci LD-a „Bos. Grahovo“ od prvoga dana u lovište

Podgora ulagali mnogo truda: krčili su šumske staze, postavljali hranilice i solila u većem broju, iako lovište Podgora nije veliko. Rezultati su vrlo brzo postali vidljivi – divljač je brzo „prišla“, a u razgovoru s nekima od njih doznali smo da lovište obiluje srnećom divljači, velikim brojem divljih svinja, a primijećeno je i više

medvjeda. Posebno su zadovoljni što su na vrhu planine uočili dva krda divokoz, koje žele brižno čuvati u nadi da će kvalitetnim radom i ulaganjem uspjeti povećati njihovo brojno stanje, na što su se i obvezali.

Lovnik društva Damir Kristo ispričao nam je kako su Jozo, Matej i Leo, dok su postavljali table za granice lovišta, primijetili i nekoliko jata kamenjarke te jarebice poljske. To je još jedna pozi-



tivna potvrda o kvaliteti lovišta Podgora, osobito znamo li da velik broj talijanskih lovaca dolazi u goste okolnim lovačkim društvima upravo radi tih ptica. Drago nam je bilo vidjeti koliki entuzijazam vlada među ovim mladim lovcima. Ne preostaje nam ništa drugo nego poželjeti im da u svemu što su zamislili i uspiju, uz želju za sretan rad i dobru kob.

Saša Ivanković



Čast, tradicija i lovačko prijateljstvo

Trinaestoga prosinca 2025. godine u svadbenom salonu „Viktorija“ u Posušju održana je još jedna tradicionalna lovačka večer Lovačke udruge „Milan Mikulić – Bikan“ iz Vira. Bila je to večer koja je okupila velik broj lovaca i prijatelja lova i lovstva – kako članova društva domaćina, tako i lovaca i gostiju iz bližih, ali i udaljenijih lovačkih udruga iz Hercegovine i Bosne, kao i brojne goste iz Republike Hrvatske, koji tradicionalno u velikom broju dolaze na ovu manifestaciju.

Tako su se okupili prijatelji lovci, od kojih se neki nisu vidjeli već dulje vrijeme, što je bio izvrstan povod da se, uz čašicu razgovora, prepričaju nove i stare zgrade iz lovačkoga života.

Na samom početku druženja riječi pozdrava svim prisutnima uputili su predsjednik virske lovačke udruge Marko Galić i dopredsjednik Lovačkoga saveza Herceg Bosne Mate Buntić. U svojim su obraćanjima istaknuli kako se svaki lovac mora dostojanstveno i časno ponašati prije lova, za vrijeme lova i nakon lova, te trajno raditi na podizanju razine osobnog ponašanja, kako bi u društvu bili prepoznati kao poštjeni i časni ljudi – onako kako lovci i zaslužuju.

Potom se okupljenima obratio don Vinko Nenadić, virski župnik, koji je zahvalio lovcima na brizi za prirodu i životinje koje u njoj obitavaju, istaknuvši njihovu ulogu u očuvanju fonda divljači, zaštiti i unaprijeđenju prirodnih resursa. Nakon toga predvodio je molitvu za sve lovce, uključujući i one koji nisu bili nazočni večeri,



Radna ekipa, uže vodstvo virske lovačke udruge



Don Vinko Nenadić



Počasni gost udruge, dr. Zvonko Jurišić

te blagoslovio jelo koje je pripremila renomirana kuharska ekipa svadbenoga salona „Viktorija“ u Posušju.

Tijekom večeri uručena su odličja i priznanja za doprinos razvoju i unaprijeđenju lovstva te zaštiti prirode, i to: Odličje I. reda Lovačkoga saveza Her-

ceg Bosne – Mladenu Bešliću, Odličja II. reda Lovačkoga saveza Herceg Bosne – Nediljku Tolušiću, Ivanu Đereku i Anti Galiću – Pasareli te Odličja III. reda Lovačkoga saveza Herceg Bosne – Mariju Vukadinu, Elvisu Budimiru i Jerki Budimiru.

Plaketa počasnoga gosta LU-a „Milan Mikulić – Bikan“ iz Vira, za nesebičnu potporu od samih početaka udruge do danas, dodijeljena je dr. Zvonki Jurišiću.

Velik broj tombola tijekom večeri bio je rasprodan, a „bubanj sreće“ donio je stotinjak vrijednih nagrada sretnim dobitnicima. Među njima su, između ostaloga, bile kundaci za lovačke puške i specijalna prikolica za prijevoz lovačkih pasa. Prvi dobitni broj, prema ustaljenom običaju, izvukao je najstariji nazočni lovac, osamdesetogodišnji Milan Stipić – Matukić iz Vira, koji se može

pohvaliti s više od šezdeset godina lovačkoga staža. Kroz cjelovečernji program okupljene je znalački vodila spikerica i novinarka Radija Posušje Ivana Crnjac Grubišić, a za dobru zabavu bio je zadužen bend „Forte“ iz Posušja. Sve je zabilježeno i trajno ovjekovječeno budnim okom i ostrim objektivom djelatnika Foto-video studija „Nada“ iz Posušja.

Mladen Bešlić



Mladen Bešlić, dobitnik Odličja prvoga reda



Dobitnici glavnih nagrada na lovačkoj tomboli

LD „USKOPLJE“ G. VAKUF-USKOPLJE USKOPALJSKE JESENI 2025.

Lovci u službi tradicije i zajedništva

„Uskopaljske jeseni“ kulturno-umjetnička su manifestacija koju HKD „Napredak“, podružnica Uskoplje, organizira već dvadeset i devet godina zaredom. Riječ je o događaju koji kroz dva tjedna promiče kulturu, običaje, druženje i nacionalni identitet ponajprije Hrvata Skopaljske doline, ali i mnogo šire.

Kulminacija manifestacije tradicionalno je posljednjeg vikenda listopada, kada se u Uskoplju okupe članovi kulturno-umjetničkih društava iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Srbije i drugih zemalja te u programu „Kroz Uskoplje s pjesmom“ predstave svoje narodne nošnje, običaje te druge kulturne i tradicijske vrijednosti.

Ove su godine predstavnici HKD-a „Napredak“ Uskoplje zamolili i pomoć Lovačkog društva „Uskoplje“ u organizaciji događaja. Budući da za sebe s ponosom ističemo kako smo najveća društveno

odgovorna udruga građana Uskoplja, sa zadovoljstvom smo prihvatili poziv i preuzeli pripremu ručka i okrepe za sve goste, ali i naše sugrađane.

Vlastitim sredstvima pripremili smo oko 100 litara lovačkog čobanca te ispekli oko 80 kilograma roštilja. Posebno ističemo

donaciju mesa za roštilj našeg dugogodišnjeg člana Miroslava Kvasine, kojemu i ovim putem zahvaljujemo.

Iako je u organizaciji sudjelovao veći broj članova Društva, posebno želimo istaknuti glavne kuhare Marka Vukadina, Danka Marića i Marinka Šimića. Cijeli je posao



Članovi LD-a "Uskoplje" na 29. Uskopaljskim jesenima



Danko Marić i Jerko Šapina poslužuju ručak



Dio gostiju na okrepi kod uskopaljških lovaca

budnim okom pratio predsjednik Jerko Šapina, a naš Rade Pilić podijelio je tko zna koliko doza svoje nadaleko poznate šljivovice – pa će glas o njegovoj „žestici“ zasigurno otići i izvan granica BiH.

Sa zadovoljstvom možemo reći da je riječ o hvale vrijednom događaju koji na lijep i pristupačan način promiče lovstvo, našu udrugu te, što je posebno važno, razbija predrasude o lovcima.

Nadamo se da su svi naši gosti kućama otišli zadovoljni, a mi se već veselimo idućoj godini, kada nam je namjera ponoviti ovu aktivnost.

Tomislav Perić

LU „Kuna“ Jajce ZIMSKI LOV NA DIVLJU SVINJU

Grdosija na tri noge

Precizan hitac i neumorna potjera pasa obilježili su uspješan zajednički lov u Čusinama

Iako je državni praznik ove godine pao usred tjedna, a većina lovaca zbog radnih obveza nije bila u prilici izaći u lov, tri grupe lovaca iz Jajca – Rika, JOKS i Čusine – odlučile su udružiti snage i u manjem sastavu odraditi zajednički lov u jajačkom lovištu Čusine, gdje djeluju u sklopu Lovačkoga udruženja „Kuna“ Jajce.

Kao i uvijek, sve je započelo tradicionalnim okupljanjem na jutarnjoj kavi u baru „Taxi“, gdje su lovci, uz kavu i topli čaj, dogovarali taktiku i raspored lova. U 8 sati stigli su na zbornu mjesto – lovački dom u Čusinama – gdje je vođa lova Marko Bilandija izdao upute, dao smjernice te odredio zaduženja. Raspored

lovaca na čeke povjerio je Robertu Jelici, a sam je poveo pogoniče i njihove pse, ključne sudionike svake uspješne potjere na divlje svinje.

Plan je bio loviti desnu stranu lovišta, gledajući iz pravca grada Jajca. Pogoniči su se rasporedili iz više smjerova, no početak nije obećavao – tragova gotovo da nije bilo, snijeg je bio dubok, a teren tih i miran. Ipak, iskusno oko i dugogodišnje iskustvo Ljubana Petonjića nisu zakazali. Ljuban je, zajedno sa svojim nerijetko nenadmašnim psima, odlučio ući dublje u lovište, pretpostavivši da je divljač potražila zaklon na sunčanoj strani brda, gdje je snijeg bio slabiji. Pokazalo se da je bio potpuno u pravu.

Njegovi su psi ubrzo „pročitali“ teren i podigli vepa, u početku nepoznate veličine. Dolinama i proplancima počeo je odzvanjati lavež – pravi ton lova koji je razbio početnu tišinu i unio novo uzbuđenje među sudionike. Vepar se kretao sporo, pa se u prvi mah nije moglo procijeniti radi li se o trofejnom primjerk. Tek kada je Ljuban potvrdio da psi sigurno prate vepa i uputio lovce da mu presijeku kretanje prelaskom na susjedno brdo, situacija se počela raspletati. Prema njegovim koordinatama, Robert Jelica i Mario Dražeta brzo su sjeli u terenac i krenuli presjeći smjer kretanja divljači. U pravom trenutku, na pravome mjestu, vepar se pojavio pred puškom Roberta Jelice, poznatog po smirenosti i preciznosti. Jednim sigurnim hicem oboj je grdosiju. Tek nakon prilaska ulovu lovci su uvidjeli da je riječ o vrhunskom





Lovačka večer u Ljubuškom

trofeju, dodatno neobičnom jer je vepar bio na tri noge – nedostajala mu je prednja noga.

Radosni strijelac nije krio zadovoljstvo. Pohvalio je cijeli pogon, a posebno istaknuo Ljubanove pse, koji su i ovaj put dokazali da su nenadmašni u lovu na divlje svinje te da pouzdano vode pogoničice do divljači i u najzahtjevnijim uvjetima.

Nakon uspješno okončanog lova ekipa se vratila u lovački dom u Čusinama, gdje je, uz topli ambijent i pravu lovačku atmosferu, uslijedilo prepričavanje doživljaja. Kao i obično, druženje ne bi bilo potpuno bez Ljubana Petonjića, koji je i ovaj put poveo pjesmu u svom prepoznatljivom, šaljivom i veselom stilu. Veselje se nastavilo do kasnih sati, a lovci su još jednom pokazali da je, osim lovnog rezultata, najvrjednije ono što lov čini posebnim – zajedništvo, prijateljstvo i druženje.

Ovaj lov u Čusinama ostat će upamćen kao pravi primjer istinskoga lovačkog duha, u kojem su se iskustvo, dobra organizacija i zajedništvo spojili u nezaboravan dan.

Dragan Samardžić

HUL „KRAVICA“ LJUBUŠKI LOVAČKA VEČER

Četvrt stoljeća tradicije

Jubilarna proslava okupila je lovce i prijatelje iz cijelog kraja u večeri ispunjenoj slavljem, zahvalama, nagradama i istinskim lovačkim duhom

Hrvatska udruga lovaca „Kravica“ – Ljubuški svečano je proslavila svoju 25. tradicionalnu lovačku večer, obilježavajući četvrt stoljeća predanog rada, zajedništva i njegovanja lovačkih običaja. Svadbeni salon „Antonela“, ispunjen s više od 650 uzvanika, još je jednom potvrdio ugled ove manifestacije koja je postala jedno od najposjećenijih i najvažnijih okupljanja lovaca u široj regiji. Večer je otvorena u svečanom i dostojanstvenom ozračju. Uvodnim se govorom obratio predsjednik Udruge, Marin Keža, koji je srdačno pozdravio sve prisutne te zahvalio organizacijskom odboru i brojnim sponzorima. Posebno je naglasio važnost upornog rada članova Udruge, napora koji se ulažu tijekom cijele godine i činjenice da je lovačka večer uvijek više od samog druženja – ona je potvrda zajedništva i pripadnosti. Prisutnima je poželio ugodnu zabavu te sretne i blagoslovljene nadolazeće blagdane. Posebno svečan trenutak večeri bio je dolazak gvardijana fra Marina Šege, čiji je pozdrav i blagoslov unio duhovnu toplinu i podsjetio na vrijednosti skromnosti, odgovornosti i poštovanja prirode. Njegove riječi, upućene lovcima i njihovim obiteljima, naglasile su i moralnu dimenziju lovstva, koje u svojoj srži počiva na brizi za okoliš i

na očuvanju prirodnih bogatstava.

Nakon uvodnih govora uslijedila je dodjela lovačkih priznanja. Članovima koji su se tijekom proteklih godina istaknuli svojim radom, zalaganjem i doprinosom zajednici svečano su uručena odličja I., II. i III. reda. Time je iskazana zahvalnost i priznanje za njihov trud, ali i poticaj novim naraštajima lovaca da nastave graditi put odgovornog i savjesnog lovstva.

Napetost i uzbuđenje dosegli su vrhunac tijekom izvlačenja dobitnika bogate tombole. Na raspolaganju je bilo čak 115 nagrada, a posebnu je pozornost privukao impresivan fond od više od 20 lovačkih pušaka, što je izazvalo val iščekivanja i oduševljenja među okupljenima. Sretni dobitnici ponijeli su kući vrijedne darove koji će ih još dugo podsjećati na ovaj jubilarni susret.

Uz bogatu gastronomsku ponudu domaćih specijaliteta, dobro raspoloženje i živu glazbu, 25. lovačka večer potrajala je do kasnih sati. Smijeh, pjesma i druženje još su jednom pokazali da ljubuške lovce, osim ljubavi prema lovu, povezuju i prijateljstvo, solidarnost te duboko ukorijenjena lovačka tradicija.

Zvonimir Čutuk

Dan časti i dostojanstva

Već više od deset godina članovi Lovačkog društva „Uskoplje“ na osobito svečan i dostojanstven način obilježavaju blagdan svojega nebeskog zaštitnika. Riječ je o tradiciji koja je za mnoge postala nezaobilazan i duboko emotivan datum unutar lovne godine, dan kada se ne slavi samo lovstvo, nego i pripadnost zajednici, zahvalnost i sjećanje na sve koji su gradili društvo kroz desetljeća. Tako je bilo i ove godine.

Više od pedeset lovaca okupilo se na svetoj misi u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Uskoplju, gdje je sve nazočne pozdravio novi župnik, Uskopljak fra Ivica Matišić. Župnik je izrazio iskreno i ugodno iznenađenje organizacijom proslave te pohvalio predanost članova društva. U kratkoj, ali snažnoj propovijedi naglasio je važnu ulogu lovaca u očuvanju prirode i divljači, ali i njihovu nezamjenjivu ulogu u izgradnji društvene povezanosti i očuvanju lokalnih tradicija. Istaknuo je kako su zdrav odnos prema prirodi, odgovornost i briga jedni za druge temelj svake zajednice, pa tako i lovačke.

Nakon mise, lovci su se u povorci uputili do središnjeg spomenika poginulim braniteljima Uskopaljske doline. Ondje su, u tišini i zajedništvu, izmolili opijelo i zapalili svijeće za sve umrle lovce, odajući im duboku zahvalnost i čuvajući uspomenu na njihovu ljubav prema lovu i rodnom kraju.

Svečanost je završila prigodnim druženjem i zakuskom u Domu svetog Ante, gdje se u prijateljskom ozračju nastavila razmjena doživljaja, prisjećanje starih priča i slavljenje zajedništva koje već godinama čini prepoznatljiv potpis lovaca Uskoplja. Atmosfera je još jednom potvrdila da je ova tradicija više od običaja – ona je izraz identiteta, povezanosti i ponosa.

Tomislav Perić



Lovci sa župnikom u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Uskoplju



Molitva i svijeće na spomeniku poginulim braniteljima



Druženje i zakuska u Domu sv. Ante

ORNITOLOŠKO DRUŠTVO „NAŠE PTICE“ U ŠIROKOM BRIJEGU

Borba protiv krivolova ptica i izazovi lokalne zajednice

Kako lokalne inicijative i stručne organizacije štite naše ptičje vrste

U organizaciji Ornitološkog društva „Naše ptice“, 7. studenoga ove godine u Širokom Brijegu održana je prezentacija projekta „Mali grant“ za područje Hutova blata, Mostarskog blata i Livanjskog polja. Ovim se projektom potiču inicijative pojedinaca koje jačaju lokalne zajednice, razvijaju održive biznise i doprinose borbi protiv krivolova ptica.

U uvodu ove prezentacije predsjednik ovoga društva, Dražen Kotrošan, govorio je općenito o pošasti krivolova, s osobitim naglaskom na krivolov ptica. Istaknuo je da je zahvaljujući aktivnosti Društva kroz različite projekte učinjeno mnogo na zaštiti ptica. Osobito se osvrnuo na pozitivne rezultate u Hutovu blatu, gdje je ovo društvo od 2007. godine, u suradnji s

Lovačkim društvom „Galeb“ Čapljina i Graničnom policijom, u velikoj mjeri zaustavilo nelegalan izlov ptica. Kroz razne publikacije i radionice potiču se pojedinci da svaki uočeni krivolov ptica zabilježe i prijave ovlaštenim službama. Od 2011. do danas, u 536 prijavljenih slučajeva krivolova, odstranjeno je 11.000 jedinki, među kojima je

bilo 103 različite vrste ptica.

Sa svojim suradnicima Kotrošan je predstavio i uspjehe pojedinaca na dosadašnjim provedenim projektima te pozvao nazočne

da – ako imaju ideju – pokušaju ostvariti je upravo kroz ovaj projekt.

Kako se prezentacija odnosila posebno za područje Mostarskog blata, šteta je što posjećenost nije bila veća. Izostala je informiranost članova, ili barem uprava LD-a „Mosor“ Široki Brijeg, LD-a „Jarebica“ Mostar te SRD-a „Borak“ Široki Brijeg, koji su korisnici lovišta i ribolovišta na Mostarskom blatu. Tako će ova korisna inicijativa, dobar i poticajan projekt te kvalitetna prezentacija – ostati neprimijećeni.

Kako narod kaže: „Žali Bože truda i vremena.“

Vlado Bošnjak



Jako loš odziv na sastanak

SAVJETI ZA MLADE LOVCE

Priprema hranilišta za hladne dane

Pravilno postavljena i održavana hranilišta ključna su za opstanak divljači u zimskim mjesecima. Mladi lovci upravo tu mogu dati svoj prvi, važan doprinos brizi za lovište

PIŠE **MARTIN MLAKIĆ**

Kada ljetno prođe i priroda se počne pripremati za odmor, obilje hrane koje je divljač imala tijekom toplijih mjeseci polako se smanjuje. Plemenita divljač prilagođava se promjenama: umjesto svježe trave, lista ili cvijeta, sve češće uzima druge izvore hrane – plodove voća, žir, bukvicu, korijenje i slično.

LOVIŠTE

Lovci svojim radom u lovištu mogu umnogome pomoći divljači da prebrodi izazovne zimske mjesece. Mladi lovci, početnici i pripravnici posebno bi se trebali istaknuti u ovoj važnoj lovačkoj aktivnosti. Što možemo učiniti? Najprije isplanirajte gdje će stajati hranilice ili prostor na kojem ćete ostavljati hranu divljači. Najpogodnije ih je postaviti na mjestima redovitih prijelaza divljači, vodeći pritom računa i o vlastitoj pristupačnosti. U zimskim uvjetima, osobito pri velikim snježnim padalinama, iznimno je važno da do hranilišta možete doći bez većih poteškoća.

Danas postoje razni tipovi hranilica. Najpopularnije su komercijalne automatske hranilice, zatim tipske hranilice za kukuruz u klipu, različite vrste jasalā, korita i dr. Hranilište, naravno, može biti i jednostavnije – dovoljno je da bude natkriveno kako hrana ne bi kisnula i time brže propadala. Drugo, ne gubimo vrijeme. Jesen je pravo godišnje doba za intenzivnije iznošenje hrane u pripremljena hranilišta. Divljač će se tako naviknuti na mjesta gdje zimi može pronaći hranu, što joj kasnije olakšava preživ-

Zimska briga za divljač ne započinje prvim snijegom, nego pravodobnim planiranjem i dosljednim radom u lovištu. Hranilišta su jasan pokazatelj odgovornog gospodarenja, a kroz brigu o njima mladi lovci uče poštovanje prema divljači i prirodi

ljavanje u razdoblju oskudice. Treće, hrana koju izlažemo divljači mora biti zdrava – ne smije biti pljesniva, trula ni pokvarena; sijeno ne smije biti prašnjavo. U vrijeme ograničene dostupnosti hrane divljač je prisiljena jesti ono što nađe, ali loša hrana, na koju nije naviknuta, može uzrokovati teške

probavne smetnje, pa i uginuće. Četvrto, održavanje hranilišta. Održavajte pristupne puteve i okolicu hranilišta. Pristupačnost je iznimno važna jer olakšava dovoženje i iznošenje hrane. Prije snijega i minusa potrebno je očistiti šumske staze i prosjeke koje vode do hranilišta, a po potrebi i popraviti šumski put radi lakše vožnje terenskim vozilom ili traktorom. Prostor oko hranilišta treba urediti te ukloniti grane koje bi se eventualno mogle srušiti na konstrukciju.

Peto i najvažnije – hranilište uvijek mora imati hranu. Hranilište bez hrane nema nikakvu svrhu.

Mladi lovci, početnici i pripravnici, pronađite zadovoljstvo u iznošenju hrane na hranilišta. Promatrajte dolazi li divljač, koliko jedinki i u kakvoj je tjelesnoj kondiciji. Koristite tehnološka pomagala poput kamera – one vam mogu omogućiti detaljniji uvid u ponašanje divljači, a pregledavanje snimaka uvijek je zanimljivo i motivirajuće. I još nešto – ne lovite divljač na hranilištu. Zakonom o lovstvu zabranjeno je pucati u divljač na hranilištu, a to nije prihvatljivo ni s lovnoetičkog stajališta.



Hrana za divljač mora biti zdrava i ispravna, bez plijesni i kvarenja, a sijeno suho i ne prašnjavo

Već petnaestak godina pratimo širenje čaglja na našim terenima. Od prvih pojava i susreta do prvih – tada slučajnih – odstrela, prošlo je dosta vremena. U početku mnogi lovci nisu ni znali o kojoj je vrsti divljači riječ kada su prvi put odstrijelili ili susreli čaglja, pa su kružile priče o nekim križancima i životinji koja je fizionomijom nalikovala i na vuka i na lisicu. Budući da su naši tereni blizu Dalmacije i područja na kojima čaglj obitava već stoljećima, čini se da je iz znatiželje odlučio prijeći Dinaru i „provjeriti“ što nude naša staništa.

NAGLO ŠIRENJE I UDOMAČIVANJE

Naši brdsko-planinski prostori golemi su i dobrim dijelom teško prohodni, pa je čaglja u početku bilo teško susresti te je lako pronašao mir u našim šumama. Kako su lovišta bogata raznim vrstama divljači, osobito srnom i zecom kojima se čaglj najviše hrani, imao je obilje plijena, što je bio idealan preduvjet da se prvi parovi i čopori nastane na ovome području. Budući da većina lovaca u početku nije bila upoznata s problematikom koju čaglj nosi svojim useljenjem, a zbog velikoga i teško kontroliranog terena, ova se vrsta vrlo brzo širila i zauzimala sve veće prostore, pa joj je brojnost naglo rasla.

Kako tvrde stručnjaci i iskusni lovci koji prate čaglja dugi niz godina, kada ga prvi put čujete u terenu (zavijanje) i kada se zabilježe prvi odstrel, već je kasno za ozbiljnije mjere suzbijanja – jer se u međuvremenu već udomačio i pronašao svoje uporište. „Slučajni“ odstrel postajali su sve

DVIJE PREDATORSKE VRSTE NA ISTOME PROSTORU

PIŠE **ANTON BARAĆ**

Širenje čaglja mijenja ravnotežu u lovištima i povećava pritisak na plemenitu divljač

češći, a čagalj je napredovao prema sjeveru i zahvaćao nova lovišta u našoj županiji. Vrlo brzo karakteristično je zavijanje postalo uobičajena pojava i jasan znak da je čagalj postao naša nova stalna vrsta.

SUŽIVOT S VUKOM I POSljedICE ZA DIVLJAČ

Dugo smo se nadali da je čagalj tek u prolazu i da će ga naš veći predator – vuk – potisnuti iz svoga prostora, jer se smatralo da se ove dvije vrste ne podnose. Nažalost, ta se teorija pokazala pogrešnom: čagalj je ponovno dokazao svoju iznimnu prilagodljivost i borbenost te se nastanio i na terenima na kojima vukovi borave stoljećima. Čini se da značajnijeg međusobnog progona nema, što pokazuju i stalni tragovi prisutnosti obje vrste na istome području, ali i činjenica da se hrane na istim hranilištima. Lovačke kamere zabilježile su bezbroj primjera:

na hranilište najprije dolaze čagljevi, zatim vukovi koji drže taj teren, a nakon njihova odlaska čagljevi se ponovno vraćaju.

Jedno je sigurno: suživot čaglja i vuka moguć je, ponajprije zato što su naša lovišta dovoljno bogata prirodnim plijenom pa konkurencija između ove dvije vrste ne dolazi značajnije do izražaja. Čagalj je u međuvremenu proširio svoj areal i na lovišta oko Kupresa te još sjevernije, gdje se redovito viđa i odstranjuje. Zauzeo je i neočekivano visoke planinske terene, što nije uobičajeno za ovu vrstu, ali njegova se prilagodljivost i tu pokazala iznimnom – pa ga danas nalazimo i u područjima na kojima obitava ris.

S vremenom će sve ovo utjecati na populacije plemenite divljači, osobito na srnu i zeca, vrste kojima se ovi predatori najviše hrane. Iako se čagalj pretežito hrani sitnim glodav-

cima, organiziran u čopore postaje opasan i za veće životinje, a posebne štete čini u proljeće, u razdoblju tjeranja i koćenja divljači. Nažalost, bilježe se i slučajevi križanja vuka i psa, ali i čaglja i psa; takvi su križanci izravna prijetnja autohtonoj i čistoj populaciji divljači, a dodatni su problem to što se pokazalo da su ukrižane jedinice znatno opasniji i učinkovitiji predatori. Rod *Canis*, koji obuhvaća sve tri navedene

vrste, time postaje ozbiljno ugrožen.

Dodatni problem jest to što se čagalj još uvijek ne vodi kao lovna divljač, zbog čega se pitanje njegove kontrole ne shvaća dovoljno ozbiljno. Hitno je potrebno uspostaviti ispravno gospodarenje ovom novom vrstom i držati njezinu brojnost na biološkom minimumu – što je, nažalost, u našim velikim i teško kontroliranim terenima već gotovo neizvedivo.



DIMORFIZAM srneće divljači

Razlike između spolova, dobi i sezonskih skupina ključne su za točno prepoznavanje srneće divljači i kvalitetno planiranje matičnog fonda u lovištu

PIŠE IVICA DRMIĆ

Planiranje je temelj uspješnoga gospodarenja svim vrstama divljači, pa tako i srnećom divljači. Dobro planiranje, međutim, zahtijeva što točnije ulazne podatke o brojnosti te o spolnoj, dobnoj i starosnoj strukturi barem glavnih i sporednih vrsta divljači koje obitavaju u određenom lovištu. Znanost je razvila prikladne metode prebrojavanja divljači, a zakonodavni okvir propisao je vrijeme, način, metode i obrasce koji se trebaju koristiti tijekom prebrojavanja.

Pa u čemu je, onda, problem ako su svi navedeni preduvjeti ispunjeni? Prvi, blaži problem proizlazi iz nedovoljnog znanja lovaca u lovačkim udrugama, odnosno ovlaštenika prava lova. Naime, pri prebrojavanju se od sudionika traži da u listić unesu podatke o vrstama krupne divljači (srnjak, divlja svinja i dr.), o spolu (mužjak ili ženka) te o dobnim razredima (mladunčad, pomladak i sl.).

Drugi, ozbiljniji problem javlja se u lovačkim udrugama koje prebrojavanju pristupaju paušalno te unose podatke prema vlastitim procjenama ili željama. U takvim slučajevima nastaju značajne razlike između stvarnog stanja u lovištu i onoga prikazanog u evidencijama. Rješenja uključuju dodatnu

edukaciju lovaca, intenzivnije korištenje lovnotehničkih i lovnogospodarskih objekata izgrađenih u lovištu te primjenu suvremenih tehnoloških rješenja, čime se prebrojavanje može znatno olakšati i unaprijediti dokumentiranje rezultata. U ovom će se članku obraditi razlike između srneće divljači različitog spola i dobi, kako bi se lovcima pružila teorijska podloga za kvalitetno prepoznavanje ovih razlika u praksi. Poznavanje spolnog i dobnog dimorfizma omogućuje lovcima ispravno određivanje spola i dobi, što je preduvjet uravnoteženog gospodarenja populacijom. Time svaki lovac – bilo da sudjeluje u prebrojavanju, oplođnjama, lovu, radu stručne ili lovočuvarske službe, ili obnaša dužnost lovника, stručnog pratitelja ili vodiča skupine – može obnoviti i proširiti svoje znanje o srnećoj divljači te učinkovitije izvršavati dodijeljene zadaće. Prepoznavanje dobi i kriteriji za odstrel srnjaka detaljno su opisani u glasilu *Hoop!* broj 123, str. 10 – 13, pa čitatelji prema potrebi mogu obnoviti ili nadopuniti svoje znanje.

DEFINICIJA I VRSTE DIMORFIZMA

Kako bi se razumjelo zašto je poznavanje razlika između spolova i dobnih skupina

srneće divljači toliko važno za gospodarenje, potrebno je najprije objasniti sam pojam dimorfizma.

Dimorfizam (grč. *dvo* – dva; *morphē* – oblik) označuje pojavu da se unutar iste životinjske ili biljne vrste javljaju jedinke u dvama različitim oblicima. Očituje se kao razlika u veličini, obojenosti, obliku te u posebnim strukturama (npr. rogovlje, krijeste).¹

Kod srneće divljači razlikujemo nekoliko osnovnih vrsta dimorfizma:

- spolni dimorfizam – razlike između mužjaka (srnjaka) i ženke (srne)
- sezonski dimorfizam – promjene u boji i strukturi dlake tijekom godine
- dobni/starosni dimorfizam – razlike u izgledu i ponašanju jedinki različite dobi i starosti

SPOLNI DIMORFIZAM

Glavno vanjsko obilježje srnjaka jest rogovlje, koje se pojavljuje već kod muškog laneta, a s godinama postaje



Spolni dimorfizam

¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 29.10.2025. <<https://enciklopedija.hr/clanak/dimorfizam>>

sve razvijenije. Stupanj razvijenosti rogovlja ovisi o dobi, starosti, nasljednim svojstvima i uvjetima u lovištu. Kržljavi rošćići mogu se, iako rijetko, pojaviti i kod starijih, jalovih srna, najčešće kao posljedica hormonalnih poremećaja.²

Duljina tijela srnjaka iznosi 130 – 140 cm, visina grebene oko 75 cm, a masa zrelih mužjaka kreće se od 20 do 30 kg. Srne su u prosjeku 5 – 10 % manje i lakše.³ Tjelesna masa ovisi o nizu čimbenika: spolu, dobi, starosti, kvaliteti staništa, dostupnosti i kakvoći hrane, godišnjem dobu, nasljednim svojstvima, kao i o načinu uzgoja te ciljevima gospodarenja. Prema građi tijela, srnjak ima zbijenije i zaokruženije tijelo, snažan vrat i trokutastu glavu. Na stražnjem dijelu tijela, u području repa, nalazi se zrcalo. Zrcalo srnjaka je ovalno, a kod srne je u obliku srca.

Srnjak pokazuje i izraženi-je razlike u ponašanju. Već poneko muško lane, a kasnije i mladi srnjak, može pokazivati živahniju igru i naglije pokrete. Od druge godine života te se razlike pojačavaju, a najizraženije su u razdoblju najveće snage, od četvrte do šeste godine života.

Srna na mjesto hranjenja najčešće dolazi pola i znatno ranije od srnjaka, osim kada je riječ o vrlo mladim mužjacima. Srnjak se pri hranjenju ponaša nemirno i s mnogo nepovjerenja: stalno mijenja položaj tijela, osluškuje, širi uši, reagira na svaki šum. Oprezniji je od srne, na otvorene površine i čistine izlazi kasnije navečer, a ranije pred svitanje vraća se u zaklon gustiša.

Srna, nasuprot tomu, mirno i kontinuirano uzima hranu te

prekida hranjenje samo kad osjeti opasnost. Srnjak redovito pokazuje znakove netrpeljivosti prema drugim jedinkama, a srna se agresivno ponaša samo neposredno prije lanjenja.

SEZONSKI DIMORFIZAM

Nakon što su prikazane razlike između srnjaka i srne, važno je istaknuti da se izgled i boja dlake srneće divljači mijenjaju i tijekom godine. Te promjene nisu povezane sa spolom, nego s godišnjim dobima i fiziološkom prilagodbom organizma. Ljetna dlaka kratka je, čvrsta i crvenkastosmeđe boje, a zimska je duža, gušća i sivosmeđa do kestenjastosiva. Promjena dlake služi termoregulaciji i maskiranju. Bijelo zrcalo ostaje istog oblika, ali je zimi optički veće i uočljivije.

Promjena dlake ovisi o klimatskim uvjetima i nadmorskoj visini – u nizinskim područjima linjanje počinje ranije, a u planinskim kasni. Sezonska promjena dlake može poslužiti i kao pokazatelj zdravstvenog stanja: kašnjenje linjanja najčešće se javlja kod bolesnih ili oslabljenih jedinki.

DOBNI I STAROSNI DIMORFIZAM

Osim spolnih i sezonskih razlika, srneća divljač pokazuje i jasne promjene u izgledu i ponašanju ovisno o dobi. Dobni su razredi utvrđeni pravilnicima o lovnom gospodarenju: mladunčad, pomladak, mlada grla, srednjodobna grla i zrela grla. Kada srneća divljač prijeđe gospodarsku starost, smatra se prestarjelom.

Mladunčad (lanad). Lanad su jedinke od rođenja do kraja lovne godine (31. ožujka iduće godine). Prepoznaju se po livreji – kestenjastosmedem krznu s bijelim pjegama koje nestaju u jesen. Muško lane razvija početne rošćiće, ali se po veličini i građi tijela jasno razlikuje od mladog srnjaka. Rošćići laneta ne nalikuju rogovlju starijih dobnih razreda pa zamjena nije moguća. U vrijeme lova na lanad i srne pjege više nisu vidljive, a dobro razvijeno lane može se zamijeniti sa slabije razvijenom srnom dvizicom. Lovac tada mora obratiti pozornost na glavu, uši i opću građu tijela. Glava laneta je tubasta i kraća, tijelo je kratko i još nepotpuno razvijeno.

Pomladak (dvizice). Dvizice su jedinke stare od 1 do 2 godine. U usporedbi s odraslima, dvizica je vidljivo vitkija, pa noge izgledaju duže. Glava je duguljasta, vrat tanak, a tijelo usko i mladenački vitko. Zimsku dlaku dobiva ranije, zbog čega može izgledati masivnije od srna koje još nisu završile linjanje.

Svijetla mrlja na vratu mlade srne manja je od one kod starijih jedinki. Mlada se srna lako prepoznaje i po socijalnom ponašanju – najčešće se kreće u blizini majke i ovogodišnjih lanadi. Premda je često spolno zrela, prvi se put kote tek sljedeće godine.

Dvizice su u jesen vidljivo krupnije od lanadi iste godine, ali manje od odraslih srna. Ponekad dobro razvijeno lane može izgledati krupnije od slabe dvizice. U dvojbama slučajevima potrebno je obratiti pozornost na duljinu tijela i oblik glave – lanad ima kraću, tubastu glavu, a mlada srna izduženiju i skladnije oblikovanu.

Mlade, srednjodobne i zrele srne. Srne u trećoj godini života svrstavaju se u razred mladih srna; u ovaj razred



Sezonski dimorfizam

² Z. Janicki et al., *Zoologija divljači*, Veterinarski fakultet, Zagreb, 2007., str. 40.

³ S. Darabuš., I. Z. Jakelić, D. Kovač, *Osnove lovstva*, VI. izdanje, Zagreb, 2012., str. 83.



Dobni i starosni dimorfizam

prelaze jednogodišnje srne 1. travnja. Srednjodobne srne obuhvaćaju srne u četvrtoj i petoj godini života, a u razred ulaze trogodišnje srne, također 1. travnja. Zrele srne su one između pete i sedme godine, a oko 50 % petogodišnjakinja prelazi u taj razred.

Ova su grla redovito majke i vode lanad, što je pouzdan znak njihove dobi. Glava odrasle mlade srne je kraća i lijepo zaobljena, a tijelo puno i skladno. U trećoj godini srna doseže oko 90 % svoje maksimalne tjelesne mase, pa se veličina tijela više ne može koristiti kao precizan pokazatelj starosti.⁴ Iskusan lovac mladu srnu može prepoznati i po nešto plitkijem profilu tijela, a starije srne imaju dublji trup i vidljive „gladne jame“ pod slabinama. Za razliku od srnjaka, vrat srne ne zadebljava s godinama, pa kod starijih jedinki izgleda

tanje u odnosu na trup i dugu glavu.

Preciznija procjena starosti može se izvršiti prema boji i kvaliteti dlake. Odrasle srne imaju crvenkastu dlaku, intenzivniju kod mlađih jedinki, a bljeđu kod starijih. Glava starijih srna postupno postaje jednobožno siva. Dlake mlade i zdrave srne je sjajna i prilegnuta, a kod starijih je jedinki lagano nakostriješena i bez sjaja.

U proljetnom linjanju prvo se linjaju mlađa, zatim starija grla. Bolesna i slabo razvijena grla linjaju se posljednja, pa mogu izgledati starije nego što jesu.⁵ Vrijeme linjanja ovisi i o nadmorskoj visini – u nizini počinje ranije, a u planinama kasnije. Starije se srne dodatno prepoznaju po dubokom trupu, koščatoj glavi i tankom, suhom vratu.

Prestarjele srne. Srna se ne

smatra prestarjelom sve dok koti jaku lanad i vodi je. Kada zbog istrošenih zuba i slabljenja kondicije lanad postaje slabije razvijena, riječ je o znaku starosti. Prestarjele srne imaju izduženu glavu, tanak vrat, pomaknute oči unatrag, obješen trbuh te žučkastu, beživotnu dlaku.⁶ Takva se grla moraju planski izlučivati iz populacije.

Procjena po ponašanju i glasovima. Mlada i srednjodobna grla su živahna, društvena i tolerantna. Na uznemirenost reagiraju radoznalo, pokušavajući otkriti uzrok. Starija grla reagiraju oprezno i suzdržano; ako procijene opasnost, brzo se povlače bez zadržavanja te razlikuju opasno od neopasnog uznemiravanja.

Starost se može procijeniti i prema načinu baukanja. Lanad počinje baukati krajem jeseni i početkom zime. Mlada grla bauču često i zbog najmanjeg podražaja, a starija grla najprije uzmiču, a tek iz zaklona nekoliko puta bauknu.⁷

PROCJENA POUZDANOSTI

Iako su opisane morfološke razlike i razlike u ponašanju dobar temelj za procjenu starosti, njihova pouzdanost u praksi može varirati. Izgled i ponašanje pojedine jedinke ovise o zdravlju, kondiciji, kvaliteti staništa te nasljednim svojstvima.

Najpouzdaniji znakovi za prepoznavanje starosti su redosljed i vrijeme promjene dlake. Srednje pouzdani pokazatelji su oblik tijela i ponašanje, a boja ljetne dlake na glavi i tijelu najmanje je pouzdan kriterij. Pri procjeni je preporučljivo kombinirati više znakova te koristiti suvremena optička pomagala – dalekozore,

spektive, fotozamke i sl. Uz to, potrebno je intenzivnije koristiti lovngospodarske i lovnotehničke objekte izgrađene u lovištu, što bi trebalo povećati točnost opažanja i pouzdanost procjene. Iako precizno određivanje dobi i starosti žive srneće divljači u prirodi nije moguće, pažljivim promatranjem više pokazatelja moguće je dobiti dovoljno pouzdanu procjenu za potrebe lovnoga gospodarenja. Kombiniranjem znanstvenih spoznaja i praktičnog iskustva lovaca može

Iako precizno određivanje dobi i starosti žive srneće divljači u prirodi nije moguće, pažljivim promatranjem više pokazatelja moguće je dobiti dovoljno pouzdanu procjenu za potrebe lovnoga gospodarenja

se znatno povećati točnost podataka o brojnosti i strukturi populacije.

Pravilno raspoznavanje spola, dobi i starosti srneće divljači prvi je korak prema usklađivanju matičnog fonda s kvalitetom i kapacitetom staništa. Time se ne samo unaprjeđuje točnost planiranja, već i doprinosi odgovornom, održivom i etičnom gospodarenju srnećom divljači.

⁴ J. Nečas, *Srneća divljač*, Lovačke novine, Novi Sad, 1972., str. 183.

⁵ A. Gostiša, *Srne*, Mala lovačka biblioteka, Zagreb, 1952., str. 101.

⁶ D. Degmečić, *Selekcija jelenske i srneće divljači*, HLS, Zagreb, 2011., str. 37.

⁷ Grupa autora, urednik P. Dragišić, *Lovački priručnik*, Lovačka knjiga, Zagreb, 1967., str. 110-111.



LOVAČKA PRAKSA I BALISTIČKE SPOZNAJE

Zrno, naboj i kalibar za lov divlje svinje

Zašto lov na divlju svinju zahtijeva drukčiji balistički pristup od lova na srnjaka te kako masa zrna, kalibar, konstrukcija i tehnika gađanja zajedno određuju uspješnost odstrela

PIŠE **IVICA DRMIĆ**

U *Hoopu!* broj 143 detaljno su opisani kalibri, naboji i konstrukcije za lov srneće divljači. Poseban naglasak bio je na vrstama zrna i njihovim svojstvima – što vrijedi općenito za svako streljivo, neovisno o vrsti divljači. Stoga se u ovom članku sadržaji neće ponavljati; naglasit će se samo specifičnosti lova na divlju svinju u odnosu na srnjaka, a na ranije zaključke tek ćemo podsjetiti bez daljnjeg elaboriranja.

Kao i kod srnjaka, dobra preciznost pogotka jedan je od ključnih preduvjeta za uspješan odstrel divlje svinje (mjesto pogotka u uspjehu hica može sudjelovati i do 90%). Međutim, dobar pogodak ne

jamči nužno i brzi odstrel. Nerijetko se događa da pravilno pogođena divlja svinja prijeđe znatnu udaljenost od mjesta nastrela te ju je teško pronaći. Čak i kad su svi tehnički uvjeti ispunjeni – lovčeva vještina, ispravno postavljen nosač i optički ciljnik, ispravno upucana puška s korištenim nabojem – razlozi neuspjeha mogu biti brojni: premali kalibar, masa zrna neprilagođena krupnoći divlje svinje, konstrukcija zrna koja ne odgovara načinu lova, loš naboj, prevelika udaljenost gađanja, ranjavanje pred mrak, prerano organiziranje potrage ili kombinacija navedenih čimbenika. Važno je naglasiti i zakonske razlike u

odnosu na lov srnjaka. Srnjak se lovi isključivo kad stoji, a divlja svinja smije se loviti i u kretanju. Srnjak se lovi isključivo zrnem iz risane cijevi, a divlja svinja – uz strogo poštovanje pravila – može se učinkovito loviti i sačmaricom, ali isključivo jedinačnim zrnem, pri čemu udaljenost gađanja ne bi trebala prelaziti 40 metara.

Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja, divlje svinje smiju se loviti oružjem minimalnog kalibra 7 mm, zrnem minimalne mase 8,2 g, a kinetička energija zrna na 100 m mora biti najmanje 2.500 J. Svi navedeni uvjeti moraju biti ispunjeni kumulativno.

Manjim se kalibrima smiju loviti samo mladunčad (prasad).¹

MASA ZRNA

Kao što je već istaknuto, podzakonski propisi određuju minimalnu masu zrna za lov divlje svinje. Ipak, stvarni izbor mase zrna ovisi o trima ključnim čimbenicima: veličini divlje svinje, načinu lova i lovačkom iskustvu.

Veličina divlje svinje važan je kriterij pri izboru zrna. Za razliku od srneće divljači, kod divljih svinja lovac mora voditi računa ne samo o masi zrna, nego i o masi same divljači koju planira odstreljivati. Proizvođači streljiva izrađuju zrna prilagođena različitim kategorijama divljači, od lake, preko srednje, do teške. Prase, nazime, krmača i vepar ne spadaju u isti razred, pa nije svejedno kojim se zrnom puca. Ako je masa zrna dobro usklađena s veličinom divlje svinje, zрно će pravilno prodirati i deformirati se. Ako je zрно preteško za manju svinju, često dolazi

Za razliku od srneće divljači, kod divljih svinja lovac mora voditi računa ne samo o masi zrna, nego i o masi same divljači koju planira odstreljivati

do prostrjela bez dovoljnog oštećenja unutarnjih organa i s vrlo uskim prostrjelnim kanalom. Suprotno tome, prelagano zрно na krupnoj divljači prerano se širi, stvara plitku ranu i minimalna oštećenja, što otežava pronalazak divljači. Zrna namijenjena lakšim i srednje teškim svinjama obično imaju masu od 9,7 do 11,7 g.

Način lova još je jedan bitan čimbenik. Općenito, kako raste masa divlje svinje, treba povećavati i masu zrna. U lovu čekanjem i šuljanjem najčešće se koriste zrna manje mase, jer se puca na divljač koja stoji ili se lagano kreće te je pogodak precizniji. Podaci o tome za koju je kategoriju divljači određeno zрно ne nalaze se na kutiji streljiva, nego najčešće na internetskim stranicama



Različiti tipovi zrna: a) djelomično fragmentirajuće zрно, b) ekspanzivno zрно, c) monolitno zрно i d) polumonolitno zрно. Izvor: web-stranice proizvođača streljiva RWS i Barnes

proizvođača, što zahtijeva barem osnovno poznavanje stranoga jezika. Primjerice, kalibar 7×57 R sa zrnom od 11,2 g HMK izvanredno je učinkovit za svinje srednje veličine, ali je samo djelomično primjeren za vrlo krupne primjerke. U praksi to znači da vepar od 150 kg vjerojatno neće pasti od prvog preciznog hica, nego će prije napraviti duži bijeg. U lovu pogonom i prigonom koriste se teža zrna, najčešće od 11,7 do 14,5 g i više, jer se puca na divljač u pokretu, često u punom trku, pa veća masa zrna kompenzira manje precizan pogodak. Lovačko iskustvo također igra važnu ulogu. Manje iskusnim lovcima preporučuje se upotreba težih zrna, jer pružaju veću sigurnost učinkovitog odstrela i kod manje preciznih pogodaka. Iskusniji lovci mogu birati lakša zrna, koja nude bolja balistička svojstva, ali zahtijevaju vrlo precizno gađanje.

KONSTRUKCIJA ZRNA

Konstrukcija zrna mora osigurati veliku udarnu snagu, dovoljnu štetu na vitalnim organima divlje svinje – osobito na krvotoku – te adekvatnu dubinu prodiranja, poželjno i izlaznu ranu, uz što manje oštećenje mesa. Ove zahtjeve, koji su dijelom i međusobno suprotstavljeni, teško je u potpunosti ispuniti, osobito uz razliku između pogotka u tvrde dijelove tijela (npr. vepar s izraženim štitom) i pogotka u mekša tkiva (krmača, nazime ili prase, koje štit nemaju). Odabir konstrukcije zrna treba uskladiti s načinom lova. U lovu čekanjem i šuljanjem, gdje lovac može pripremiti kvalitetan hitac, pričekati pravilan stav divljači i precizno pogoditi, preporučuju se monolitna i polumonolitna zrna te zrna s pregradom. Zrna s balističkim vrhom prikladna su tek u masama od 10,7 g naviše.

ABC, Barnes, DK, Evolution, Grom, H, KS, Naturalis, Nosler, Oryx, Plus i XP3 samo su

neki od tipova zrna pogodnih za ove oblike lova. Poželjno je provjeriti njihove balističke karakteristike – preciznost, učinkovitu udaljenost pucanja, kategoriju divljači za koju su namijenjena, probojnost i sklonost stvaranju izlazne rane. Zrna koja stvaraju izlaznu ranu vrlo su vrijedna jer ostavljaju bogat krvni trag, što olakšava potragu za eventualno ranjenom divljači. Ipak, zbog mogućeg odbijanja od tla, stijena ili drveća, predstavljaju i veći sigurnosni rizik.

Za lov prigonom ili pogonom nužna je drugačija konstrukcija zrna, jer se najčešće puca na divlju svinju u pokretu i na manjoj udaljenosti. U takvim uvjetima nije realno očekivati idealan pogodak, pa zрно mora nadoknaditi razliku između preciznog hica s čeke i manje preciznog pogotka u trku. Prednost imaju teža, sporija zrna većeg promjera. Idealnim se smatra kalibar 9,3 mm, a vrlo su učinkoviti i klasični 8 mm te kalibri .30. Takva zrna manje su osjetljiva na tanke grančice, travu i druge sitne zapreke, ne otvaraju se prerano te, nakon pogotka, širenjem na veći promjer stvaraju veću ranu koja može kompenzirati manje precizno gađanje.

U lovu prigonom i pogonom preporučuje se uporaba fragmentirajućih zrna mekog vrha, u kojima je jezgra vezana za košuljicu te imaju veliku zaustavnu moć, ali i visok gubitak mase te uzrokuju veće oštećenje mesa. Nakon pogotka takva se zrna šire u nepravilnu gljivu i odvajaju fragmente koji dodatno oštećuju tkivo i pridonose bržem zaustavljanju divljači. Zbog predaje energije unutar tijela svinje obično ne stvaraju izlaznu ranu, pa su sigurnosno prihvatljivija od tvrdih ili monolitnih zrna.

A-Frame, CDP, Core-Lokt, GameKing, InterBond, Mega, Nosler, Oryx, Hammerhead i Vulkan primjer su tipova pogodnih za lov pogonom ili prigonom. U balističkim tablicama najvažnija dodatna karakteristika

¹ Pravilnik o načinu upotrebe lovačkoga oružja i naboja, Službene novine Federacije BiH, br. 5/08.

ovih zrna jest njihova zaustavna moć. Pri uporabi mekih zrna mjesto pogotka postaje ključni čimbenik. Najbolji rezultati postižu se kod niskog pogotka u prsni koš, iza plečke, gdje su otpori tkiva manji (koža, masno tkivo, meki organi i eventualna rebra). Pogodak u plečku, rame ili lopaticu može imati slab učinak jer se mekše zrno pri udaru u tvrdo tkivo raspada i gubi probojnost.

Dodatni izazov predstavlja skromna ponuda streljiva kod trgovaca, koja često ne prati moderne proizvodne trendove. Situaciju otežava i zakonodavstvo koje ne dopušta ručno punjenje streljiva, što je u prošlosti – čak i u strogoj regulativi bivše države – bilo dopušteno.

PRIGODNI NABOJI I KALIBRI

Zrno će pokazati svoje prave performanse samo ako se nalazi u kvalitetnom naboju. Čahura, inicijalna kapisla, barut i zrno moraju biti upareni i međusobno kompatibilni. Dodatno, svaki se naboj mora upariti s puškom iz koje se ispaljuje. To znači da lovac treba obaviti seriju ispitivanja s različitim vrstama streljiva sve dok ne pronađe ono koje najbolje odgovara njegovu oružju. Preporuka je iz upotrebe izbaciti streljivo čija grupa pogodaka na 100 metara, pri ciljanju s naslonom, prelazi promjer od 4 cm. Kao i kod srnjaka, u obzir su uzeti samo naboji i kalibri za koje je dostupno streljivo na našem tržištu, što ne znači da su navedeni jedini upotrebljivi kalibri za lov divljih svinja. Renomirani proizvođači poput Blasera, Barnes, Geca, Hornady, Lapue, Norma, PPU-a, RWS-a, Saka, Sellier & Bellota, Remingtona i Winchestera nude niz nabojnih pogodnih za lov divljih svinja, naravno uz uvjet pravilno odabrane mase i tvrdoće zrna, prilagođene načinu lova, udaljenosti

U praksi se često događalo da se pri lovu čekanjem odstrijele divlja svinja i znatno slabijim kalibrom od zakonom dopuštenog, no takvi slučajevi trebaju ostati iznimka, a ne pravilo

pucanja i veličini divljači. Ako lovac bira između dva naboja jednake kinetičke energije, prednost bi trebao dati naboju s težim i sporijim zrnom, jer masa ima prioritet nad brzinom u pogledu učinkovitosti pogotka. Kalibri pogodni za lov divljih svinja mogu se podijeliti u dvije skupine. Prvu skupinu čine kalibri dopušteni za lov divljih svinja: 7×57 (R), 7×66 Super Express von Hofe, .280 Rem., 8×64, kao i kod nas najrašireniji kalibri 7×64, 7×65R, 8×57 I(R), 8×57 I(R) S, .308 Winchester i 30-06 Springfield. Za lov medvjeda ili posebno krupnih veprova preporučuju se snažniji kalibri poput .300 Winchester Magnuma, 8×68 S, 338 Winchester Magnuma, 9,3×62, 9,3×64 i 9,3×74 R. U SAD-u su za ovu kategoriju divljači vrlo popularni kalibri 7 mm Remington Magnum i .300 Winchester Magnum, a među novijima se ističu .30 R Blaser i .338 Lapua Magnum. Veći promjer zrna osigurava primjeren ulazni kanal i bolji terminalni učinak.

Drugu skupinu čine kalibri kojima je dopušten samo odstrel mladunčadi. U praksi se često događalo da se pri lovu čekanjem odstrijele divlja svinja i znatno slabijim kalibrom od zakonom dopuštenog, no takvi slučajevi trebaju ostati iznimka, a ne pravilo. U ovu skupinu ulaze kalibri poput Remingtonovih .222, .222 Magnum, .223, .22-250, .260, .25-06 i 6,8 mm SPC, zatim Winchesterovi .243, .264, .270, .25-35 i .257 Weatherby Magnum, kao i niz europskih 5,6 mm i

6 mm kalibara (npr. .220 Swift, 50 (R) Magnum, 52 R, 57), te 6,5 mm kalibri (Grendel, Lapua, Creedmoor, Arisaka, PRC, Carcano, 55 SE(R), Swedish, Norma, 57(R), 65(R), 68) i .257 Roberts. Lista sigurno nije konačna. Razlozi uspješnih odstrela slabijim kalibrima obično su kumulativni: smirena divljač, odličan pogodak i dobro odabrano zrno. No znatno veći broj divljih svinja pogodi se slabijim kalibrom, ali pobjegu ranjene i ne pronađu se – podatak koji rijetko koji lovac rado priznaje. Kalibar 12/76 ima prednost u odnosu na 12/70, a on pak prednost nad 16/70, pri čemu se mora koristiti isključivo jedinačno zrno.

U prethodnim razmatranjima nije uzet u obzir teren lovišta, koji može biti vrlo različit: od potpuno otvorenih površina do terena obraslih raznolikom vegetacijom – od vlati trave do gustih šuma. Lovac mora biti svjestan da su lakša zrna osjetljivija na vjetar i kontakt s vegetacijom, što ih može skrenuti s putanje i povećati sigurnosni rizik. Stoga je nužno procijeniti uvjete na terenu i poduzeti sve mjere kako sigurnost lovaca i drugih sudionika lova ne bi bila ugrožena.

KLJUČNE PORUKE

Odabir streljiva ovisi o veličini divljači, načinu lova, terenu i kalibru. Kod lova na divlju svinju preporučuje se davati prednost težim i sporijim zrnima jednake energije. Uvijek je poželjno koristiti barem zakonom dopušteni kalibar. Lovac koji se odlučuje za jači kalibar mora biti svjestan da će oštećenje mesa biti veće, osobito kod divljih svinja manje biomase, koje su u odstrelu najčešće zastupljene.

Kvalitetan pogodak presudan je za uspješan odstrel, a dobro odabrana masa i konstrukcija zrna mogu značajno poboljšati učinak. Univerzalni kalibri dobar su kompromis, pod uvjetom da je odabrano zrno primjereno načinu lova. Iskustvo potvrđuje da precizan pogodak iz minimalno dopuštenog kalibra može dati odlične rezultate, što ilustrira i nedavni uspješan odstrel vepa od 224 kg kalibrom 7×65 R / 12/76.

Veći broj ranjavanja divljih svinja posljedica je nedovoljnog vježbanja te korištenja jeftinog streljiva koje ne odgovara pušci. Svaki lovac može pridonijeti smanjenju broja ranjavanja sustavnim vježbanjem na streljani i kupnjom kvalitetnih nabojnih koji najbolje odgovaraju njegovu oružju.



Naboji u tri različita kalibra, s različitim konstrukcijama i masama zrna, prikladni za različite vrste lova i različite veličine divljih svinja

ČIME SU LOVILI NAŠI STARI

LEGENDARNE sačmarice

Ove puške bile su temelji lovačke svakodnevice – jednostavne, pouzdane i trajne. U rukama naših djedova stvarale su uspomene koje nadilaze tehničke karakteristike. Danas predstavljaju spoj tradicije, zanatske izvrsnosti i osebnog lovačkog šarma



PIŠE MLADEN BEŠLIĆ

Kad bi netko napravio analizu starih glatkocijevnih lovačkih pušaka na našim prostorima, zaključio bi da – uz „Zastavu“ – i dalje dominiraju oružja proizvedena u SSSR-u, nešto manje puške iz Mađarske, Njemačke, Austrije i Belgije. Stari lovci i ljubitelji oružja s nostalgijom se prisjećaju izvrsnih, starovremenski građenih ruskih, njemačkih i mađarskih dvocijevki, kojih više nema u redovnoj proizvodnji. Točnije, još ih uvijek ima, proizvode se pojedinačno, ali danas koštaju pravo bogatstvo. Dolaze iz slavni svjetskih oružarskih kuća i dostupne su samo imućnijima. A nekada ih je, uz malo štednje, mogao kupiti lovac – radnik, željezničar, obučar, pekar, ratar, stočar... i te

su mu puške bile posve dovoljne za svaku vrstu lova.

U nešto starija vremena u narodu su se koristila i različita imena za ove puške: „čarkuša“ (jednometka), „straguša“ ili „ostraguša“ (dvocijevka s položenim cijevima), „šuša“ (također dvocijevka s položenim cijevima), „orozača“ (s vanjskim udaračima igala – kokotima). Kasnije, u novije vrijeme, uvriježili su se nazivi poput: „ruskinja“ (za sve puške ruskih proizvođača), „kragujevka“ (Zastavine puške iz Zavoda Crvena Zastava – Kragujevac), „mađarica“ (Monte Carlo), „šulovka“ (njemački Merkel Suhl) i dr.

Uz te nazive, u praksi se često neslužbeno spominjala i „grenerka“ ili „Grener puška“. Najvjerojatnije potječe od *Purdeyjeva* sustava zaključavanja pušaka prelamača, u kojem se naziv *Grener* koristio za dodatnu polugu zaključavanja koja se, uz dva donja ključa, nalazila na gornjoj strani baskule i služila kao dodatno osiguranje pri zatvaranju cijevi. Naši su lovci pod „grenerom“ najčešće podrazumijevali nekoliko ruskih dvocijevki s položenim cijevima, osobito modele IŽ M-54 i TOZ M-63. Prije nego se prikažu neki od starih modela koji su nekada bili nezaobilazan dio



Ruska jednometka - "čarkuša" IŽ-18 E

arsenala naših lovaca, važno je istaknuti da je velik broj tih pušaka i danas u upotrebi te i dalje uspješno parira mnogim novim i znatno skupljim modelima.

MODELI STARIH RUSKIH PUŠAKA

Prije detaljnog prikaza navest ćemo modele jednocijevnih i dvocijevnih sačmarica koje su iz SSSR-a stizale na naše tržište.

Od jednocijevnih najčešće su se kupovali Baikal IŽ-17 s vanjskim udaračem (orozom, pijetlom, kokotom) te IŽ-18 s unutarnjim udaračem (sličan današnjim modelima). Tu je bio i poluautomat MC-21 kalibra 12, koji je radio na principu dugog trzaja cijevi.

Od dvocijevki u uporabi je bila orozača BM-16, koja se prodavala i pod oznakama TOZ-63 (kalibar 16) i TOZ-66 (kalibar 12).

Dvocijevne hamerles položare s unutarnjim udaračima nosile su oznake IŽ-58 (kalibar 16), TOZ-25, IŽ-54 i IŽ-26.

Bokerice su se prodavale pod imenima IŽ-12, IŽ-27 i TOZ-34.

Namjerno se ne spominju MC-Tula skupocjene puške (najpoznatija je bila ona posebno izrađena i ukrašena za Josipa Broza Tita), koje su također postojale, ali u znatno manjem broju.

Po riječima mnogih starih lovaca, a osobito puškara, najdugovječnija i najsolidnija dvocijevka Anson & Deeley sustava iz doba SSSR-a bila je upravo IŽ-54.

IŽ-54

Puška je rađena u kalibru 12/70, s cijevima duljine 73 cm. Ležište metka i unutarnji profil cijevi, nakon finog brušenja, zaštićeni su izuzetno postojanim tvrdim kromiranjem.

Cijevi su spojene monoblokom širine 5,85 cm preko obje cijevi. Debljina stijenke cijevi na početku (u području monobloka) iznosi 4,5 mm, a na ustima cijevi 1,5 mm. Monoblok je ukupno dug 66 mm.

Iz svega je vidljivo da je konstruktor dao prednost čvrstoći i izdržljivosti oružja, što je rezultiralo „jedinom manom“ ovog modela – većom masom prazne puške, od 3,3 do 3,5 kg (ovisno o kundaku).

Lijeva cijev ima puni čok, a desna je sužena na polovinu čoka.

Ispod monobloka nalazi se konkavna, „svedena“ šina koja se od širine 11 mm sužava prema ustima cijevi na 6,5 mm. Površina šine je nareckana, a na kraju je

niska mesingana mušica promjera 2,5 mm. Na donjem prutu smještena je prednja predica za remnik, koju drže dva vijka. Iznad cijevi nalazi se ispušni otvor za prolaz poprečnoga Greenerova ključa.

Širina ispusta je 6,6 mm, a presjek Greenerova klina 5,4 mm. Na donjoj strani nalaze se dva Purdeyjeva ključa širine 9 mm.

Dakle, model IŽ-54 zaključava se s tri ključa: dva donja tipa Purdey i jednim gornjim poprečnim tipa Greener.

To je bilo izuzetno snažno i pouzdano rješenje, ali i najsкупlje za izradu, pa su sovjetski konstruktori nakon modela IŽ-54 odustali od Greener sustava.

Kasniji modeli (IŽ-26 i IŽ-58) prešli su na kombinirani Purdey-Scott treći ključ, a s vremenom se i to napustilo – IŽ-43, koji se i danas proizvodi, ima samo donje Purdeyjeve ključeve.

Trend pojeftinjenja nije bio ograničen samo na Zapad; ni SSSR mu nije odolilo. Između cijevi nalazi se klasični izvlakač potiskivan zubom na podkundaku, koji u zahvatu drži jednu četvrtinu oboda svake čahure. Izvlakač, osim po vlastitoj osovini, klizi i po donjem kanalu Greenerova ključa, što mu daje dodatnu stabilnost.

Cijevi IŽ-54 leže u snažnoj kovanoj čeličnoj baskuli s ravnom stražnjom ivicom, a s obje strane utisnuto je „Made in SSSR“. Baskula je ukrašena sitnom, nenametljivom cvjetnom gravurom, ručno izvedenom.

Čeona kućišta igala osigurana su od samoodvijanja donjim vijcima. Dodatnu kvalitetu potvrđuje i to da su svi prorezi vijaka međusobno paralelni – što je karakteristično za vrhunsku obradu, nalik onoj kod Sauerovih, Merkelovih i Simsonovih dvocijevki.

Proces odbravljivanja, prelamanja, zapinjavanja mehanizma i ponovnog zabravljivanja izuzetno je gladak, praćen kratkim metalnim „klikom“. Čekići su neovisni o udarnim iglama. Opruge čekića su lisnate, V-oblika, a zapinjači ležećega tipa.

Dva neovisna obarača rade sa silom okidanja 2,4 – 2,7 kg.

Pri prelamanju cijevi kočnica se automatski aktivira, blokirajući oba okidača i oba zapinjača. Kočnica je vrlo pouzdana.

Cijeli udarni sklop montiran je na donjoj ploči te se jednostavno skida radi čišćenja i održavanja.

Uz to, puška ima indikatore nategnutosti udarnog mehanizma.

Može se i relaksirati bez suhog okidanja, tako što se cijevi iz potpuno otvorenog položaja polako vraćaju, uz stalni pritisak na oba obarača.

Kundak može biti bukov ili orahov, a potkov kundaka od bakelita s natpisom „Baikal“ između horizontalnih linija koje sprečavaju klizanje u ramenu.

Puška iznimno dobro „leži“ u ramenu, s pravilnim nagibom nišanske linije.

Kritičari su joj zamjerali ravnu, nešto manje elegantnu završnu liniju baskule i masu od 3,5 kg. No stručnjaci su na to odgovarali njezinom iznimnom dugovječnošću i pouzdanošću.

Njezina nasljednica iz 1967. godine, IŽ-26, imala je 0,2 kg manju masu, ali nikada nije dosegla slavu svoje prethodnice.



Ruska puška - položara IŽ-54

TOZ-63

Puška TOZ-63 (tzv. grenerka) ruskog proizvođača TOZ – Tolski oružni zavod, proizvedena u kalibru 16/70 mm, nekoć se smatrala pravom lovačkom puškom: dostupnom, pouzdanom i željom većine lovaca.

Ova kokotara s vanjskim okidačima, vodoravno položenim cijevima spajanim demibloc sustavom i s dva okidača duga je 115 cm, s cijevima duljine 72 cm i masom 3,1 kg. Smatrana je „vječnom“, „viteškom“ i „gospodskom“ puškom odlične izrade, s kromiranim cijevima.

Jedini joj je nedostatak bila slabija vanjska zaštita metala.

Najčešće je imala čokove: desna 1/4, lijeva 1/2, a radile su se i verzije s 1/2 čoka desno i punim (1/1) čokom lijevo.

Šina duž cijevi počinje s 11,5 mm širine, a završava sa 6,5 mm kod mesingane mušice promjera 2,5 mm.

Desnu cijev opaljuje prednji okidač, a

lijevu stražnji. Kundak je njemačkog tipa s pištoljskim rukohvatom. Zaključavanje se vrši snažnim Purdeyjevim sustavom dvaju donjih ključeva širine 10 mm te Greenerovim gornjim poprečnim ključem promjera 6,5 mm. Poluga za prelamanje je tipa Westley Richards. Ova „bezvremenska“ 63-ojka u viteškom kalibru 16/70 nosi poseban šarm starinskog načina lovljenja – prepoznatljiv miris prošlih vremena koji razumiju starije generacije lovaca. Puška se proizvodila i u kalibru 12/70 pod oznakom TOZ-66.



Ruska puška - kokotara TOZ-63

PUŠKE DRUGIH PROIZVOĐAČA

Monte Carlo

Od kraja 19. stoljeća Mađarska se intenzivno bavi proizvodnjom lovačkog oružja. Osnivač mađarske oružarske škole bio je Rudolf Frommer, dizajner poznat po modelu puške Monte Carlo. Mađarska tvornica oružja FEG imala je više modela i tipova pušaka, no najveću slavu stekla je upravo izradom modela Monte Carlo. Monte Carlo su mađarske sačmarice koje i danas hvale brojni korisnici i lovci. Osim atraktivnog estetskog izgleda poznate su i po kvaliteti svojih metalnih dijelova. Mnogi lovci znali su tvrditi da „nikada nisu očistili ovu pušku, a ona se uvijek caculala bez trunka hrđe“. Riječ je, dakle, o vrlo kvalitetnoj pušci – da nije tako, teško bi opstala do danas. Ove puške obično su jače čokirane od standardnih: $\frac{3}{4}$ čoka desna cijev, a puni čok lijeva, što je izravna posljedica uvjeta mađarske ravnice i potrebe za pucanjem na veće udaljenosti. Postojali su i modeli s konfiguracijom $\frac{1}{2}$ čok + puni čok. Monte Carlo proizvodila se kontinuirano od 1950-ih do 1970-ih godina prošloga stoljeća, a u to je vrijeme smatrana dobrim izborom imućnijih lovaca. Najčešće se prodavala u ravničarskim područjima – Slavoniji, Posavini i Vojvodini.



Mađarska puška - položara MONTE CARLO

Postoji više razina završne obrade ovih pušaka, s gravurama ili bez njih, te modeli s ejektorima i modeli s običnim izvlačima. Puške s gravurom i ejektorima bile su skuplje, što je dijelilo Monte Carlo modele na skuplje i pristupačnije varijante. Kao i svaka puška, Monte Carlo nije bila bez nedostataka – mehanizam je bio nešto složeniji – ali uz redovito održavanje radila je „kao sat“.

Merkel Suhl

Na Zapadu su se, kao i na Istoku prije 1990., proizvodile vrhunske i skupocene lovačke puške, koje su u odnosu na ruske i mađarske modele bile znatno skuplje, ali ipak dostupne lovcima bivše Jugoslavije. Riječ je o primjercima srednje i visoke klase Anson-Deeley sustava vrhunske izrade, koje je uz malo štednje mogao priuštiti i prosječan lovac. Prije detaljnog opisa dvocijevke Gebrüder Merkel Model 8, kal. 12/70, spomenimo i luksuzni model Merkel 200 E. Suhl, grad u Tiringiji, stoljećima je bio središte njemačkog puškarstva. Proizvodni program obuhvaćao je: trilinge, dvocijevne sačmarice, bok trilinge, bok dvokuglare, horizontalne dvokuglare, kombinirane puške i jednocijevke. Oružje je nosilo imena Gebr. Merkel, Simson, Haenel, a konstrukcijski je često bilo vrlo slično predratnim njemačkim modelima. Tako je ista puška mogla nositi dva imena: Gebr. Merkel Modell 8 i Simson 35/70. Isto vrijedi i za mnoge druge modele (npr. Merkel 147 E = Simson 74 E). Najskuplje su položare bile one s Holland

& Holland pločicama i bogatom gravurom, proizvedene u tvornici Ernst Thälmann, i nosile su oznake poput Merkel 122 = Simson 76 E.

Sve puške proizvedene u DDR-u bile su vrlo kvalitetne jer su nastajale u istoj tvornici. Izvoz je bio strogo kontroliran, ali su puške ipak stizale u SSSR, zemlje Varšavskog pakta i u SFRJ – najčešće putem klirinške razmjene.

Od kasnih 1970-ih izvozile su se i na Zapad. Unatoč političkim napetostima, NATO generali i zapadni političari doslovno su se otimali za puške iz DDR-a, toliko im je kvaliteta bila na glasu.

Gebrüder Merkel Suhl Modell 8

Ova istočnonjemačka varijanta proizvodila se i u Zapadnoj Njemačkoj pod nazivom Merkel Model 40 E, znatno skupljom i teže dostupnom.

Detaljnou analizom svakog dijela jasno je da je konstrukcija rađena s ciljem dugotrajnosti, sigurnosti i pouzdanosti.

Posebosti: dva okidača i automatska kočnica; dodatni intersektor – iznimno rijetko u srednjem cjenovnom razredu, prednji okidač opaljuje desnu, stražnji lijevu cijev; baskula s trostrukim sustavom bravljenja: dva jaka Purdey ključa (9 mm) i gornji poprečni Greener; bočne blende visine 3 mm daju dodatnu stabilnost; Richards poluga upravlja bravljenjem i kočnicom; indikatori nategnutosti vidljivi i u mraku.

Za razliku od ruskih pušaka, Merkel ne može biti relaksiran bez opaljenja – pa je obavezna uporaba pufer patrona.

Cijevi su izrađene demiblok postupkom, dužine 71 cm, tankozidne i „zvone“ na dodir. Zbog toga je masa mala: dvanaestica oko 3,1 kg, šesnaestica oko 2,8 kg. Kundaci i podkundaci izrađivani su od kvalitetnog oraha, prema strogim pravilima stare njemačke škole kundačarstva – s obveznom obrazinom i finim, sitnim čekiranjem.

Za cijenu približnu dvjema sovjetskim IŽ-58 puškama lovac je dobivao oružje izuzetne kvalitete.

Nakon pada Berlinskog zida i ujedinjenja Njemačke, tvornica Ernst Thälmann



Puška položara MERKEL SUHL Model 8

gotovo je nestala; današnji Merkel Suhl posluje s minimalnim brojem zaposlenika, a cijene su enormno porasle.

Crvena Zastava

Konstrukcija lovačke puške u „Zastava oružju“ započela je pod vodstvom Milana Ilića 1954. godine. Prvo su razvijene jednocijevne i „hammerless“ puške kao prototipovi.



Legendarne puške položare ZASTAVA

Već 1955.–1957. proizvedeno je oko 700 dvocijevki M-55 i M-56.

Nova generacija Zastavinih pušaka (M-64, M-70, M-73, M-75, M-74, M-80, M-80A) koristila je Anson-Deeley sustav s originalnim rješenjima zapinjanja i okidanja.

Sve položare imale su: „viseće“ zapinjače, trostruko bravljenje (gornja brava tipa Purdey), automatsku kočnicu pri prelamanju, hladno kovane cijevi i tvrdokromiranu unutrašnjost, dva obarača (prednji – desna cijev; stražnji – lijeva), kundake i podkundake od kvalitetnog oraha.

Ove su puške kod nas postale široko rasprostranjene sredinom 1960-ih.

Zbog pristupačne cijene bile su posebno popularne među lovcima slabije platežne moći. Unatoč primjedbama – ponajprije na sustav kočnice i slabu vanjsku zaštitu – potražnja je bila velika, pa se na isporuku čekalo i do godinu dana.

VRIJEDNOST KOJA TRAJE

Ove puške bude lijepe uspomene veterana lova na doba života kada je najveći

problem bio prekratak vikend ili blagdan, a želja za lovom velika i neutaživa. Upravo te puške, najčešće naslijeđene, imaju „dušu“ – priču koju pripovijeda svaka crtica na kundaku i svaka mrlja na cijevi.

Gravure, ma koliko jednostavne bile, izrađivale su se ručno na glavama koje su u originalu bile umjetnički ukrašene te su, kao izraz materijalnog i duhovnog života čovjeka, nastajale na pojedinim primjercima tijekom prošloga stoljeća. Estetika takvih lovačkih oružja bila je posebno cijenjena.

Oružje se tada radilo da traje – da bude robusno i čvrsto. Nije se toliko vodilo računa hoće li biti lagane ili teške konstrukcije; jednostavno je moralo biti pouzdano i dugovječno.

Ponekad vlasnici takvih pušaka maštaju o novim i modernim modelima, nesvjesni blaga koje imaju u rukama.

A jesu li nove puške doista toliko bolje? Možda „na oko“, ali njihova priča tek će biti ispričana budućim naraštajima.

Svim članicama LSHB uspješnu Novu godinu želi nova članica LSHB L.D. "BOS. GRAHOVO"



*Lovimo uspomene,
ne samo trofeje*



Kad je zec gospodario hercegovačkim goletima



PIŠE **VLADO BOŠNJAK**

Sve tamo do kraja prošlog stoljeća u hercegovačkim lovištima lovna sezona započinjala je otvaranjem lova na zeca. Glavne aktivnosti u lovačkim udrugama bile su usmjerene na uzgoj, zaštitu i lov upravo ove vrste divljači, a lov na ostalu divljač većini je lovaca bio tek sporedna stvar. Čak je i obuka lovačkih pasa bila gotovo isključivo prilagođena lovu na zeca.

O događajima iz lova na zeca ispričane su nebrojene lovačke anegdote i zgode. Bila je to posebna vrsta ponosa: proći kroz selo vraćajući se iz lova, a iz ruksaka proviruje zečja glava – za lovca veće časti gotovo da nije bilo. U svakoj je lovačkoj družini bilo onih koji su, što zbog sreće, što zbog znanja, a što zbog iskustva, gotovo svakoga lovnog dana kući donijeli ulov. Oni pak s manje sreće

Nekada je lov na zeca bio srce hercegovačkog lovstva – ponos nedjeljnog jutra, izvor priča i mjera lovačkog umijeća. Danas su se staništa promijenila, navike lovaca preobrazile, a zec postao tiha sjena prošlih vremena. No unatoč svemu, ta nježna i plaha divljač još uvijek pronalazi način da opstane na hercegovačkim prosjecima i obraslim brdima

često bi postajali meta dobacivanja, osobito u vlastitoj kući.

„Kud džabe hodaš? Kako Mirko može svaki put uloviti zeca, a ti ništa?“ – znale bi prigovarati supruge, katkada i pred djecom, a lovac bi samo slegnuo ramenima i nadao se boljem iduće nedjelje.

U to je vrijeme i krivolov na zeca među lovcima imao „težu“ reputaciju od krivolova na močvarice ili bilo koju drugu divljač – gotovo pa svetogrđe protiv lovačke časti.

I sam je lov na zeca tada bio posve drugačiji nego danas. Otprilike ovako...

KAD SU GOLETI BILE POZORNICA LOVA

Večer uoči lovnog dana – najčešće subotnja večer – bila je vrijeme kada bi se lovačke grupe okupljale u tadašnjim gostionicama ili kod nekoga od lovaca.

Tamo su se „kovali“ planovi za sutrašnji lov: koji se teren obilazi, tko vodi pse, tko ide na koju stranu i gdje je najbolje očekivati zeca. Treba reći i to da je većina lovačkih družina gotovo sve lovne dane u sezoni lovila na istom, dobro poznatom terenu.

Lovci, osim onih iz gradskog područja, polazili bi od kuće pješice. Ruksak i puška na leđa, pas u povodac, pa lagano prema dogovorenom zbornom mjestu, obično tik iznad seoskih kuća. Zec se tada lovio isključivo pogonom.

Psi bi se puštali da pretražuju teren, a u tome su im znatno pomagali njihovi vlasnici raznim povicama – „Evo, mala! Traži! Drži ga!“ – hrabreći psa i navodeći ga da što bolje pretražuje živicu i trnje. Dok je pas „radio“ oko lovca, i lovac je njemu pomagao: bacanjem kamena u gustiš, tzv. bušljanjem, davalo

se psu dodatni poticaj za rad, a ponekad bi se pritom i zec podigao.

Kretalo se polako, strpljivo. Ako bi se zec digao, lovci bi ostali na mjestu, jer u većini slučajeva pas bi ga vratio u svoj „reon“ – točno ondje gdje ga je lovac i očekivao. Nakon svakog odstrela grupa bi se okupila, čestitala uspješnom lovcu, popila rakijicu i nastavila dalje. Obišao bi se novi dio terena, i ovisno o vremenskim uvjetima, ručak bi bio na unaprijed dogovorenom mjestu. Često se događalo da, zbog dobrog rada pasa i povoljnog položaja zeca, lovci za nekoliko sati ne bi otišli daleko od sela. Tamo bi se ručalo, a uz povoljan vjetar lovački razgovori čuli su se sve do kuća – onako kako to samo lovačko društvo zna. Nakon ručka mlađi bi lovci ponovno „zalovili“ teren vraćajući

se kućama, s stariji bi se većinom držali puta, lagano se spuštajući prema selu. Ulov bi se često darovao onim lovcima čije su supruge bile poznate po tome da znaju osobito dobro pripremiti divljač.

Uvečer bi se ponovno negdje sjelo – u gostionici, u nečijoj kući ili u dvorištu – kako bi se prokomentirao protekli lovni dan. Sve se analiziralo do najsitnijeg detalja: tko je kako pucao, tko je promašio, komu je zec prošao ispred nosa, čiji je pas najbolje radio, tko je „upucao“ zeca na logi, čija je žena pripremila najbolji ručak, koliko je zečeva ostalo nepodignuto... Nedjelja je večer. Kasno je. Sutra je radni dan.

A već sljedeće subote – sve ispočetka, po istom, dobro uhodanom scenariju. Do tada, jedni će se hvaliti uspjehom iz proteklog lova, a drugi, pognute glave, čekati svoju priliku u nekom od budućih polazaka. Možda već u onom sljedećem.

OD STARINSKOG LOVA DO NOVIH NAVIKA

Danas, tridesetak i više godina kasnije, lov na zeca na ovim prostorima više nije ni približno isti. Zapravo, klasičnog lova pogonom na zeca gotovo da i nema. Promijenio se i sam izgled staništa u kojem je zec nekada obitavao. U Hercegovini danas gotovo da više nema onih starih goleti na kojima je lovac golim okom mogao pratiti rad psa, vidjeti dugi pogon i uživati u pravoj lovačkoj slici. Brda su zarasla u gustu vegetaciju, a divljač se najčešće čeka na šumskim putovima i prosjecima. Današnje lovačke grupe ciljano ne idu u lov na zeca. Njihov je primarni cilj divlja svinja, a zec je tek usputni ulov – ako se slučajno nađe

na ciljniku. Sve je manje i pasa zečara. U trendu su psi obučeni za lov na divlju svinju, opremljeni GPS ogrlicama i uređajima za praćenje. No takav pas, s opremom oko vrata, teško može ući u gusti splet tragova koje zec preko noći ostavlja za sobom. Nestalo je i one stare lovačke „romantike“: ranog jutarnjeg polaska pješice, ruksaka na leđima, psa u povodcu, pa polagani uspon prema brdima u iščekivanju da se zec „podiže“ pred psom. Umjesto toga, danas se u lov najčešće ide terenskim automobilima, potpuno opremljenima. Nerijetko se gon psa prati upravo iz vozila – ponajviše na divlju svinju – a svinji, kada se digne, automobilima se presijecaju putovi kretanja. Takvi lovci, nažalost, remete red i disciplinu u lovištu te kvare doživljaj lova onima koji još uvijek taj izlazak smatraju posebnim činom, pravim lovačkim iskustvom.

ZEC NA MARGINI – ALI JOŠ UVIJEK PRISUTAN

A što se zeca tiče – ova je divljač danas uglavnom na margini brige lovaca, kako u pogledu uzgoja i zaštite, tako i samoga lova. Ostao je gotovo sam u borbi s novim izazovima: promijenjenim staništem, povećanjem broja prirodnih neprijatelja i novim tehnologijama koje remete nekadašnju ravnotežu. Ipak, premda je nejak, plah, nježan i posve bezazlen, zec uspijeva opstati na prostorima gdje je nekoć bio najzastupljenija sitna dlakava divljač u hercegovačkim lovištima. Stariji lovci toga se s nostalgijom sjećaju. A možda – tko zna – i sami zečevi u svojim tihim, pradačnim genima još uvijek nose sjećanje na neka stara, bolja lovišta i dane u kojima su trčali slobodnije nego danas.



TESTOVI ŠTENADI I PASA

Standardizirani pristup odabiru šteneta

PIŠE **IVICA DRMIĆ**

Rano testiranje štenadi daje uvid u njihove emocionalne i socijalne osobine, ali i u spremnost na suradnju. Campbellov test i njegove inačice nude okvir za pouzdaniju procjenu budućeg ponašanja psa. Oni su vrijedan alat u izboru radnih, službenih i obiteljskih pasa

Odabir šteneta nije jednostavan zadatak. Iako se na prvi pogled čini da odluka ovisi o „iskustvu oka“ uzgajivača ili trenera, praksa pokazuje da je takav pristup često previše subjektivan. Dvoje ljudi nerijetko bi odabralo dva posve različita šteneta – a upravo taj prvi odabir može dugoročno odre-

diti uspjeh psa u radu, njegovu socijalnu prilagodbu i odnos s čovjekom. Kako bi se smanjio utjecaj dojma i povećala objektivnost, razvijeni su standardizirani testovi za procjenu ponašanja. Među njima je najpoznatiji Campbellov test, koji se već desetljećima koristi kao temelj



Leglo trobojnog goniča

u procjeni potencijala štenadi, osobito kod pasa kandidata za radne i službene uloge, ali i kod obiteljskih pasa.

CAMPBellov TEST

Campbellov test razvijen je 1970-ih godina. Njime se ispituje pet osnovnih reakcija šteneta¹:

1. društvena privlačnost
2. praćenje čovjeka
3. reakcija na prinudu
4. društvena dominacija
5. dominacija pri podizanju

U pet jednostavnih situacija promatra se koliko je štene sklono suradnji, kakav je njegov odnos prema autoritetu te koliko lako prihvaća vodstvo čovjeka. Lizanje ruke, položaj repa ili pokušaj borbe protiv zadržavanja otkrivaju emocionalnu stabilnost i socijalni odnos prema ljudima.²

1. Društvena privlačnost. Štene se postavlja u odabrani prostor. Ispitivač (lovac) odmiče se približno jedan metar u smjeru suprotnom od smjera dolaska šteneta, klekne i lagano pljesne rukama kako bi privukao njegovu pozornost. Promatra se

kreće li se štene, kamo dolazi te kakav je položaj njegova repa. Ovi elementi otkrivaju stupanj socijalnog osjećaja, povjerenja ili nepovjerenja.

Odgovor šteneta

- A. Lako dolazi, podignutog repa, skače i grize ruku ispitivača.
- B. Lako dolazi, podignutog repa, te zamahuje šapom prema ruci.
- C. Lako dolazi, ali sa spuštenim repom; skače i grize ruku.
- D. Dolazi oklijevajući, sa spuštenim repom.
- E. Uopće ne dolazi.

2. Praćenje čovjeka. Ispitivač stane pokraj šteneta i počne se udaljavati normalnim korakom, pritom promatrajući hoće li ga štene slijediti. Ako štene ostaje na mjestu i ne kreće se, smatra se vrlo neovisnim. Test se ponavlja u slučaju da se štene ne pomakne, jer je moguće da u prvi trenutak nije primijetilo ispitivača.

Odgovor šteneta

- A. Prati s lakoćom, podignutog repa, pokušavajući gristi noge ispitivača.

- B. Prati s lakoćom, podignutog repa, i hoda uz noge ispitivača.
- C. Slijedi lako, ali sa spuštenim repom.
- D. Hoda neodlučno, sa spuštenim repom.
- E. Ne prati ili se udaljava.

3. Reakcija na prinudu. Ispitivač položi štene na tlo i polako ga okrene na leđa. U tom položaju drži ga rukom približno 30 sekundi. Reakcije obrane ili prihvaćanja pokazuju tendenciju šteneta prema prihvaćanju fizičke ili društvene dominacije.

Odgovor šteneta

- A. Hrabro se bori, brani se i pokušava gristi.
- B. Snažno se bori.
- C. Nakratko se opire, a zatim odustane.
- D. Ostaje mirno i liže ruke ispitivača.

4. Društvena dominacija.

Ispitivač stavi štene na tlo i nježno ga pomiluje, počevši od glave i nastavljajući prema leđima. Ponašanje šteneta pokazuje stupanj prihvaćanja ili odbijanja socijalne dominacije. Ako je štene izrazito dominantno, pokušava se oduprijeti, skače

na ispitivača, grize ili reži. Ako je izrazito samostalno, može pokušati otići.

Odgovor šteneta

- A. Skače, udara šapama, grize i reži.
- B. Skače i udara šapom.
- C. Izvija tijelo i liže ruke.
- D. Prevrće se na leđa i liže ruke.
- E. Odlazi i ne vraća se.

5. Dominacija pri podizanju.

Ispitivač lagano podigne štene od tla držeći ga prekriženim dlanovima ispod trbuha. U tom ga položaju drži približno 30 sekundi, tijekom kojih štene nema kontrolu nad svojim tijelom i u potpunosti je prepušteno ispitivaču. Reakcija šteneta pokazuje u kojoj mjeri prihvaća ili odbija dominaciju čovjeka.

Odgovor šteneta

- A. Energično se bori, pokušava gristi i reži.
- B. Snažno se brani.
- C. Nakratko se opire, a zatim se smiri i liže ruke.
- D. Ne opire se i liže ruke.

Procjenjuje se emocionalna ovisnost šteneta o odnosima s roditeljima, braćom i sestrama iz legla te drugim psima, kao i njegova sklonost prema ljudima te stupanj otpora koji pokazuje tijekom testa. Time se otkriva spremnost šteneta da prihvati podređenu ulogu ili, suprotno tomu, da pokaže dominaciju.

Dvije su suprotne krajnosti ovisna i neovisna štenad. Štene koje lako dolazi na poziv smatra se ovisnim i uživa u društvu ljudi. Štene koje na poziv ne dolazi smatra se neovisnim. Neovisno štene najčešće neće imati problema s time da ostane samo dulji dio dana, a vrlo ovisno štene teško će podnositi samoću. S druge strane, neovisno štene može biti otpornije na dane naredbe, a ta će se osobina osobito vidjeti tijekom školovanja psa. Većina štenadi nalazi se negdje između ovih krajnosti.

Štene koje se snažnije opire pri pokušajima ispitivača pokazuje sklonost dominantnom ponašanju i zahtijevat će iskustniju

¹ W.E. Campbell, *The Behavior Problems of Dogs*, Arco Publishing, New York, 1972.

² J.P. Scott & J.L. Fuller, *Genetics and the Social Behavior of the Dog*, University of Chicago Press, 1965.

osobu za školovanje – onu koja će znati primijeniti čvršći, ali pravedniji pristup. Nasuprot tomu, štene koje se ne opire obično dobro prihvaća školovanje i čovjeka kao vođu.

Rezultati testa

Dva ili više A, uz dodatne B:

Štene reagira agresivnije i može gristi ako se prema njemu ne-ljubazno postupa. Takvo štene nije preporučljivo smještati u okruženje u kojem žive mala djeca ili starije osobe. Potrebno mu je mirno okruženje i stalna prisutnost odraslih. Odgoj mora biti strpljiv i dosljedan, ali bez fizičkog kažnjavanja.

Tri B ili više: Štene pokazuje sklonost umjerenoj dominaciji i samopouzdanju. Takav karakter neće otežavati školovanje, ali štene ipak nije najprimjerenije za okruženje s vrlo malom djecom.

Tri C ili više: Štene se lako prilagođava različitim okruženjima. Pogodno je i za obitelji s djecom i za starije osobe.

Dva D ili više, zajedno s jednim ili više E: Takvo štene obično je karakterno vrlo „mekano“. Pri socijalizaciji, odgoju i školovanju treba biti posebno oprezan, jer ga i blago naglašena grubost može psihički slomiti.

Prisutni odgovori A i E: Test se mora ponoviti u cijelosti.

Rezultati se tumače prema

obraslu reakcija: veći broj odgovora A upućuje na dominantno, samouvjereno štene, a C i D označavaju mirniji, prilagodljiviji karakter.

Campbellov test ne daje konačnu dijagnozu, nego smjernicu o osobinama koje će se oblikovati kroz socijalizaciju, odgoj i životno iskustvo.

PRILAGOĐENI TEST

U kinološkim klubovima češće se koristi prilagođena inačica Campbellova testa. Štene se ocjenjuje brojčano (1 – 6) kroz dodatne probe³:

- donošenje predmeta
- osjetljivost na dodir
- reakcija na zvuk i pokret
- stabilnost na iznenadne pojave
- građa tijela

Ova inačica daje širu sliku o potencijalu psa jer uključuje radnu motivaciju, radoznalost i otpornost na stres. Primjerice, štene koje rado trči za bačenom lopticom i vraća je pokazuje izraženu želju za suradnjom, što je poželjno kod radnih (među njima i lovnih pasa) te službenih pasa. Nasuprot tome, štene koje ignorira podražaj ili bježi od novog predmeta zahtijeva mirnije okruženje i više vremena za socijalizaciju.⁴

Ocjene se tumače slično kao i rezultati Campbellova testa:



Štene mađarske vizle

- 1 – 2 označavaju dominantne, samouvjerene pse
- 3 – 4 uravnotežene i prilagodljive
- 5 – 6 sramežljivije ili neovisnije karaktere

PREDNOSTI I OGRANIČENJA TESTOVA

Glavna vrijednost ovih testova jest njihova standardizacija: sva štenad prolaze iste situacije, pa se ponašanje može uspoređivati između jedinki i cijelih legala. Time uzgajivači, treneri i budući vlasnici dobivaju jasniju sliku o tome koje štene najviše odgovara njihovim potrebama i mogućnostima.

Ipak, testovi imaju i određena ograničenja:

- provode se u dobi od 6 do 8 tjedana, kada osobnost još nije stabilna;⁵
- na reakcije šteneta utječu okruženje i trenutačno fizičko i emocionalno stanje šteneta (umor, glad, stres);
- nisu jednako primjenjivi na sve pasmine;
- tumačenje rezultata ovisi o iskustvu ispitivača, pa se preporučuje da test provode stručne osobe.⁶

Unatoč određenim ograničenjima,

Campbellov i slični testovi ostaju vrijedni alati u kinologiji. Pravilno provedeni, omogućuju pouzdaniju procjenu prikladnosti psa za određenu namjenu – bilo da je riječ o službenom, radnom ili obiteljskom psu.

Testovi pomažu i u sprječavanju kasnijih problema, jer smanjuju rizik od neusklađenosti između psa i vlasnika.

Zbog toga ih danas koriste i azili te udruge za zaštitu životinja, kako bi pronašli najbolji spoj između psa i njegova budućeg vlasnika.

Test tako postaje sredstvo ne samo za selekciju, nego i za povećanje sigurnosti i uspješnosti suživota čovjeka i psa.

Testovi ponašanja štenadi važan su iskorak prema objektivnijem i znanstveno utemeljenom odabiru pasa.

Campbellov test i njegove prilagodbe pokazali su da sustavno promatranje šteneta u kontroliranim uvjetima može otkriti njegov potencijal i potrebe.

Iako nisu nepogrešivi, ovi testovi mogu presudno pridonijeti skladnom odnosu čovjeka i njegova psa – ako ih provodimo stručno, pažljivo i s razumijevanjem pseće naravi.



Štenci posavskog goniča

³ J. Volhard & W. Volhard, *The Volhard Puppy Aptitude Test*, Volhard Dog Training Center, 1981.

⁴ J. Serpell (Ed.), *The Domestic Dog: Its Evolution, Behavior and Interactions with People*, Cambridge University Press, 2017.

⁵ L.S. Batt, et al., "Evaluation of Puppy Tests in Predicting Adult Dog Behavior," *Applied Animal Behaviour Science*, 2008.

⁶ S. R. Lindsay, *Handbook of Applied Dog Behavior and Training*, Iowa State University Press, 2000.

VRAN-PLANINA

čuvarica predaja i okamenjenih priča

PIŠE TOMISLAV MIHALJEVIĆ

Surova, mistična i veličanstvena Vran-planina stoljećima oblikuje živote ljudi u njezinu podnožju. Na njezinim padinama isprepliću se prirodne ljepote, pastirska tradicija, legende o hajducima i legendarnim djevojkama te povijesni događaji koji su obilježili sudbinu cijeloga kraja

Vran-planina oduvijek je privlačila poglede svojom surovom ljepotom i netaknutom prirodom. Među brojnim planinama koje u našoj zemlji izazivaju maštu i strahopoštovanje planinara, Vran-planina zasigurno je jedna od mističnijih i čudljivijih. Uz nju se vežu mitovi, legende i životne priče ljudi čije su se sudbine stoljećima ispreplitale s ovom planinom. Opjevana je u pjesmama i opisana u mnogim predajama. Premda je zbog oskudice vode i nepristupačnosti dugo ostala nenastanjena, brojni spomenici svjedoče o dugom kontinuitetu života u njezinu podnožju. Vran-planina nalazi se na području općine Tomislavgrad, istočno od grada, na putu prema Jablanici, južno od Ramskoga jezera i planine Raduše. Diže se iznad Dugog polja, sjeverno od Čvrsnice, proteže se od sjeveroistoka prema jugozapadu i ima jednostavan, čunjast oblik. Strane su joj ravne i pločaste, a unutrašnjost mjestimice ispresijecana okomitim stijenama. Građena je od vapnenaca i dolomita.

VRHOVI, OBLICI I KLIMA DINARSKOG DIVA

Ime Vran-planine povezuje se s njezinim tamnim izgledom kada se promatra

iz polja, a prema pastirskim predajama dobila ga je po jatima vrana koje su nekada nastanjivale njezino podnožje. Ima četiri vrha viša od 2000 metara, a najviši je Veliki Vran (2074 m). Podnožje planine obraslo je bukovom šumom i klekovinom, a jugoistočna strana je gola. Vran je pun vrtača, udolina i plesana, a zajedno s Čvrscopicom i Blidinjskim jezerom čini dio Parka prirode Blidinje, proglašenog 1995. godine. Planina je bogatija vegetacijom od susjedne Čvrsnice: u nižim dijelovima rastu bjelogorične i crnogorične šume, a viši predjeli obrasli su klekom i munikom, vrstama prilagođenima ekstremnim uvjetima. U gustim poljima klekovine grane se ponekad omotaju oko nogu i otežavaju kretanje. Vran je premrežen brojnim planinarskim stazama različite zahtjevnosti te ga planinari rado posjećuju.

NAJLJEPŠI GREBENI HERCEGOVINE

S jugoistoka okružuju ga Dugo polje i Blidinjsko jezero, s istoka Dragajice, na sjeveroistoku Kedžara, a na sjeveru Trebiševo. Sjeverozapadno se uzdiže planina Ljubuša. Upravo na Vranu nalazi se jedan od najljepših planinskih grebena u Hercegovini, koji spaja njegova četiri najviša vrha: od

kote 2006 m, preko vrha Vran (2020 m), do najvišeg Velikog Vrana (2074 m) i obližnjeg Malog Visa (2014 m). Planinarenje tim grebenom pruža izniman užitek zahvaljujući prekrasnim vidicima na sve strane – prema Čvrscopicima na jugu, Ljubuši i Raduši na sjeveru te Vranici u daljini.

Položaj Vrana takav je da zbog sudara klima gotovo uvijek puše vjetar; nalazi se u središtu ruže vjetrova pa su mirni dani rijetkost. Planinare često zahvati snažna bura, no upravo to daje posebnu draž usponu. Zime su izrazito hladne i snježne. Nije rijetkost da snijeg prekrije vrhove već u rujnu. Sjeverna strana nerijetko ostaje pod snijegom do kraja svibnja, a južna se otopi ranije, već u ožujku.

BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET TE PLANINSKE OPASNOSTI

Vran, kao i ostale planine ovoga područja, stanište je brojnih endemičnih i rijetkih biljnih i životinjskih vrsta. Planina krije i opasnosti – ne toliko od medvjeda ili vuka, koliko od brojnih dubokih vrtača i jama, osobito opasnih u zimskim uvjetima. Nije rijetkost vidjeti divokoze ili srne kako se u skoku gube na horizontu.

S vrha Velikog Vrana pruža se veličanstven

pogled na tri jezera: Blidinjsko, Ramsko i Buško. Pogled na planinu iz podnožja može djelovati obeshrabrujuće – čini se dalekom i teško osvojivom. Uspón je zimi posebno zahtjevan zbog visinske razlike od oko 1000 metara, guste klevovine i munike te snježnog pokrivača. No za istinske ljubitelje planina napor je itekako vrijedan: s vrha, označenog gomilom kamenja i planinarskim markacijama, otvara se jedan od najimpresivnijih pogleda na dinarske planine, koji u vedrim danima seže do vrhova Hrvatske, pa čak i Crne Gore.

DUGO POLJE – VISORAVAN PASTIRA I PLANINARA

Dugo polje na Blidinju jedna je od najpoznatijih planinskih visoravni u Bosni i Hercegovini. Smješteno je između dviju moćnih planina – sa sjeverozapada ga okružuje Vran-planina, a s jugoistoka planina Čvrstica. Na Dugom polju od davnina žive starosjedioci koji su vodili tradicionalni polunomadski stočarski način života. Nekada su početkom lipnja pastiri dolazili sa svojim stadima na pašnjake u podnožju Vrana i ostajali sve do sredine listopada, kada bi se vraćali na niže nadmorske visine. Diljem polja i danas se mogu vidjeti ostaci pastirskih stanova i skloništa. Život na Dugom polju oduvijek je bio tijesno povezan s prirodom. Godišnja doba određivala su svakodnevicu stočara, koji su sa svojim blagom migrirali od hercegovačkih krajeva prema visokim planinskim pašnjacima. Takav je život oblikovao pejzaž: na planini su nicali stanovi u kojima se čuvala stoka, muzlo mlijeko i pravio sir, sve do početka zime, kad su se stočari vraćali u toplije krajeve. Karakteristične pastirske

kućice građene su tako da se krovšte spušta gotovo do tla, a slamnati krov učvršćen je drvenim gredama radi zaštite od jakih vjetrova. Ulazni dio služio je pastiru, a u ostatku prostora boravila je stoka. Danas je pastira i ovaca sve manje, a na Dugom polju sve je više vikendaša, planinara i skijaša. Posebnu živost ovom području daje i skijalište Risovac, čije uređene staze i zimski sadržaji svake godine privlače brojne posjetitelje i ljubitelje snijega.

SAKRALNA I KULTURNA BAŠTINA

Na putu prema Kedžari, u Donjim Dragajicama, nalazi se nekropola sa stećcima – srednjovjekovnim nadgrobnim spomenicima nastalima između 12. i 14. stoljeća. Svojom ljepotom i povijesnom vrijednošću odolijevaju zubu vremena te svjedoče o bogatoj prošlosti ovoga kraja. Nekropola Dugo polje uvrštena je 2016. na listu 30 srednjovjekovnih nekropola stećaka koje su proglašene svjetskom baštinom UNESCO-a.

U Masnoj Luci nalazi se prekrasna franjevačka crkva sv. Ilije, skladno uklopljena u planinski pejzaž. Posebno se ističe zasluga pokojnog fra Petra Krasića, koji je najzaslužniji za proglašenje Parka prirode Blidinje i zaštitu ovoga jedinstvenog prostora od devastacije.

MIJAT TOMIĆ I NJEGOVA PEĆINA

Brojni se mitovi i legende vežu uz Vran-planinu, koja je u dalekoj prošlosti bila utočište hajduka i uskoka. Mijat Tomić ostao je u narodnoj predaji upamćen kao jedan od najvećih hajdučkih harambaša za vrijeme turske vlasti u 17. stoljeću. Rodom iz duvanjskog kraja, iz Gornjeg Brišnika, prema



Crkva sv. Ilije u Masnoj Luci

predaji se odmetnuo u hajduke nakon što mu je duvanjski kadija oteo livadu. Sa svojom družinom od trideset i tri hajduka hajdukovao je po Hercegovini i južnoj Bosni sve do smrti u Doljanima, gdje ga je, prema predaji, izdao kum. Njegovo junaštvo opjevano je u brojnim pjesmama. Na Vranu se nalazi i pećina u kojoj se, prema narodnom kazivanju, skrivao Mijat Tomić, danas poznata kao Pećina hajduka Mijata Tomića.

DIVA GRABOVČEVA – SIMBOL ČISTOĆE I ŽRTVE

Vran-planina čuva i tragičnu priču o Divi Grabovčevoj, mladoj djevojci iz Rame, simbolu čistoće i otpora. Prema predaji, u Divu se zaljubio mladi beg i želio je za ženu, no ona je odbila i pobjegla rodbini na Vran. Beg ju je ondje pronašao i usmratio, a njezino je tijelo pokopano na planini. Grob Dive Grabovčeve postao je mjesto hodočaća, a cijenjeni arheolog Čiro Truhelka dvadesetih je godina 20. stoljeća potvrdio da je u grobu doista pokopano tijelo mlade djevojke, čime je dao autentičnost mjestu posebnog poštovanja. Svoju je spoznaju zabilježio u knjizi „Djevojački grob“. Akademski kipar Kuzma Kovačić 1998. godine izradio je kip Dive Grabovčeve koji se nalazi uz grob. Na Kedžari se svake godine prve nedjelje u srpnju slavi sveta misa u njezinu čast, na koju hodočasti mnoštvo vjernika.

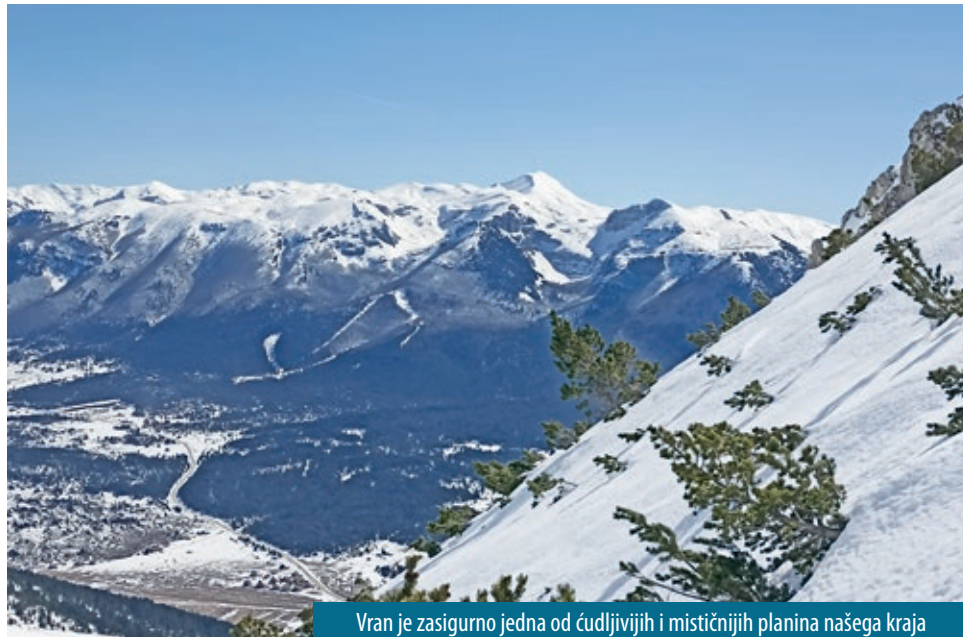


Grob i kip Dive Grabovčeve na Kedžari

PUTOVI OPASNOSTI I SJEĆANJA

U razdoblju neposredno nakon Drugoga svjetskog rata preko Vran-planine vodile su brojne staze kojima su ljudi prenosili duhan iz Hercegovine, nastojeći prehraniti svoje obitelji. U vrijeme represije komunističkih vlasti i stroge zabrane trgovanja duhanom, duvandžije su radije birale nepristupačne putove Vrana nego redovne prometnice, gdje su prijetile česte kontrole, patrole i izdaje. Uz milicijske zasjede prijetile su i prirodne opasnosti – nevrijeme, snježne oluje i iznimna hladnoća. U spomen na te ljude, na Kedžari se danas tradicionalno služi sveta misa za sve poginule duvandžije te za sve one koji su stradali čuvajući svoja stada ili braneći svoj dom.

U Domovinskom ratu položaj Vran-planine bio je od iznimne strateške važnosti. Nedavno je obilježeno 30 godina od gradnje ceste kroz vrleti Vrana prema Rami, prozване „Cestom spasa“. Upravo je preko te dionice dopremana humanitarna pomoć stanovnicima ovoga kraja i središnje Bosne, a mnogim je ljudima ta cesta doslovno spasila život. Put je probijen teškim strojevima i preko noći postao jedina prometna veza između ovoga dijela Bosne s Hercegovinom i Dalmacijom.



Vran je zasigurno jedna od čudljivijih i mističnijih planina našega kraja

Dana 30. ožujka 1995. na snijegom zametenom Prokosu, proplanku na Vran-planini, smrtno je stradalo petorica hrvatskih branitelja koji su bili u osiguranju tadašnjeg ratnog zapovjednika generala Janka Bobetka. Do tragedije je došlo zbog gušenja otrovnim plinovima u vozilima

koja su 36 sati ostala zatrpana u snijegu, čekajući pomoć koja je stigla prekasno. Na mjestu stradanja na Prokosu podignuto je spomen-obilježje, gdje se svake godine na obljetnicu stradanja služi sveta misa. I ova tragedija podsjetnik je na čudljivost Vran-planine te surovost njezine klime i snage planinskog vjetra.

Svim članicama LSHB uspješnu Novu godinu želi lovačka agencija "PODGORA d.o.o."

Stručni i pouzdani pratitelji garantiraju sigurnost u realizovanju vaše avanture, dok je zadovoljstvo svih Vas naša misija.



LOVAČKA KUHINJA

Pripremila Jelena Ljubić

Odresci od mesa divokoze



Sastojci

- 8 odrezaka od mesa divokoze mekše strukture
- 2 glavice crvenog luka
- 2 glavice bijelog luka
- 2 litre jušnog temeljca
- 1 čajna žlica crvene paprike
- ½ kg maslaca ili druge masnoće
- 4 korijena celera
- 1 vezica peršina
- sol, vegeta i papar po želji
- 3 jušne žlice brašna

Priprema

Meso izrezati na tanje komade, kao za šnicle. Po potrebi ih možete i lagano istući mesnim čekićem. Dobro isprati u hladnoj vodi te ostaviti preko noći na hladnom da se ocijedi.

Na tavi otopiti masnoću, najbolje maslac, pa dodati odreske uvaljane u brašno. Lagano zapeći s obje strane dok ne poprime zlatnosmeđu boju. Luk i korijen celera narezati na kockice te dodati mesu. Posoliti, dodati začine i zaliti jušnim temeljcem. Sve zajedno kuhati najmanje pola sata.

Tijekom kuhanja meso povremeno okretati i paziti na količinu tekućine. Peršin sitno nasjeckati i dodati pred kraj kuhanja. Vilicom provjeriti mekoću mesa – ako je mekano, jelo je spremno za posluživanje.

Od povrća napraviti gustu kašu i posuti po odrescima. Po želji u smjesu možete dodati i čašu crnog vina. Kao prilog preporučuje se zelena salata. Uz jelo dobro pristaje kvalitetno crno vino.

Dobar tek i uslast!

Celer

Celer je biljka širokog spektra uporabe u kuhinji i narodnoj medicini. Koriste se i korijen i list. Odlično se uklapa u juhe, variva, salate i namaze. Bogat je vitaminima C, K i A te mineralima poput kalija, magnezija i kalcija.

Stabljika se može sitno narezati i dodavati voću ili koristiti u pripremi *smoothija* u blenderu. Korijen celera može se peći zajedno s krumpirom i drugim povrćem, a dobro se slaže i s pečenom piletinom te rižotom. Narodna medicina navodi da je celer snažan čistač organizma i učinkovit diuretik koji potiče izlučivanje viška tekućine. Pomaže u regulaciji krvnog tlaka, probave te snižavanju kolesterola. Zbog niskog kalorijskog sadržaja koristi se i u detoksikaciji organizma. Redovita konzumacija soka od celera može pridonijeti smanjenju rasta malignih stanica. Najbolje ga je koristiti svježeg. Može se lako uzgajati u vrtu ili u posudi na balkonu. Traži umjerenu količinu vode i puno sunca, pa je uvijek pri ruci. Svakako je vrlo koristan za zdravlje organizma.





Fra Petar-Stjepan Krasić

Podgreda (Čitluk), 2. kolovoza 1935.
Humac (Ljubuški), 9. studenoga 2025.

RANI ŽIVOT I OBITELJ

Stjepan Krasić rodio se u kraju koji je slika Hercegovine kakvu zamišljamo u pričama iz starine. Otac Pero, cestar i kasnije nadzornik cesta, i majka Stana, rođena Dugandžić, kućanica, vrijedna i zauzeta radnica na imanju, odgajali su desetero djece, od kojih je osmero ostalo živih. Marljiva i cijelim bićem obitelji posvećena žena ostavila je dubok trag u Stjepanovu oblikovanju. Majka ga je tako zadojila da je za svoju obitelj i zajednicu izgarao svim svojim bićem, do krajnjih granica. Otac Pero usadio je u Stjepana ustrajnost i posvećenost cilju, uz čuvanje osobnosti i uvjerenja. U obitelji je usvojio čvrstu vjeru u Boga i razumijevanje da se čovjek, uz zauzet i predan rad, ne treba plašiti životnih teškoća. Gdje god je živio i radio, uz kuću bi uredio i za primjer oblikovao vrt – na korist kućanstvu i na ljepotu svima. Rad u polju duhana, s majkom, braćom i sestrama, naučio ga je kako ustrajno i iznova treba saditi uništene sadnice, osigurati im zaštitu od nemilosrdnog sunca i žedne ih napojiti. Nebrojeno je puta poslao upravo to činio ljudima: žednu dušu napajao im je Božanskom riječju, u zajednici ih ukorjenjivao krsnom vodom, a od žege i hladnoće branio krovom i toplim skrovištem.

ŠKOLOVANJE I ULAZAK U REDOVNIŠTVO

Nakon pučke škole, koju je završio u Čitluku, upisao je i završio „realku“ u Mostaru. Iz Mostara se uputio na daljnje školovanje u Split, gdje je na Poljudu završio Klasičnu gimnaziju. Zbog njegova odlaska u svećenike, zajedno s bratom Ljubom, otac je na poslu bio izložen ucjenama. Upravo ih je ta kušnja oblikovala i jasnije odredila njihov put razumnih i ustrajnih redovnika, koji za uzor imaju biološkog, a za zaštitu nebeskoga Oca. U dvanaest godina školovanja promijenio je tri sredine: novi profesori, novi odgojitelji, stalne prilagodbe koje su oblikovale njegovu socijalnu i intelektualnu širinu. Fazu samoformacije, po stjecanju punoljetnosti, završava stupanjem u redovništvo u Kraljevoj Sutjesci, gdje je proveo godinu novicijata.

SVEĆENIŠTVO I RANE SLUŽBE

Za svećenika je zaređen 1958., uzevši ime Petar, a Mladu Misu slavio je godinu dana kasnije. Šezdesetih godina poslan je u vojsku, koja se tada služila dvije godine. Službe vikara i odgojitelja obavljao je od svojega mladomisničkog uvođenja u službu pa sljedećih pet godina na Širokom Brijegu, na Humcu i u Slanom, za koje je vrijeme okončao i znanstveni studij. Fra Petar je studirao filozofiju i

teologiju od svoje devetnaeste do dvadeset devete godine u Sarajevu i Ljubljani te stekao magistarski znanstveni stupanj. Dvije godine kasnije stekao je i licencijat na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Njegova stručna usmjerenja te znanstveno i pastoralno obrazovanje odredit će njegov put izgradnje žive Crkve u svim sredinama u kojima je djelovao.

POČETAK RADA S LOVCIMA – LJUTI DOLAC

Prvi put je za župnika namješten 1966. u župi Ljuti Dolac. Upravo tu započinje njegov rad s lovcima, koji obično nedjeljom ujutro odlaze u lov, a vraćaju se popodne te izostaju od misnog slavlja. Fra Petar se priključio lovcima, ušao u njihovo društvo te bi s njima sjedio nakon lova, nakon što bi s pukom okončao nedjeljna misna slavlja. S ljubavlju ih je prihvatio, za njih izdvojio posebno vrijeme i pozvao ih da prije odlaska u lov dođu na zornicu, koja će se svake nedjelje služiti u njihove nakane. Kako bi mogli doći sa psima, uredio je i mjesto gdje će se psi vezati do završetka mise. Polako i ustrajno počeo je mijenjati okolinu. Lovci su ga prihvatili, otvorili se prema njemu i Crkvi: on je postao dio lovačke organizacije, a lovci zauzeli dio njegove župne zajednice. U te dvije godine s njima je raspravio

mnoge brige koje muče i njih i zajednicu u kojoj djeluje. Ljudi iz ruralnih krajeva odlazili su u inozemstvo ili se zapošljavali u industrijskim centrima. Sela su se praznila, smanjivao se stočni fond, a lovci su imali zadatak neutralizirati pastirske pse koji su ostajali bez nadzora. Godine 1967. počinje njegov rad na spašavanju tih pastirskih pasa, uz posebnu i sveobuhvatnu zauzetost prijatelja iz lovačke udruge. Kasnije pronađeni rukopisi pokazat će da je to bila jubilara devetstota obljetnica otkako je đakon Peter iz Đakovačke biskupije, pri vizitaciji u Bosni, opisao planinskoga pastirskog psa koji je do današnjih dana očuvao svoje značajke, a pučki se zvao tornjak. Tu i tada započinje fra Petrova misija očuvanja i revitalizacije te plemenite i gorde domaće pasmine.

KINOLOGIJA – PUT PREMA MEĐUNARODNOM PRIZNANJU

Čin njegova punopravnog članstva u lovačkoj udruzi bio je obilježen darom – istarskim goničem. Budući da je bio čovjek od reda, tražio je način kako ocijeniti psa, što ga je povezano s kinološkom organizacijom i njemu dragim prijateljima. Do 1974. položio je sve ispite za kinološkog suca i postao prvi, a koliko je poznato i jedini svećenik *all round* sudac na



svijetu. Naučio je kako funkcionira međunarodna kinološka organizacija, kako se štite i razvijaju pasmine te kako se djeluje kroz taj sustav i dobiva zaštita unutar sustava. Godine 1978. s kinološkim prijateljima isposlovao je službeno imenovanje Povjerenstva za zaštitu i revitalizaciju „planinskog pastirskog psa – tornjaka“, koje je imenovao Kinološki savez Jugoslavije. Silno se založio da se uskladi rad povjerenstva u kojem je bio član s radom povjerenstva koje je po istom projektu djelovalo u Hrvatskoj. I uspjelo je: umjesto da budu suprotstavljeni, oba su povjerenstva djelovala u istom smjeru – i rezultat nije izostao. Bosansko-hercegovačko-hrvatski pas tornjak definitivno je priznat 9. studenoga 2017. na Općoj skupštini FCI-ja održanoj u Leipzigu.

KOČERIN, POLJA I BLIDINJE – VIZIJA I OBNOVA

Fra Petar je u vrijeme kada je bio župnik u Kočerinu sa svojim prijateljima lovcima često izlazio u Polja ispod Čvrnsnice. Uočavali su kako taj divni kraj odumire. S mladim fratrima iz svoje zajednice počeo je razvijati ideju vraćanja života u taj kraj. Po okončanju gradnje crkve u Kočerinu usmjerio se na obnovu sakralnih objekata na širem području Polja, što je zahtijevalo veliku žrtvu i umijeće. Za živjeti u tom području trebalo je biti i planinar, i skijaš, i strijelac, i radioamater, i prirodoslovac, i misionar – i biti potpuno predan tom poslu. Uz sve to, ništa ne bi bilo

moguće bez Božje providnosti. Mjesne vlasti u to vrijeme nisu bile voljne dati dozvole za obnovu sakralnih objekata i groblja, a o gradnji novih nije se moglo ni pomisliti, jer je taj prostor bio planiran kao vojni poligon i desantno polje. Za graditi bilo što trebalo je imati odobrenje saveznih organa JNA. Fra Petar se uputio u Beograd s nadom i vjerom u Božju providnost. Dok je čekao prijam, u hodniku ga je prepoznao jedan od generala – ljubitelj pasa koji je sudjelovao na kinološkim manifestacijama – a koji je upravo bio voditelj odjela nadležnog za davanje odobrenja za gradnju u „prostorima od interesa za bezbednost“. U sljedećih sat vremena, uz ugodne razgovore, ishodio je potrebna odobrenja: Bog i krivim linijama može pisati pravo. O radu na revitalizaciji Polja i blidinjskoga kraja napisana je posebna monografija pod naslovom *Fratar i planina*. O ulozi fratarske kuće u vrijeme Domovinskog rata, o putu spasa preko tih polja i o značenju fra Petrova djelovanja u tom prostoru može se napisati tisuće stranica ili sve sažeti u ovu jednu rečenicu. Zaključimo: tražio je odobrenje za gradnju jedne pokrivene kuće, a danas gore ima više od tisuću krovova.

UTEMELJENJE INSTITUCIJA I SAVEZA

Kako se bližio kraj rata, fra Petar je zauzeto sa svojim najbližim suradnicima radio na zakonitom utemeljenju institucija, udruga i saveza: lovačkoga, kinološkoga, skijaškoga,

planinarskoga, radioamaterskoga, te – kao krunu svega – Parka prirode Blidinje. U području lova i kinologije, u suradnji sa stručnim kolegama, oblikovao ih je kao odvojene saveze, jer se u međunarodnim organizacijama moraju organizirati kao neovisna tijela. Sa suradnicima je utemeljio i posebno glasilo Hoop! kao zajedničko glasilo Kinološkoga i Lovačkoga saveza Herceg-Bosne. Na razini Bosne i Hercegovine, u dogovoru s partnerima iz različitih sredina, formirao je krovni kinološki Savez po uzoru na Predsjedništvo BiH, što organizaciji jamči punu jednakopravnost sastavnica i osigurava isključivo pravo biranja vlastitih predstavnika. U Savezu je, zajedno s povjerenim mu timom, postavio visoke standarde koji se odnose na stručne kadrove, transparentnost rada te moralne i stručne kompetencije. Kroz članstvo u FCI-ju prepoznao je priliku za predstavljanje i afirmaciju svojega Saveza i naroda u kinološkom svijetu, a suradnički rad donio je i izvanredne rezultate na Europskom kupu u radu ptičara. Nakon toga uslijedila je i međunarodna izložba pasa svih pasmina u Mostaru. Kinološki smo postali dio svijeta!

KASNIJE GODINE, SLUŽENJE I OPROŠTAJ

Unutarnja previranja među kinolozima u BiH dovela su do isključenja krovne državne organizacije iz FCI-ja, ali smo – fratrovim zalaganjem i potporom prijatelja – ponovno bili primljeni u kinološku obitelj. Upravo telegram sućuti koji su, nakon fra Petrova preminuća, uputili predsjednik i izvršni direktor FCI-ja pokazuje zašto je naša kinologija imala prijatelje i potporu. Kako vele: „Fra Petar je bio izuzetno ljubazan, blag i mudar čovjek.“

Fra Petar je slovio za strogoga i pravičnoga kinološkog suca, onoga koji uočava i najmanji detalj. Sudio je onako kako je i radio na pisanju ili revidiranju važnih dokumenata: slovo po slovo, riječ po riječ, svaku cjelinu s jedna-

kom pozornošću. S radošću je uz sebe imao sudačke pripravnike i vježbenike kojima je prenosio znanje i metodiku ocjenjivanja. Mladi suci KSHB zavjetovali su mu ozbiljnost i nepristranost u suđenju, moralnost i trezvenost te trajno učenje i stjecanje kompetencija. Prije dvije godine posljednji je put, kao sudac, ušao u sudački krug i izabrao sveukupnog pobjednika četiriju izložbi na Risovcu – „CAC/CACIB Š. Brijeg 2023.“. Iskazao je veliki ponos što se međunarodne manifestacije održavaju u Parku prirode Blidinje i posebno zadovoljstvo što je u Masnoj Luci okončan projekt Kuće molitve. Povezli smo ga kući, i sa zida njegova boravka posljednju su nas put pogledali Franjo, Gojko i Mate. Dobili smo potpisane primjerke monografije *Fratar i planina*, za koju mu je predgovor napisao Dragan. Tijekom razgovora vraća nas na temu pobijenih fratarata i na iz pepela ponovno podizanje redovništva u Hercegovini. Na vratima crkve promatramo *Propovijed na gori*, umjetničko djelo koje mu je punilo dušu.

Posljednji put gledamo u Masnoj Luci jednoga velikog redovnika iz Reda manje braće, koji je planirao napisati monografiju o fra Ljubi i molio Svevišnjega da mu daruje snage doći na Europski kup u Kupres – obećanu zemlju kinologije i lovstva. Molio je onako iskreno kao što je molio Mojsije. Bog mu je podario da ga dočeka, ali ne i da dođe na Kupres. Premješten je u samostan na Humcu. Vjeran i zahvalan Stvoritelju, teško bolestan, dočekao je svoj 9. dan studenoga – datum u godini kada je tornjak postao službeno priznata pasmina. Bogu smo zahvalni što nam ga je dao i molimo da ga uvrsti među svoje odabrane.

Knjiga žalosti bit će tijekom iduće godine postavljena na svim našim izložbama; to je prilika da svi dopunimo ovaj tekst.

Prof. Perica Jukić, predsjednik Kinološkog saveza Herceg-Bosne



SLAVKO MARIN

1958. - 2025.

„Lovac živi dok živi njegovo djelo: svaki korak u šumi, svaki prijatelj kojem je pružio ruku i svaka dobro učinjena stvar ostaju njegov vječni trag.“

Slavko Marin rođen je 1958. godine u Novom Travniku. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje završio je u rodnom gradu, nakon čega je nastavio školovanje na Fakultetu političkih znanosti u Sarajevu. Diplomirao je na dvama odsjecima te stekao zvanje socijalnog radnika i profesora.

U dugogodišnjem profesionalnom radu obnašao je niz odgovornih civilnih i vojnih dužnosti. Kao civilni dužnosnik djelovao je na općinskoj, županijskoj, federalnoj i državnoj razini – među ostalim kao savjetnik člana Predsjedništva BiH, zamjenik ministra u Vijeću ministara BiH, savjetnik predsjedatelja Vijeća ministara BiH, predsjednik Općinskog vijeća Novi Travnik te kao volonter u brojnim institucijama i udrugama u kojima je uvijek nalazio način kako biti na službu zajednici.

U vojnoj strukturi HVO-a obnašao je visoke časničke dužnosti u Zbornom području Vitez i Zbornom području Tomislavgrad. Posebno se ističu dužnost načelnika Stožera Prvog hrvatskog gardijskog zbora Vojske Federacije BiH te dužnost glavnog inspektora u Vojsci Federacije BiH. Za uspješno i predano obavljanje navedenih dužnosti dodijeljeno mu je više priznanja i odlikovanja.

U lovstvo se aktivno uključio nakon Domovinskog rata. U svom matičnom društvu, LD „Pavlovica“ Novi Travnik, obnašao je dužnost predsjednika u dva mandata i bio član predsjedništva Skupštine društva. Kao predsjednik „Pavlovica“ snažno se angažirao i u radu tijela Lovackog saveza Herceg Bosne. Za mandata predsjednika Marinka Hrkaća bio je član Izvršnog odbora Saveza, a u dva mandata predsjednika Ilije Vrljića obnašao je dužnost dopredsjednika Saveza.

Na sjednici Skupštine Saveza 31. svibnja 2014. u Mostaru izabran je za predsjednika Lovackog saveza Herceg Bosne – dužnost koju je s dosto-

janstvom, predanošću i velikim radnim žarom obnašao u dva mandata, sve do 18. lipnja 2022. godine. Tada ga je naslijedio sadašnji predsjednik Dragan Guberac, a Slavko je jednoglasno proglašen počasnim predsjednikom Saveza – priznanje koje najbolje govori o ugledu što ga je uživao među lovcima.

Lov je bio njegova istinska strast. Volio je prirodu, tišinu i mir šume, ali iznad svega – druženje s prijateljima lovcima. Kada su bili u pitanju zajednički lovovi ili lovačke večeri, nije mu bilo teško putovati iz Novog Travnika do Neuma, Orašja ili bilo kojeg kraja gdje su ga trebali njegovi lovci. U društvu uvijek veseo, susretljiv i komunikativan, davao je osobiti pečat svakoj lovačkoj večeri. Rado bi zapjevao, često poveo prvi glas svoje omiljene pjesme „Nema raja bez rodnoga kraja“, nazdravio sa svakim, a njegov široki osmijeh bio je dio lijepih trenutaka koje lovci i danas pamte.

Za svoj dugogodišnji predani rad u lovstvu odlikovan je Odličjem prvoga reda Lovackog saveza Herceg Bosne.

Na posljednjem ispraćaju, 2. studenoga, na gradskom groblju u Novom Travniku okupio se velik broj njegovih prijatelja, suboraca, lovaca i poštovatelja iz brojnih lovačkih udruga. U ime LD-a „Pavlovica“ od pokojnog Slavka oprostio se njihov predstavnik, završivši riječima koje su duboko dirnule sve nazočne:

„Za sve što je učinio i za svaki trag koji je ostavio, LD ‘Pavlovica’ i Lovacki savez Herceg Bosne ostat će mu zauvijek zahvalni.“

Dobra kob, dragi lovče, u vječnim lovištima. Pokoj vječni daruj mu, Gospodine, i svjetlost vječna neka mu svijetli.

Lovački savez Herceg Bosne



JAKOV RIMAC
1971. – 2025.
LU „Kuna“ Jajce



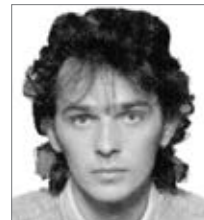
ANTE CRNJAC – DOKARIĆ
1956. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg



JOZO TUČIĆ
1957. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



DRAGUTIN – DRAGO MLIKOTA
1945. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



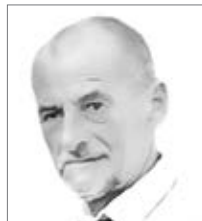
MARKO ZADRO
1967. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



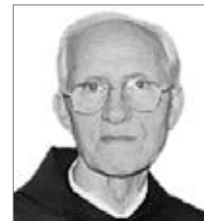
MATO LEPAN
1955. – 2025.
LD „Tetrijeb“ Kreševo



MARIN VULETIĆ – MRVA
1961. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg



ANDRIJA LOVRIĆ – ČAMIĆ
1964. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg



FRA PETAR KRASIĆ
1935. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg



NIKOLA SUČIĆ – NINE
1936. – 2025.
LD „Sokol“ Nova Bila



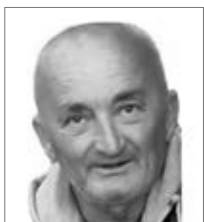
SLAVEN DOLIĆ
1998. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



JOŽO BOŠNJAK
1937. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



SLAVKO MARIN
1958. – 2025.
LD „Pavlovica“ Novi Travnik



IVAN BRKOVIĆ
1963. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama



NIKOLA BOŠNJAK
1939. – 2025.
LD „Vepar“ Prozor-Rama

OBLJETNICE



ANTO ŽIVKOVIĆ
2024. – 2025.
LU „Sava“ Orašje



ANTO MATOŠEVIĆ
2020. – 2025.
LD „Fazan“ Usora



Molimo odgovorne u lovačkim udrugama da nam redovito dostavljaju fotografije svojih preminulih članova te njihovo ime, prezime, godinu rođenja i godinu smrti, kako bismo mogli objaviti sjećanja na sve naše pokojne kolege lovce.

Hvala vam na suradnji i razumijevanju.

Uredništvo

5			7				4	9
			4		1			5
	4	8				1		
							3	6
				4	9			
		3	8		2			4
6			9			5		
				2				7
		2						8

5			3	2		7		
						1		
2				4		6		
						2		
		1		8	9			
	3		5			8	4	
6			4				7	
	4			9			5	
			7					1

Popuni prazna polja brojevima od 1 do 9. Svaki se broj smije pojaviti samo jednom u svakom retku, stupcu i odjeljku od 3x3.

Frano Vukoja

Pucanje od smijeha

NE MOŽE JESTI JUHU

Lovac u restoranu naručio juhu pa reče konobaru:

- Ja ne mogu jesti ovu juhu.
- Hoćete li pileću?
- Teško da ću moći i pileću.
- Možda riblju? – priupita konobar.
- Ma, kakvi, ni nju neću moći jesti.
- Pa što onda hoćete? – ljutnu se konobar.
- Hoću žlicu! – pojasni mu lovac.

NE ZNA ČITATI

Lovac se požali prijatelju:

- Izgubio sam psa, tražim ga već pet dana.
- Jesi li dao oglas u novine? – upita ga prijatelj.
- Ma, kakav oglas, nema smisla, moj pas ne zna čitati – reče lovac.

PČELA KOJA KASNI

- Kako se zove pčela koja KASNI?
- SAĆE!

NAJGLUPLJA ŽIVOTINJA

Lovačka družina raspravlja o tome koja je životinja najgluplja. Jedan lovac reče:

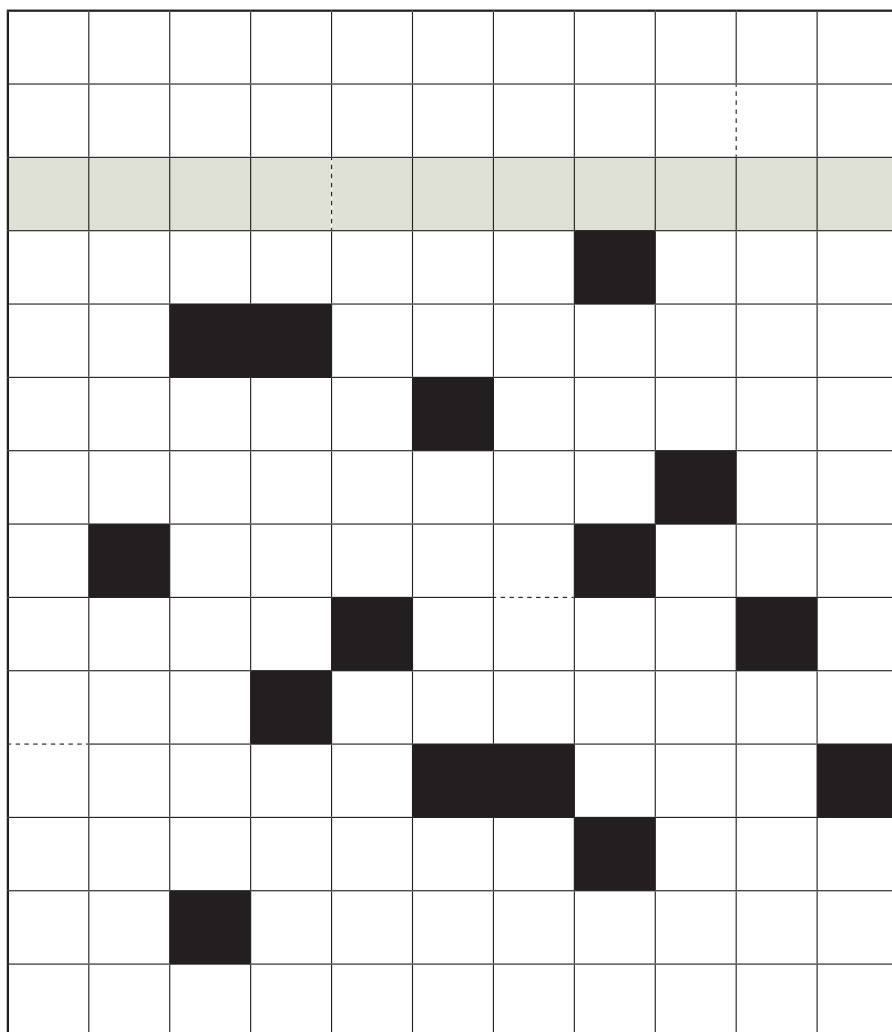
- Najgluplja životinja je moljac. Cijelo ljeto boravi u zimskom kaputu moje žene, a čitavu zimu proveo u njezinu kupaćem kostimu!

OSTAO BEZ RIJEČI

- Što je s tvojim PAPAGAJEM? – upita lovac kolegu.
- Odlepršao kroz prozor i nestao jer od moje žene nije mogao doći do RIJEČI.

PRAZNE PORUKE

Lovac iz lova mobitelom pošalje supruzi poruku: „Zašto mi šalješ prazne poruke?“ Odmah je dobio odgovor: „Zato što ne pričam s tobom!“



RAZMJEŠTAJNICA

Sastavite križaljku razmještanjem pojmova s popisa, koje treba upisati u lik križaljke. Ako ste sve ispravno napravili onda ćete u posebno označenim poljima dobiti naziv za autohtonu, ugroženu, zaštićenu vrstu i najveću divlju životinju u Bosni i Hercegovini, kojoj prijete izumiranje.

Vodoravno:

ACO, AER, AKO, ALAH, AT, ATAVI, BRAGA, ESAD, ETAPA, HAŠOMANI, JASTREBARKA, KIPTJETI, KOLONIZATOR, LAICI, LS, NIN, OK, OKUŠATI SE, PASTORI, PREGRŠT, RITINAR, SAM, TIHONOV

Okomito:

ADRESAR, AGA, APLANAT, AŠE, ATV, ECER, GIHT, IVERI, KOMPLEKSAN BROJ, LIRIKA, LUKS, MA, MIA, NAMOTAJI, OKRASTI, OSEKOVAC, OŠIT, OTI, PANAR, PTAH, REDOVITOST, ROB, ŠRANK, TIJANA, ZADIHATI SE

Sastavio, gost "Hoopa!"

Čedomir Jelić (1959.), Vareš



SOLDO METALI

Sretan Božić i Nova godina svim
našim poslovnim partnerima i
svim ljudima dobre volje!



SOLDO METALI d.o.o.
Fra Dominika Mandića 24B
Široki Brijeg

www.soldometali.com

TIPOArt



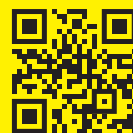
Grafičke usluge

tipoart@live.com

Sretan Božić i Nova godina!

Pošta kakvu želimo.

Sretan Božić i Nova godina



www.post.ba



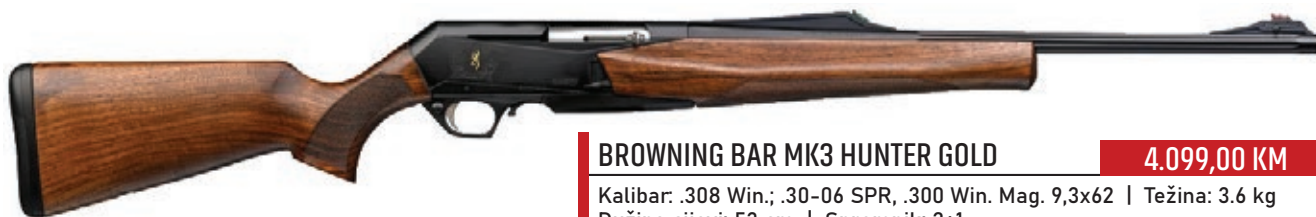
Pošta

Hrvatska pošta Mostar



**BROWNING BAR 4X ELITE****4.599,00 KM**

Kalibar: .308 Win.; .30-06 SPR, .300 Win. Mag. 9,3x62 | Težina: 3.6 kg
Dužina cijevi: 53 cm | Spremnik: 2+1

**BROWNING BAR MK3 HUNTER GOLD****4.099,00 KM**

Kalibar: .308 Win.; .30-06 SPR, .300 Win. Mag. 9,3x62 | Težina: 3.6 kg
Dužina cijevi: 53 cm | Spremnik: 2+1

**SXR2 COMPOSITE****3.099,00 KM**

Kalibar: .308 Win.; .30-06 Spring. | Težina: 3.3 kg
Spremnik: 2+1

**SXR2 FIELD****3.099,00 KM**

Kalibar: .308 Win.; .30-06 Spring. | Težina: 3.2 kg
Spremnik: 2+1

**SXR2 STEALTH THREADED****3.199,00 KM**

Kalibar: .308 Win.; .30-06 Spring. | Težina: 3.3 kg
Spremnik: 2+1



MM TRADE
GUN STORE AND RANGE

L: Trnska cesta 215, 88220 Široki Brijeg
L: Rostovska b.b., 70230 Bugojno
L: Lisice 2, 88320 Ljubuški
www.mmtrade.ba | info@mmtrade.ba